

عید سعید غدیر

بزرگترین عید اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عید سعید غدیر

بزرگترین عید اسلامی

از مجموعه کتاب‌های "نمی‌ازیم"

نویسنده: حسن صفرزاده تهرانی

گردآورندگان: اکرم ویسی

تدوین و ویراستار: زینب کاشف

طراح: محمد صفرزاده تهرانی

به اهتمام: مؤسسه فرهنگی پژوهشی قرآن و عترت صبح روشن

مؤسسه فرهنگی و پژوهشی
صبح روشن

تیر ۱۴۰۱ - عید سعید غدیر ۱۴۴۳

سرشناسه	: معرفزاده تهرانی، حسن، ۱۳۴۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: عید سعید غدیر: بزرگترین عید اسلامی/نویسنده: حسن معرفزاده تهرانی؛ گردآورنده اکرم ویسی؛ تدوین محمد سعید معرفزاده تهرانی؛ ویراستار و صفحه آرا، زینب کاشفی؛ به اهتمام موسسه فرهنگی پژوهشی قرآن و عترت صبح روشن.
مشخصات نشر	: اصفهان: فرهنگستان اندیشه، ۱۴۰۲
مشخصات ظاهری	: ۱۶۴ص. ۱۴/۵×۲۱/۵ م.
فروست	: مجموعه کتابهای «نمی‌آزیم».
شابک	: ۹۶-۵۹-۶۶۲۰-۶۰۰-۹۷۸-۸۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: این اثر با حمایت دفتر مطالعات و پژوهش‌های بنیاد فرهنگی بقیه الله (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به چاپ رسیده است.
یادداشت	: کتابنامه به صورت زیر نویسی.
موضوع	: علی ابن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل هجرت - ۴۰ ق -- اثبات خلافت
موضوع	: Proof of caliphate, Ali Ibn Abi-talib, imam 1, 600-661
موضوع	: غدیر خم، خطبه
موضوع	: غدیر خم
موضوع	: Ghadir surmon
موضوع	: غدیر خم
موضوع	: Ghadir
موضوع	: عید غدیر خم
موضوع	: Id al GHADIR
موضوع	: عید غدیر خم -- احادیث
موضوع	: Ghadir-- Hadiths
موضوع	: امامت
موضوع	: Imamate
شناسه افزوده	: ویسی، اکرم، ۱۳۶۶ -
شناسه افزوده	: موسسه قرآن و عترت صبح روشن
شناسه افزوده	: بنیاد فرهنگی بقیه الله (عج الله تعالی فرجه الشریف). دفتر مطالعات و پژوهش های فرهنگی اجتماعی بقیه الله
رده بندی کنگره	: BP۲۲۳/۵
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۵۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۲۰۰۵۶۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیا

این کتاب با حمایت دفتر مطالعات و پژوهش های بنیاد فرهنگی بقیه الله (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به چاپ رسیده است.

عنوان کتاب	: عید سعید غدیر بزرگترین عید اسلامی
مؤلف	: حسن معرفزاده تهرانی
ناشر	: فرهنگستان اندیشه
طراحی و اجرا	: محمد معرفزاده تهرانی
مدیر تولید	: محمد رضا ملکی ها
تعداد صفحات	: ۱۶۴ صفحه / قطع رقی
نوبت چاپ	: چاپ اول / ۱۴۰۲
شمارگان	: ۱۰۰۰ جلد
بها	: ۸۰۰/۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی : اصفهان / خیابان کاوه / خیابان شهید دکتر باهنر / ابتدای خیابان آیت الله خادمی / بنیاد فرهنگی بقیه الله (عجل الله تعالی فرجه الشریف) دفتر انتشارات : ۰۹۱۳۳۵۳۰۲۷ - ۰۹۱۳۱۲۵۱۳۳۴ - ۰۳۱ - ۳۳۳۸۳۳۳

baghyatallah@chmail.ir

تقدیم

تقدیم به همه پویندگان راه غدیر
خاصه فرزندان و نوادگان عزیزم

غدیر و عاشورا دو بال یک پروازند و با هم پیوند ناگسستی دارند. عاشورا، با الهام از غدیر زنده نگهداشته می‌شود و تعظیم شایسته‌ی غدیر، از تکرار عاشورا جلوگیری می‌کند.

عاشورا، از رهگذر غدیر، عبرت آموز می‌شود و بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر با نگاه به عاشورا، ضرورت پیدا می‌کند.

عاشورا، تعظیم شایسته‌ی غدیر را ضروری می‌سازد و تعظیم شایسته‌ی غدیر به قیام حماسی عاشورا، معنا می‌بخشد.

عزاداری از رهنمودهای امامت الهام می‌گیرد و از انحراف و آسیب حفظ می‌شود و واقعه غدیر به کمک قیام حماسی عاشورا، در بستر تاریخ زنده می‌ماند.

آیا غیر از این است که عزاداری، با کوتاهی و بی‌توجهی نسبت واقعه غدیر، بر شیعه تحمیل شد و ما عزادار شدیم؟

آیا غیر از این است که ما غدیر را رها کردیم و عزادار شدیم و امروز فقط عزاداری می‌کنیم و به غدیر، کاری نداریم؟

فهرست

- ۱۰..... پیش گفتار.....
- ۱۱..... مقدمه.....
- ۱۳..... منظور از ولایت در این روایت چیست؟.....
- ۱۴..... مسلمانان و مسئله غدیر.....
- ۱۸..... فصل اول.....
- ۱۸..... واقعه غدیر خم.....
- ۱۸..... بخش اول: داستان غدیر.....
- ۱۹..... رسالت پیامبر گرامی.....
- ۲۰..... فرمان توقف.....
- ۲۲..... الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ.....
- ۲۳..... بخش دوم: عید سعید غدیر بزرگترین عید اسلامی.....
- ۲۵..... عید غدیر از چند جهت بزرگترین عید اسلامی است.....
- ۲۵..... اول: عید سعید غدیر، روز اکمال دین است.....
- ۲۶..... دوم: عید سعید غدیر، روز اتمام نعمت است.....
- ۲۷..... سوم: روز رضایت خداوند از دین مبین اسلام است.....
- ۲۷..... چهارم: عید سعید غدیر، روزی ناامیدی کفار است.....
- ۲۸..... پنجم: عید سعید غدیر روز امامت و رهبری است.....
- ۳۰..... ششم: عید سعید غدیر، روز قبولی حضرت علی است.....
- ۳۱..... هفتم: عید سعید غدیر روز انتصاب حضرت علی است.....
- ۳۳..... هشتم: روز قبولی موحدان در آزمون بزرگ است.....
- ۳۵..... بخش سوم:.....

- ۳۵..... چرا باید عید سعید غدیر را گرامی داشت؟
- ۳۵..... اوّل: تعظیم شعائر الهی
- ۳۶..... دوّم: یادآوری ایام الله
- ۳۶..... سوّم: احیای امامت
- ۳۷..... چهارم: حق شناسی
- ۳۷..... پنجم: پاسداشت و تکریم ارزش ها
- ۳۸..... ششم: دوستی اهل بیت
- ۳۸..... هفتم: زنده نگهداشتن امامت و رهبری
- ۳۹..... هشتم: عبرت گیری
- ۴۰..... نهم: جلوگیری از تکرار عاشورا
- ۴۰..... دهم: جلوگیری از تحریف
- ۴۲..... بخش چهارم:
- ۴۲..... منشور اخلاقی مراسم و جشن عید سعید غدیر
- ۴۲..... اوّل: متدین و متشرّع
- ۴۳..... دوّم: کسب شایستگی لازم
- ۴۳..... سوّم: رعایت شأن و منزلت
- ۴۴..... چهارم: متولیان و کارگزاران خبره و کار آزموده
- ۴۵..... پنجم: محتوای مراسم جشن و سرور
- ۴۵..... ششم: استفاده از منابع معتبر و مستند
- ۴۶..... هفتم: برگزاری مراسم طبق دستور
- ۴۶..... هشتم: اعتدال در برگزاری مراسم
- ۴۷..... نهم: برگزاری مراسم پر شور و فراگیر
- ۴۷..... دهم: برگزاری مراسم در مراکز مذهبی
- ۴۹..... بخش پنجم: پیوند ناگسستنی غدیر با عاشورا

- ۴۹..... کوتاهی و بی‌توجهی نسبت به غدیر
- ۵۲..... چه چیزی شیعه را عزادار کرده است؟
- ۵۲..... تندروی نسبت به غدیر
- ۵۴..... تعظیم شایسته‌ی غدیر در گرو چیست؟
- ۵۶..... **فصل دَوّم: خطبه غدیر**
- ۵۸..... **متن و ترجمه خطبه غدیر**
- ۵۸..... بخش اوّل: حمد و ثنای الهی
- ۶۳..... بخش دَوّم: اعلام فرمان الهی
- ۶۴..... بخش سوّم: اعلام وصایت و امامت علی
- ۶۵..... بخش چهارم: کارشکنی منافقان
- ۶۷..... بخش پنجم: تأکید بر امامت علی علیه السلام
- ۶۸..... بخش ششم: اعلام امامت ائمه اطهار السلام
- ۶۹..... بخش هفتم: بیان فضائل علی علیه السلام
- ۷۲..... بخش هشتم: دشمنی با علی علیه السلام
- ۷۴..... مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ
- ۷۴..... لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ
- ۷۵..... أَلَا مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ، فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ
- ۷۵..... بخش نهم: معرفی و بیان فضائل امام علی
- ۷۶..... اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ
- ۷۹..... بخش دهم: پرهیز از مخالفت با امام علی
- ۸۰..... بخش یازدهم: کارشکنی‌های منافقین
- ۸۵..... بخش دوازدهم: توصیف چهارده معصوم
- ۸۶..... بخش سیزدهم: عاقبت دشمنان
- ۸۷..... دوستان اهل بیت عصمت و طهارت

۸۸	عاقبت دشمنان اهل بیت عصمت و طهارت .....
۹۰	بخش چهاردهم: توصیف خود و علی و ائمه .....
۹۱	بخش پانزدهم: پیرامون حضرت امام مهدی .....
۹۲	بخش شانزدهم: فرمان بیعت .....
۹۳	بخش هفدهم: بیان حلال و حرام .....
۹۷	بخش هجدهم: فرمان بیعت با علی و ائمه .....
۱۰۴	فصل سوّم: زیارت غدیریه .....
۱۰۶	متن و ترجمه زیارت غدیریه .....
۱۰۶	بخش اوّل: سلام و درود بر پیامبران .....
۱۰۶	بخش دوّم: سلام و درود بر امام علی .....
۱۰۸	بخش سوّم: گواهی به فضائل امام علی .....
۱۱۳	بخش سوّم: بیان فضائل امام علی علیه السلام .....
۱۱۹	بخش چهارم: واقعه غدیر .....
۱۲۰	بخش پنجم: بیان فضائل قرانی امام علی .....
۱۲۵	بخش ششم: بیان رشادت‌های امام علی .....
۱۲۸	بخش هفتم: معرفی کارشکنان و منافقان .....
۱۳۰	بخش هشتم: جنگ صفین و شهادت عمار .....
۱۳۲	بخش نهم: غصب فدک .....
۱۳۳	بخش دهم: لیلة المبیت .....
۱۳۴	بخش یازدهم: حيله قرآن‌های بر نیزه .....
۱۳۷	بخش دوازدهم: فوز عظیم .....
۱۳۸	اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ .....
۱۳۸	اللَّهُمَّ الْعَنْ أَوْلَ ظَالِمِي ظَلَمَ آلَ مُحَمَّدٍ .....
۱۴۱	منابع فهرست .....

پیش گفتار

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتاب "عید سعید غدیر، بزرگترین عید اسلامی" در ۳ فصل به موضوعاتی از قبیل: واقعه غدیر، خطبه غدیر، زیارت غدیریّه، جشن عید سعید غدیر، آداب متولیان و کارگزاران مراسم عید سعید غدیر، منشور اخلاقی مراسم عید سعید غدیر و پیوند ناگسستنی غدیر با عاشورا پرداخته است.

کتاب "عید سعید غدیر، بزرگترین عید اسلامی" از مجموعه کتاب‌های "نمی از یم" به قلم دانشمند ارجمند حجت الاسلام و المسلمین حسن صفرزاده تهرانی تدوین و به اهتمام مؤسسه فرهنگی پژوهشی قرآن و عترت صبح روشن منتشر شده است و به شیفتگان خاندان عصمت و طهارت علیهم السلام و خاصه به عاشقان ولایت و پیروان صادق امامت تقدیم می‌گردد.

مؤسسه فرهنگی پژوهشی قرآن و عترت صبح روشن

مقدمه

بر اساس آیه کریمه «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ»^۱؛ امامت و ولایت یکی از ارکان اصلی دین است که اگر توسط پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم به جامعه اسلامی رسانده نمی‌شد؛ پیامبر گرامی اسلام رسالتش را انجام نداده بود.

همان حقیقتی که حضرت امام باقر علیه السلام در روایت بُنَى الْإِسْلَامِ آن را از ارکان دین معرفی کرده و می‌فرماید: «بُنَى الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ وَلَمْ يُنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُودِيَ بِالْوَلَايَةِ فَأَخَذَ النَّاسُ بِأَرْبَعٍ وَتَرَكُوا هَذِهِ الْوَلَايَةَ»^۲؛ اسلام بر پنج چیز استوار و بنا شده است: نماز، زکات، روزه، حج و ولایت و آن گونه که به ولایت خوانده شده، به چیزی خوانده نشده است. اما مردم چهار رکن آن گرفتند و رکن اصلی که ولایت است را رها کردند.

۱. ای پیامبر، آنچه از جانب پروردگارت به سوی تو نازل شده، ابلاغ کن؛ و اگر چنین نکنی؛ تبلیغ رسالت و اداء وظیفه نکرده‌ای. آیه ۷۷ سوره مائده.

۲. کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۲، ص ۱۸ ح ۱ و ۳.

حضرت امام باقر علیه السلام در روایت دیگری تمامی فروع دین را به ولایت مرتبت دانسته و می‌فرماید: «لَوْ أَنَّ رَجُلًا قَامَ لَيْلَهُ وَ صَامَ نَهَارَهُ وَ تَصَدَّقَ بِجَمِيعِ مَالِهِ وَ حَجَّ جَمِيعَ دَهْرِهِ وَ لَمْ يَعْرِفْ وَلايَةَ وَلى اللَّهِ فَيُؤَالِيهِ وَ يَكُونُ جَمِيعَ أَعْمَالِهِ بِدِلَالَتِهِ مِنْهُ إِلَيْهِ، مَا كَانَ عَلَى اللَّهِ حَقٌّ فِي ثَوَابِهِ وَلا كَانَ مِنْ أَهْلِ الْإِيمَانِ»^۳؛ اگر کسی شب را نماز گزارد و روز را روزه بگیرد و تمام اموال خود را صدقه بدهد و تمام عمر خود را در حج بگذراند، ولی ولایت ولی خدا را نشناسد تا که از او پیروی کند و تمام کارهایش به راهنمایی او باشد، نه خداوند به او پاداشی خواهد داد و نه چنین فردی از اهل ایمان است.

در روایت دیگری حضرت امام باقر علیه السلام ولایت را فلسفه حج دانسته و یکی از بی‌توجهی‌ها به ولایت را در کنار کعبه به فضیل ابن یسار یادآوری می‌کند، آنگاه که حضرت به حاجبانی که پیرامون کعبه می‌گردند، می‌نگرد و می‌فرماید: «هَكَذَا كَانُوا يَطُوفُونَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، إِنَّمَا أَمْرُوا أَنْ يَطُوفُوا بِهَا، ثُمَّ يَنْفِرُوا إِلَيْنَا فَيُعَلِّمُونَا وَلايَتَهُمْ وَ مَوَدَّتَهُمْ، وَ يَعْرِضُوا عَلَيْنَا نُصِرَتَهُمْ. ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ «فَأَجْعَلْ أُفَيْدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوَى إِلَيْهِمْ»^۴؛ در جاهلیت بدین گونه طواف می‌کردند، ولی فرمان آن است که به سوی ما کوچ کنند، و پیوستگی خود را به ما ابراز نمایند و یاری خود را به ما عرضه کنند.

حضرت امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه‌ی دعای حضرت ابراهیم علیه السلام «فَأَجْعَلْ أُفَيْدَةً مِنَ النَّاسِ

۳. وسایل الشیعه ج ۱ ص ۱۱۹

۴. الکافی: ۱ / ۳۹۲ / ۱ ، و الآیة سوره ابراهیم آیه ۳۷

تَهْوَى إِلَيْهِمْ»؛ خدایا دلهایی از مردم را شیفته آنان بگردان، می‌فرماید: يَنْبَغِي لِلنَّاسِ أَنْ يَحْجُوا هَذَا الْبَيْتَ وَيُعْظَمُوهُ لِتَعْظِيمِ اللَّهِ إِيَّاهُ، وَأَنْ يَلْقَوْنَا حَيْثُ كُنَّا، نَحْنُ الْأَدِلَّةُ عَلَى اللَّهِ»^۵؛ سزاوار است مردم این خانه را زیارت کنند و بزرگ بدارند، چرا که خداوند، آن را بزرگ داشته است و سزاوار است هر جا که ما هستیم، به دیدار ما آیند، ما راهنمایان مردم به سوی خداوندیم.

منظور از ولایت در این روایت چیست؟

بر اساس آیات و روایات و نظرات اندیشمندان دین، منظور از ولایت، حکومت است. از نظر اسلام، مدیریت جامعه، رها شده نیست، به عهده ولایت و امامت است و ضامن اجرای دین و همه احکام الهی است.

حضرت امام خمینی در این زمینه می‌فرماید: ولایتی که در حدیث غدیر است به معنای جعل حکومت است، که قابل نصب است نه به معنای مقام معنوی و آلا مقامات معنوی قابل نصب نیست... این که در روایات هست که بُيِّنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ أَعْلَى وَوَلَايَةِ إِيَّاهُ بِمَعْنَى حُكْمِ حُكْمِ الْإِسْلَامِ... حکومت که نماز نیست، حکومت روزه نیست؛ حکومت عدل است و اسباب این می‌شود که اینها اقامه بشود. آن امامتی که هیچ عملی بدون آن قبول نمی‌شود و خدای تبارک و تعالی آن را جعل کرد، حکومت است.

یا در فراز دیگری می‌فرماید: غدیر آمده است که بفهماند که سیاست به همه مربوط است. در هر عصری باید حکومتی باشد با سیاست، منتها سیاست عادلانه که بتواند به واسطه آن سیاست، اقامه صلوه کند. اقامه صوم کند، اقامه حج کند، اقامه همه معارف را بکند... این طور نیست که ما خیال کنیم ولایتی که در این جا می‌گویند، آن امامت است و امامت هم در عرض فروع دین است، نخیر؛ این ولایت عبارت از حکومت است و حکومت مجری این‌هاست، مجری فروع دین است.^۱

در این زمینه رهبر انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای با اشاره به روایت بُنِیَ الْإِسْلَامِ می‌فرماید: در روایت هست که: «الْوَلَايَةُ وَ لَمْ يُنَادَ بِشَيْءٍ كَمَا نُودِيَ بِالْوَلَايَةِ»^۷؛ جایگاه این ولایت از همه‌ی احکام الهی، برتری دارد، چون تأمین کننده و تضمین کننده‌ی همه‌ی احکام الهی است که ماجرای غدیر و آن داستان بسیار مهم بیانگر آن است.

مسلمانان و مسئله غدیر

به شهادت تاریخ همواره مسلمانان در امر ولایت و امامت بی‌توجهی و کوتاهی کرده‌اند و ثمره این بی‌توجهی و کوتاهی، مصائبی است که بر اسلام و مسلمین واقع شده است. ثمره این بی‌توجهی و کوتاهی، واقعه دلخراش کربلا و شهادت یکی پس از دیگری ائمه اطهار علیهم السلام است. ثمره این بی‌توجهی و کوتاهی، غیبت دوازدهمین اختر

۱. امام خمینی صحیفه ج ۲۰ ص ۱۱۵
۷. کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۲، ص ۱۸ ح ۱ و ۳.

فروزان ولایت و امامت و محرومیت از وجود مقدس آن حجت الهی و آن مصلح بشریت و حاکم جهانی است که هنوز ادامه دارد.

آیا غیر از این است که کوتاهی و بی‌توجهی به امر ولایت و امامت، اسلام و مسلمانی را از رونق انداخته و مصائب جبران ناپذیری را بر جهان اسلام وارد کرده است. آیا غیر از این است که عزاداری، با کوتاهی و بی‌توجهی نسبت واقعه غدیر، بر شیعه تحمیل شد و ما عزادار شدیم. آیا غیر از این است که ما غدیر را رها کردیم و عزادار شدیم و امروز فقط عزاداری می‌کنیم و کاری به غدیر نداریم.

اما در این میان ملت مسلمان ایران اسلامی برای جبران کوتاهی‌ها و بی‌توجهی‌ها، گام بلند و افتخار آمیزی برداشت و با انقلاب اسلامی و تحقق نظام اسلامی در صدد جبران این کوتاهی‌ها برآمد، گرچه هزار راه نرفته پیش پای اوست و این در حالی است که عده‌ای که سر در آخر کج فهمی خود دارند؛ بجای کمک برای تحقق آرزوی دیرینه اسلام و پیمودن هزار راه نرفته؛ این حرکت را سد کرده و با گفتار و رفتار نسنجیده خود، آب به آسیاب دشمن دین و ولایت می‌ریزند.

امروز هستند کسانی که واجباتشان ترک نمی‌شود اما با ولایت کار ندارند و برای فرار از حکم ولایت، پناه به مرجعیت می‌برند و به نام دین و به وسیله دین با ولایت مخالفت می‌کنند و ما باید ببینیم چگونه و به چه اندازه، پای دینمان با سلسله مراتب ولایت ایستاده‌ایم؟

همه باید به احیای واقعه غدیر بازگردیم و در احیای این امر مقدس، صحیح عمل نماییم و بدانیم زنده نگه داشتن شایسته عید سعید غدیر تنها به کمپین جشن و شادی نیست، تنها به اکرام مؤمنین بر سر سفره اطعام نیست! آری اطعام روز عید سعید غدیر، شاد کردن مومنین در روزه عید غدیر، روزه گرفتن و صدقه دادن در روز عید غدیر؛ بسیار فضیلت و ثواب دارد و در روایت‌های بسیاری بر آن توصیه و تاکید شده است که غدیر را جشن بگیرید، در آن شاد و خندان باشید و دیگران را بر سر سفره طعام مهمان کنید (که باید چنین کنیم)؛ اما باید بدانیم همه این‌ها برای برجسته سازی عید سعید غدیر است نه هدف غایی غدیر. هدف غایی غدیر، تحقق امر ولایت در برپایی حکومت است، هدف غایی غدیر، پیروی از امامت برای تحقق اسلام ناب محمدی، آن هم در سایه حکومت اسلامی است.

محمد سعید صفرزاده تهرانی

مرداد ۱۴۰۱ مصادف با محرم ۱۴۴۴

فصل اوّل

واقعه غدیر خم

فصل اول

واقعه غدیر خم

بخش اول: داستان غدیر

«إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ لَيْسَ لَوْقَعَتِهَا كاذِبَةٌ»^۸

مراسم با شکوه حج به پایان رسیده بود و مسلمانانی که اعمال حج را از پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم آموخته بودند، مکه را به قصد یمن، شام، مصر، عراق و مدینه ترک گفتند، هنگامی که به حوالی جحفه رسیدند، امین وحی در نقطه‌ای به نام غدیر خم بر قلب نازنین پیامبر گرامی اسلام فرود آمد و فرمود: «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ»^۹؛ ای پیامبر آنچه از طرف پروردگارت بر تو نازل شده است، به مردم ابلاغ کن.

^۸سوره واقعه آیه ۲۱

^۹. سوره مائده آیه ۶۷

رسالت پیامبر گرامی

پیامبر گرامی اسلام از طرف خداوند تبارک و تعالی مأمور شد تا این امر مهم را به همه مسلمانان ابلاغ نماید، مأموریت مهمی که اگر انجام نشود تمام زحمات رسالت برباد رفته و پیامبر گرامی اسلام، رسالتش را انجام نداده است: «وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ»^{۱۰}؛ اگر چنین نکنی امر رسالت او را ادا نکرده‌ای.

ظاهراً این مأموریت مهم، خطراتی را به دنبال دارد و خداوند تبارک و تعالی حفظ و صیانت آن بزرگوار را از همه خطرات، خود به عهده گرفته است و می‌فرماید: «وَاللَّهُ يَغْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ»^{۱۱}؛ و خدا تو را از گزند مردم نگاه می‌دارد.

این مأموریت مهم و با ارزش چیست که اگر رها شود تمام زحمات رسالت بر باد رفته و پیامبر گرامی اسلام، رسالتش را انجام نداده است؟ و ابلاغ آن خطرات احتمالی دارد؟ و خداوند تبارک و تعالی حفظ و صیانت آن بزرگوار را خود به عهده گرفته است؟

این مأموریت مهم، تعیین وصی و جانشینی است. برای اكمال دین و تحقق عملی اسلام، باید وصی و جانشین پیامبر مشخص شود تا دین مبین اسلام بعد از پیامبر گرامی اسلام بی‌سرپرست نماند و احکام دین عاقل و باطل رها نشود. همان‌گونه که حضرت سلیمان علی نبینا و علیه السلام حضرت آصف بن برخیا را و حضرت موسی علی نبینا و علیه

---

۱۰. سوره مائده آیه ۶۷

۱۱. همان

السلام یوشع بن نون را و حضرت عیسی علی نبینا و علیه السلام شمعون را به اذن خداوند وصی و و جانشین خود قرار دادند؛ پیامبر گرامی اسلام نیز باید برای خود وصی و جانشینی قرار دهد.

آن کسی که باید بعد از پیامبر گرامی اسلام سرپرستی جامعه اسلامی را به عهده بگیرد، احکام دین را عملی سازد، تا نعمت الهی بر بشریت کامل گردد کیست؟ آن وصی و جانشینی کسی غیر از مولی الموحدین امیر المؤمنین علی علیه السلام نیست.

از آن جائی که عده‌ای به نیت تصاحب جانشینی بعد از پیامبر گرامی اسلام، اسلام آورده بودند؛ انتصاب حضرت علیه السلام به مقام والای امامت و جانشینی؛ تمام نقشه‌های آنان را خنثی می‌کرد و به یقین دست به توطئه می‌زدند و این برای پیامبر گرامی اسلام خطراتی را در برداشت، بر این اساس خداوند حفظ و صیانت آن بزرگوار را خود به عهده گرفت و فرمود: «وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ»^{۱۲}.

فرمان توقف

در آن هنگام پیامبر گرامی اسلام فرمان توقف صادر کرد و فرمود: «آنان که از جلو رفتند باز گردند و آنانکه از عقب می‌آمدند به جمعیت پیوندند». آنان که از جلو رفته بودن بازگشتند و آنان که از عقب می‌آمدند به جمعیت پیوستند و این همان حقیقتی است که به ما می‌فهماند باید

بر محور رسالت و امامت حرکت کرد نه جلوتر برویم و نه عقب‌تر بمانیم، نه تندروی کنیم و نه کوتاهی نماییم.

هوا بسیار گرم و سوزان بود و طاقت همه را ربوده بود، عده‌ای قسمتی از ردای خویش را زیر پا و قسمتی را روی سر گذاشته بودند، هنگام ظهر نماز جماعت به امامت رسول گرامی اسلام اقامه شد و چون حضرت خواست سخنرانی کند از جهاز اشتران منبری ساختند و حضرت بر آن قرار گرفت.

ده‌ها هزار مسلمان چون پروانه گرد شمع وجود آن بزرگوار حلقه زدند. پیامبر گرامی اسلام با حمد و ثنای خداوند شروع کرد و خبر از نزدیکی زمان ارتحال داد و از مردم در مورد خود گواهی گرفت و پس از اقرار همگی به رسالت آن بزرگوار و این که آن حضرت رسالت الهی را به خوبی انجام داده و از هیچ کوششی در هدایت امت دریغ نکرده است؛ فرمودند: «من دو چیز گران‌بها و گران‌قدر که وسیله‌ی رستگاری شما خواهد بود را بین شما به یادگار می‌گذارم "قرآن" و "اهل‌بیت" از آن‌ها جدا نشوید».

آنگاه حضرت امیر علیه السلام را خواند، دست او را گرفت و در مقابل جمعیت بلند کرد تا همه او را دقیقاً ببینند و بشناسند؛ سپس فرمود: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاً، فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاً، اَللّٰهُمَّ وَاِلٰى مَنْ وَاِلَاهُ، وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ، وَ اَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَ اَخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ». پیامبر گرامی اسلام پس از خطبه قراء از جهاز اشتران فرود آمد مراسم باشکوه بیعت و میثاق بر پا شد، همه با علی مصاحفه کردند و به او تبریک گفتند و با او عهد بستند که چون پیامبر گرامی اسلام از فرامین او اطاعت کنند.

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ

مراسم معرفی حضرت امیر علیه السلام پایان پذیرفت، فرشته‌ی وحی و امین رسالت، بر قلب نازنین پیامبر گرامی اسلام نازل شد و فرمود: «الْيَوْمَ يَتَسَّ الْأَذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَأَحْشَوْنِ» الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا»^{۱۳}؛ امروز کافران از ضربه زدن به دین شما مأیوس گشتند، پس از آنها بیمناک نشوید و تنها از من پروا داشته باشید. امروز دین شما را کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و اسلام را به عنوان آئین جاودان برای شما پذیرفتم.

در این هنگام صدای تکبیر به شکرانه‌ی این نعمت بزرگ طنین انداز شد: الله اکبر، خداوندا سپاس بی‌کران که دینت را کامل کردی، نعمتت را بر ما تمام نمودی و با امامت حضرت امیر علیه السلام، اسلام را به عنوان آئین جاودان پسندیدی^{۱۴}.

۱۳. سوره مائده آیه ۳

۱۴. الغدیر: جلد ۱ صفحه ۳۳

بخش دوم: عید سعید غدیر بزرگترین عید اسلامی

رویداد غدیر، مظهر امامت و ولایت، و تجلی اکمال دین و اتمام نعمت است. بر این اساس عید سعید غدیر بزرگترین عید اسلامی و عید الله اکبر معرفی شده است.

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم عید سعید غدیر را برترین عید مسلمانان دانسته و می‌فرماید: «يَوْمُ غَدِيرِ حُمٍّ أَفْضَلُ أَعْيَادِ أُمَّتِي وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أَمَرَنِي اللَّهُ تَعَالَى ذِكْرَهُ فِيهِ بِنَصْبِ أَخِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَّمَا لِأُمَّتِي، يَهْتَدُونَ بِهِ مِنْ بَعْدِي وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أَكَمَلَ اللَّهُ فِيهِ الدِّينَ وَأَنْتُمْ عَلَيَّ أُمَّتِي فِيهِ النَّعْمَةُ وَرَضِيَ لَهُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا»^{۱۵}؛ روز غدیر خم برترین عیدهای امت من است و آن روزی است که خداوند بزرگ دستور داد؛ آن روز برادرم علی بن ابی طالب را به عنوان پرچمدار و فرمانده امت من منصوب کنم، تا بعد از من، مردم توسط او هدایت شوند، و آن روزی است که خداوند در آن روز دین را تکمیل و نعمت را بر امت من تمام کرد و اسلام را به عنوان دین برای آنان پسندید.

از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام سؤال شد آیا مؤمنان غیر از عید فطر و قربان و جمعه عید دیگری دارند؟ و آن بزرگوار فرمود: «نَعَمْ لَهُمْ مَا هُوَ أَعْظَمُ مِنْ هَذَا، يَوْمُ أَقِيمَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَعَقَدَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ الْوِلَايَةَ فِي أَعْنَاقِ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ بِغَدِيرِخُمٍّ»^{۱۶}؛ آری، آنان عید بزرگتر از این‌ها هم دارند و آن روزی است که امیر المؤمنین علیه السلام از جانب خدا در غدیر خم به خلافت و سروری مسلمین منصوب شد پس پیامبر گرامی اسلام پیمان ولایت او را برگردن مردان و زنان در غدیر خم محکم ساخت.

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام در عظمت و بزرگی عید سعید غدیر می‌فرماید: «يَوْمُ غَدِيرِ بَيْنِ الْفِطْرِ وَالْأَصْحَى وَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ كَالْقَمَرِ بَيْنَ الْكَوَاكِبِ»^{۱۷}؛ روز غدیر خم در میان عید فطر و قربان و جمعه همانند ماه در میان ستارگان است.

عمار بن حریز می‌گوید: روز هجدهم ماه ذیحجه خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم و آن حضرت را روزه یافتم. آن بزرگوار به من فرمود: «هَذَا يَوْمٌ عَظِيمٌ عَظَّمَ اللَّهُ حُزْمَتَهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَ أَكْمَلَ لَهُمْ فِيهِ الدِّينَ وَ تَمَّمَ عَلَيْهِمُ النَّعْمَةَ وَ جَدَّدَ لَهُمْ مَا أَخَذَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْعَهْدِ وَالْمِيثَاقِ»^{۱۸}؛ امروز، روز بزرگی است، خداوند به آن

۱۶. وسائل الشیعه ج ۵ ص ۳۲۵

۱۷. سیدبن طاوس اقبال، ج ۱، ص ۴۶۶

۱۸. مصباح المتهدجد: ج ۱، ص ۷۳۷

عظمت داده و آن روز دین مؤمنان را کامل ساخت و نعمت را بر آنان تمام نمود و عهد و پیمان قبلی را تجدید کرد.

حضرت امام علی علیه السلام درباره روز عید سعید غدیر می‌فرماید: «إِنَّ هَذَا يَوْمٌ عَظِيمٌ الشَّانُ، فِيهِ وَقَعَ الْفَرَجُ، وَرُفِعَتِ الدَّرَجُ وَوُضِحَتِ الْحُجَجُ وَهُوَ يَوْمُ الْأَيْضَاحِ وَالْإِفْصَاحِ مِنَ الْمَقَامِ الصُّرَاحِ، وَيَوْمُ كَمَالِ الدِّينِ وَيَوْمُ الْعَهْدِ الْمَعْهُودِ»^{۱۹}؛ امروز روز بس بزرگی است، در این روز فرج واقع شده است و منزلت کسانی که شایسته هستند، رفعت پیدا کرده است و برهان‌های خدا روشن شده است و با صراحت از مقام پاک سخن گفته شده است و امروز روز کامل شدن دین و روز عهد و پیمان است.

عید غدیر از چند جهت بزرگترین عید اسلامی است

اول: عید سعید غدیر، روز اکمال دین است

یکی از جهاتی که عید سعید غدیر را به عنوان بزرگترین عید اسلامی مطرح می‌کند آن است که خداوند تبارک و تعالی در این روز مبارک، به برکت تعیین حضرت امام علی علیه السلام به عنوان امام و جانشین پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم، دین را کامل گردانید و می‌فرماید: «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ»^{۲۰}؛ در این روز دین را برای شما کامل گردانیدم. در این روز به برکت تعیین حضرت علی علیه السلام به عنوان امام و جانشین پیامبر

---

۱۹. بحار الانوار ج ۹۷، ص ۱۱۶

۲۰. آیه ۳ سوره مائده.

گرامی اسلام، عملی شدن کامل مقاصد دین، با برپایی حکومت دینی، به رهبری امام ممکن گردید.

دوم: عید سعید غدیر، روز اتمام نعمت است

یکی دیگر از جهاتی که عید سعید غدیر، به عنوان بزرگترین عید اسلامی مطرح است آن است که خداوند تبارک و تعالی در این روز مبارک، به برکت تعیین حضرت علی علیه السلام به عنوان امام و جانشین پیامبر گرامی اسلام، نعمت را برای بشر به حد نهایی رسانده است و می‌فرماید: «وَأَتَمَّمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي»؛ در این روز نعمتم را بر شما تمام کردم. در این روز به برکت تعیین حضرت علی علیه السلام به عنوان امام و جانشین پیامبر گرامی اسلام، نعمت‌های الهی به ثمر نشست و نعمت بر جامعه اسلامی تمام شد و بهره برداری از نعمت الهی با وجود امامت، ممکن گردید. و از آن جایی که نزول مائده آسمانی در درخواست حضرت عیسی علی نبینا و علیه السلام، برای همه نسل‌ها عید قرار گرفت^{۲۱}؛ به طریق اولی روز تعیین امامت و رهبری؛ که به مراتب از مائده آسمانی مهم‌تر و والاتر است و به عنوان بزرگترین عید اسلامی است شناخته شد. در حقیقت هیچ نعمتی برتر از ولایت نیست و هیچ

---

۲۱. «قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ»؛ عیسی بن مریم عرض کرد: خداوندا! پروردگارا! از آسمان مائده‌ای بر ما بفرست! تا برای اول و آخر ما، عیدی باشد، و نشانه‌ای از تو؛ و به ما روزی ده! تو بهترین روزی دهندگانی! آیه ۱۱۴ سوره مائده.

روزی بزرگتر از روز عید سعید غدیر نیست که در آن نعمت امامت تا روز قیامت به بشریت ارزانی شد.

سوّم: روز رضایت خداوند از دین مبین اسلام است

یکی دیگر از جهاتی که عید سعید غدیر، به عنوان بزرگترین عید اسلامی شناخته می‌شود آن است که خداوند تبارک و تعالی در این روز مبارک، به برکت تعیین حضرت علی علیه السلام به عنوان امام و جانشین پیامبر گرامی اسلام، از دین مبین اسلام راضی شد و فرمود: «وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا»؛ و اسلام را به عنوان آیین جاودان، برای شما پذیرفتم. بدیهی است که هرگاه قانون کامل و مجری عادل بهم گره بخورد؛ تحقق حاکمیت دینی بر مبنای قانون عملی خواهد شد و رضایت پروردگار را به دنبال خواهد داشت و آن روز بزرگترین روز موفقیت دینداران است

دینتان کامل شد و نعمت تمام
شد خدا راضی از این دین و امام

چهارم: عید سعید غدیر، روزی ناامیدی کفار است

یکی از جهات دیگری که عید سعید غدیر، به عنوان بزرگترین عید اسلامی شناخته می‌شود آن است که خداوند تبارک و تعالی در این روز مبارک، به برکت تعیین حضرت علی علیه السلام به عنوان امام و جانشین پیامبر گرامی اسلام، از نقشه دشمنان جلوگیری کرد و نقشه‌ی دشمنان را خنثی نمود و فرمود: «الْيَوْمَ يَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ

فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ»^{۲۲}؛ امروز، کافران از شکست و نابودی آیین شما، مأیوس شدند پس شما از آنها نترسید و از من بترسید. وقتی کفار و مشرکان با سوء قصد و جنگ و توطئه‌های گوناگون نتوانستند بر علیه اسلام کاری بکنند؛ تنها امید آنها مرگ پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم بود با این تصور که وقتی پیامبر گرامی اسلام از دنیا برود، بهتر و راحت‌تر می‌شود دین را از بین برد، اما وقتی حضرت علی علیه السلام به عنوان جانشین پیامبر تعیین گردید؛ به همه فهماند که با رفتن پیامبر گرامی اسلام، دین الهی بدون سرپرست نخواهد بود تا کسی بخواهد سوء استفاده کند و از آن جایی که در این روز، دین با تعیین حضرت امیر، سامان یافت و توطئه دشمنان نقش بر آب شد؛ این روز به عنوان بزرگترین عید اسلامی معرفی گردید.

پنجم: عید سعید غدیر روز امامت و رهبری است

یکی از جهات دیگری که عید سعید غدیر، به عنوان بزرگترین عید اسلامی شناخته می‌شود آن است که این روز روز امامت و رهبری است. بر همین اساس همه پیامبران مأمور بودند تا این روز را عید بگیرند کما این که بعضی از پیامبران (بر اساس نقلی) وصی و جانشین خود را در این روز مقدس معین کرده و به مردم معرفی می‌نمودند.

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام عید سعید غدیر را عید الله الاکبر معرفی کرده و آن را عید همه انبیای الهی می‌داند و می‌فرماید: «هُوَ عِيدُ اللَّهِ الْأَكْبَرُ، وَ مَا بَعَثَ

اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا وَتَعِيدَ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَ عَرَفَ حُرْمَتَهُ وَ اسْمُهُ فِي السَّمَاءِ يَوْمَ الْعَهْدِ الْمَعْهُودِ وَ فِي الْأَرْضِ يَوْمَ الْمِيثَاقِ الْمَأْخُودِ وَ الْجَمْعُ الْمَشْهُودِ»^{۲۳}؛ روز غدیر، عید بزرگ خداست، خدا پیامبری مبعوث نکرده، مگر این که این روز را عید قرار داد و عظمت آن را شناخته است و نام این روز در آسمان، روز عهد بسته شده و در زمین، روز پیمان گرفتن و حضور همگانی است.

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام در این باره می‌فرماید: «فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ أَوْصَى أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْ يَتَّخِذَ ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا، وَ كَذَلِكَ كَانَتِ الْأَنْبِيَاءُ تَفْعَلُ، كَانُوا يَوْضُونَ أَوْصِيَاءَهُمْ بِذَلِكَ فَيَتَّخِذُونَهُ عِيدًا»^{۲۴}؛ پیامبر گرامی اسلام به امیر مؤمنین سفارش کرد که آن روز را عید بگیرد، همین طور پیامبران هم به جانشینان خود سفارش می‌کردند که آن روز را عید بگیرند، آنان هم چنین می‌کردند.

نقل است که در چنین روزی حضرت سلیمان علی نبینا و علیه السلام از مردم، بر جانشینی حضرت آصف بن برخیا گواه گرفت و حضرت موسی علی نبینا و علیه السلام هارون را به عنوان وصی و جانشین خود به مردم معرفی کرد و حضرت عیسی علی نبینا و علیه السلام حضرت شمعون الصفا را به عنوان وصی و جانشین خود به مردم معرفی کرد.

۲۳. شیخ حر عاملی وسایل الشیعه ج ۵ ص ۲۲۴

۲۴. شیخ حر عاملی وسایل الشیعه ج ۷ ص ۳۲۵

ششم: عید سعید غدیر، روز قبولی حضرت علی است

همان گونه که عید سعید قربان روز قبولی حضرت ابراهیم علی نبینا و علیه السلام است؛ عید سعید غدیر روز قبولی حضرت امیر علیه السلام در امتحان‌های سخت و طاقت فرسا است. حضرت امیر علیه السلام در تمامی امتحان‌ها نه تنها قبول شد بلکه در تمام عرصه‌ها از سن کودکی تا مقام شهادت، مدال آفرین بود.

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم درباره‌ی مدال‌های افتخارآمیز امام علی علیه السلام می‌فرماید: «لَوْ أَنَّ أَلْرِيَاضَ أَقْلَامٌ وَأَلْبَحَرَ مِدَادٌ وَالْجَنَّةَ حُسَابٌ وَالْإِنْسَ كِتَابٌ مَا أَحْصَوْا فَضَائِلَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ»^{۲۵}. اگر درختان قلم و دریاها مرکب و جنیان حسابگر و آدمیان نویسنده باشند؛ نمی‌توانند فضائل علی بن ابی طالب را بشمارند.

کتاب فضل تو را آب بحر کافی نیست
که ترکنم سر انگشت و صفحه بشمارم

یکی از جنبه‌های قبولی حضرت امیر علیه السلام کسب فضائل همه انبیای الهی است. آن بزرگوار با شایستگی‌های ذاتی که به عنایت الهی داشت توانست با جهاد خستگی ناپذیر و با مبارزه چشم‌گیر، در طول حیات مقدس خود، همه فضائل انبیا را کسب نماید و سرآمد آنان گردد. پیامبر گرامی اسلام در این باره می‌فرماید: «مَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى آدَمَ فِي عِلْمِهِ وَ إِلَى نُوحٍ فِي فَهْمِهِ وَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ فِي حِلْمِهِ وَ إِلَى يَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا فِي زُهْدِهِ وَ إِلَى مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ

فِي بَطْشِهِ، فَلَيَنْظُرُ إِلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ»^{۲۶}. هر که بخواهد دانش آدم و فهم نوح و بردباری ابراهیم و زهد یحیی بن زکریّا و توانمندی موسی بن عمران را بنگرد، علی بن ابی طالب را نظاره کند.

تا صورت پیوند جهان بود علی بود
تا نقش زمین بود و زمان بود علی بود
هم آدم و شیث هم ایوب و هم ادريس
هم یوسف و هم یونس و هم هود علی بود
هم موسی و هم عیسی و هم خضر و هم الیاس
هم صالح پیغمبر و داود علی بود

حضرت امام خمینی رحمت الله علیه در این زمینه می‌فرماید: «مسئله غدیر، مسئله‌ای نیست که بنفسه برای حضرت امیر علیه السلام یک مسئله‌ای پیش بیاورد، حضرت امیر مسئله غدیر را ایجاد کرده است. آن وجود شریف که منبع همه جهات بوده است، موجب این شده است که غدیر پیش بیاید. غدیر برای حضرت امیر علیه السلام ارزش ندارد؛ آنکه ارزش دارد خود حضرت است که دنبال آن ارزش، غدیر آمده است»^{۲۷}.

هفتم: عید سعید غدیر روز انتصاب حضرت علی است

همان گونه که عید سعید قربان، عید انتصاب حضرت ابراهیم علی نبینا و علیه السلام به مقام امامت است؛ عید سعید غدیر، عید انتصاب حضرت امیر علیه

۲۶. إرشاد القلوب، جلد ۲، صفحه ۲۱۷

۲۷. صحیفة امام، ج ۲۰، ص ۱۱۲

السلام به امامت و ولایت است. خداوند تبارک و تعالی طی فرمانی از پیامبر گرامی اسلام می‌خواهد تا حضرت امیر علیه السلام را به عنوان وصی و جانشین به مردم معرفی نماید: «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ»^{۲۸}؛ ای پیامبر، آنچه از جانب پروردگارت به سوی تو نازل شده است را ابلاغ کن.

حضرت امام کاظم علیه السلام درباره ولایت حضرت امام علی علیه السلام می‌فرماید: «وَلَايَةُ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَكْتُوبَةٌ فِي صُحُفِ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَلَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ رَسُولًا إِلَّا بِنُبُوءَةِ مُحَمَّدٍ وَوَصِيَّةِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ»^{۲۹}؛ ولایت علی علیه السلام در کتاب‌های همه پیامبران ثبت شده است و هیچ پیامبری مبعوث نشد، مگر با میثاق نبوت حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم و امامت علی علیه السلام.

در حقیقت هیچ منصبی بالاتر از منصب و مقام ولایت نیست و روز عید سعید که روز تعیین ولایت و امامت حضرت امام علی علیه السلام بالاترین روز و بالاترین عید اسلامی است و به همین دلیل در روایات اهل بیت علیهم السلام، عید سعید غدیر، از بزرگ‌ترین اعیاد به شمار آمده و برای بزرگداشت آن، اعمالی مستحبی وارد شده است و یکی از آن اعمال شکرگزاری است. در روایت آمده است به برکت انتصاب مولی الموحدين امیر المؤمنین علی علیه السلام، در روز عید سعید غدیر حمد و ثنای الهی گفته و در ملاقات برادران مؤمن، تمسک به ولایت حضرت امیر را شکرگزاری نمایند و این دعا را

۲۸. سوره مائده آیه ۶۷

۲۹. سفینه البحار ج ۲ ص ۶۹۱

بخوانند: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ
أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَيْمَةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ»^{۳۰}.

حضرت امام رضا علیه السلام در این زمینه می‌فرماید: «وَهُوَ يَوْمُ التَّهْنِئَةِ يَهَيُّ بَعْضُكُمْ بَعْضًا، فَإِذَا لَقِيَ
الْمُؤْمِنُ أَخَاهُ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ
بِوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَيْمَةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ»^{۳۱}؛ عید غدیر
روز تبریک و تهنیت است. هر یک به دیگری تبریک بگویند،
هر وقت مؤمنی برادرش را ملاقات کرد، چنین بگوید:
«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ أَمِيرِ
الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَيْمَةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ».

هشتم: روز قبولی موحدان در آزمون بزرگ است

سنت الهی بر این تعلق گرفته است که هر کسی
ادعای ایمان کند، مورد آزمون و امتحان قرار گیرد تا صحت
ادعای او و میزان اعتقاد او مشخص گردد. خداوند تبارک
و تعالی در قرآن کریم می‌فرماید: «أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا
أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ»^{۳۲}؛ آیا مردم گمان کرده‌اند،
همین که بگویند: ایمان آوردیم، رها می‌شوند و آنان مورد
آزمایش قرار نمی‌گیرند؟

خداوند تبارک و تعالی، پیروی از پیامبر گرامی اسلام
صلی الله علیه و آله و سلم را با پذیرش امامت حضرت امیر
علیه السلام آزموده است، هر کس امامت آن بزرگوار را

۳۰. اقبال الاعمال، سید بن طاووس ج ۲، ص ۲۶۱.

۳۱. همان.

۳۲. سوره عنکبوت آیه ۲

همانند رسالت پیامبر گرامی اسلام بپذیرد در این امتحان و
 آزمون قبول شده است و الا در ایمان بر پیامبر و پیروی از
 آن بزرگوار، صادق نیست. بر همین اساس خداوند در روز
 عید سعید غدیر در قرآن کریم می‌فرماید: «فَلَا تَخْشَوْهُمْ
 وَاحْشَوْنِ»^{۳۳}؛ بنابراین، از دشمنان دین نترسید! و از
 مخالفت با من بترسید. یعنی بترسید از روزی که در ایمان
 و پیروی دروغ‌گو درآید.

بخش سوّم:

چرا باید عید سعید غدیر را گرامی داشت؟

ضرورت بزرگداشت و زنده نگه داشتن واقعه غدیر بر اساس فلسفه، اهداف و نتایج ارزشمند آن بر کسی پوشیده نیست و در این بخش به برخی از آن اشاره می‌شود.

اوّل: تعظیم شعائر الهی

شعائر الهی به معنای نشانه‌های خداوند تبارک و تعالی است و شامل هر چیزی که انسان را به یاد خدا بیندازد و تقوا را در دل انسان تقویت کند؛ می‌شود و عید سعید غدیر یکی از مصادیق بارز و روشن شعائر الهی است چرا که هر مؤمنی را به یاد امامت و ولایت الهی می‌اندازد و بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، مصداق تعظیم شعائر الهی است. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «وَمَنْ يَعْظُمَ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ»^{۳۴}؛ و هر کس شعائر الهی را بزرگ شمارد دلش از تقوا بهره مند است.

دوم: یادآوری ایام الله

بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، مصداق **وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ** است. با آن که همه‌ی ایام متعلق به خداوند است، اما بعضی از زمان‌ها بخاطر آن کار خدایی که در آن اتفاق افتاده است؛ به خداوند نسبت داده شده و از آن به ایام الله یاد می‌شود و باید آن را تعظیم و یادآوری کرد. خداوند قرآن کریم به حضرت موسی دستور می‌دهد و می‌فرماید: **«وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ»**^{۳۵}؛ و ایام الله را به آنان یاد آور! در این، نشانه‌هایی برای هر صبرکننده‌ی شکرگزار است! یادآوری نشانه‌ها و آیات وظیفه‌ی کسانی است که می‌خواهند به دو وصف **صَبَّارٍ و شَكُورٍ** متصف گردند.

سوم: احیای امامت

بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، مصداق احیای امامت و ولایت است: امام رضا علیه السلام می‌فرماید: **«رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا، فَقُلْتُ لَهُ: فَكَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ؟ قَالَ: يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا»**^{۳۶}؛ خداوند، رحمت کند آن بنده‌ای را که امر ما را زنده کند! گفتم: چگونه امر شما را زنده کند؟ فرمود: علوم ما را فراگیرد و به مردم بیاموزد، که اگر مردم زیبایی‌های گفتار ما را می‌دانستند، از ما پیروی می‌کردند. یا در روایت دیگری می‌فرماید: **«مَنْ جَلَسَ مَجْلِسًا**

۳۵. سوره ابراهیم آیه ۵

۳۶. میزان الحکمة، ج ۳، ص ۲۰۷۴

يُحْيِي فِيهِ أَمْزَنَا لَمْ يَمُتْ قَلْبُهُ يَوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ»^{۳۷}؛ هر که در مجلسی بنشیند که در آن یاد ما اهل بیت زنده می‌شود، قلبش در روزی که قلب‌ها می‌میرند، نمی‌میرد. یکی از بارزترین مصادیق احیای امر ائمه اطهار علیهم السلام، موضوع امامت است که بر احیای آن بسیار تأکید شده است.

چهارم: حق شناسی

بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، یک نوع حق شناسی نسبت به امامت و رهبری و خاصه نسبت به مولی الموحدين أمير المؤمنين علی علیه السلام است. حس حق شناسی یکی از مقدس‌ترین خواسته‌های فطری بشر است که خداوند در نهاد همه‌ی انسان‌ها قرار داده است. در همه‌ی جوامع بشری برگزاری مراسم بزرگداشت برای رویدادهای مهم و ارزشمند بسیار مرسوم است. بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، یک نوع حق شناسی نسبت به امامت و رهبری و نسبت به خدمات ارزنده مولی الموحدين أمير المؤمنين علی علیه السلام است.

پنجم: پاسداشت و تکریم ارزش‌ها

بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، در حقیقت پاسداشت و تکریم ارزش‌هایی است که توسط امامت و رهبری و خاصه توسط مولی الموحدين أمير المؤمنين علی

علیه السلام خلق شده است. پاسداشت و تکریم خدمات ارزنده‌ای است که آن بزرگوار به دین مبین اسلام و به پیامبر گرامی اسلام و به جامعه اسلامی کرده است.

ششم: دوستی اهل بیت

بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، برای دوستی و محبت و دلدادگی به مولی الموحدین امیر المؤمنین علی علیه السلام است. دستور است که به پاس زحمات ارزشمند پیامبر گرامی اهل بیت عصمت و طهارت را دوست بداریم. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ»^{۳۸}؛ بگو: به پاس زحمات رسالت، پاداشی از شما نمی‌خواهم، مگر آن که اهل بیتم را دوست بدارید. بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، مصداق همان مودت و محبت اهل بیت عصمت و طهارت است.

هفتم: زنده نگهداشتن امامت و رهبری

اساس دین مبین اسلام بر احیای اصل امامت است و امامت ضامن اجرای احکام است. و بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، زنده نگهداشتن اصل امامت است. مگر ممکن است از طرف خداوند تبارک و تعالی، دینی بیاید، اما برای زندگی شرافتمندانه بشری دستور جامع نداشته باشد؟ مگر ممکن است دینی با جامع احکام لازم و ضروری

حیات بشری باشد، اما از نظام اجرایی دین سخن نرانده باشد؟ مگر ممکن است دینی با جامع احکام ضروری و نظام اجرایی باشد، اما در دایره حاکمیت، عامل اجرایی نداشته باشد؟ عامل و ضامن اجرایی دین، امام و رهبر است و بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، زنده نگه داشتن و احیای همین اصل است.

هشتم: عبرت‌گیری

بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، برای عبرت‌گیری است. بزرگداشت یک واقعه و رویداد در گذشته، عبرت‌گیری از حوادث گذشته را به دنبال دارد. قرآن کریم پس از نقل داستان‌های پیامبران و اقوام گذشته در سوره‌ی یوسف می‌فرماید: «لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةً لِّأُولِي الْأَلْبَابِ»^{۳۹}؛ برای صاحبان عقل و خرد، در قصه‌ها و داستان‌های گذشتگان، عبرت است. حضرت علی علیه السلام در نهج البلاغه خطاب به فرزند گرامیشان چنین می‌فرماید: «وَ اسْتَدْلِلْ عَلٰی مَا لَمْ يَكُنْ بِمَا كَانَ فَإِنَّمَّا الْأُمُورُ أَشْبَاهُ»^{۴۰}؛ قضایای گذشته را چراغ راه آینده کن و از رهگذر گذشته به آینده استدلال نما، چرا که حوادث عالم شبیه یکدیگرند. وقتی در گذشته حائثی اتفاق افتاده باشد شبیه آن در آینده نیز ممکن است اتفاق بیفتد، اگر در گذشته دقت کنی می‌توانی برای آینده از آن عبرت بگیری. بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، برای عبرت‌گیری

۳۹. سوره یوسف آیه ۱۱۱

۴۰. نهج البلاغه نامه ۳۱

است نسبت به کوتاهی‌هایی که در مورد واقعه غدیر اتفاق افتاده است و خسارت‌های بسیار و جبران ناپذیری بر جهان اسلام وارد کرده است.

نهم: جلوگیری از تکرار عاشورا

بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، برای جلوگیری از تکرار عاشورا است. غدیر و عاشورا دو بال یک پروازند و با هم پیوند ناگسستنی دارند. عاشورا، با الهام از غدیر زنده نگهداشته می‌شود و تعظیم شایسته‌ی غدیر، از تکرار عاشورا جلوگیری می‌کند. عاشورا، از رهگذر غدیر، عبرت آموز می‌شود و بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر با نگاه به عاشورا، ضرورت پیدا می‌کند. عاشورا، تعظیم شایسته‌ی غدیر را ضروری می‌سازد و تعظیم شایسته‌ی غدیر به قیام حماسی عاشورا، معنا می‌بخشد. عزاداری از رهنمودهای امامت الهام می‌گیرد و از انحراف و آسیب حفظ می‌شود و واقعه غدیر به کمک قیام حماسی عاشورا، در بستر تاریخ زنده می‌ماند.

دهم: جلوگیری از تحریف

بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، برای جلوگیری از تحریف واقعیت غدیر است، برای جلوگیری از طلبکاری کسانی است که حق امامت و رهبری را غصب کردند و مصائب بزرگی را بر جامعه اسلامی وارد کردند. اگر شیعیان، واقعه غدیر را زنده نگه نمی‌داشتند؛ غاصبان و منافقان

جامعه طلبکار ما می‌شدند و ما امروز بدهکار آنان بودیم باید غرامت همه خسارت‌های وارد شده بر جهان اسلام را به آنان پرداخت می‌کردیم همان‌گونه که یهودیان نجات یافته به دست ایرانیان؛ وقتی به قدرت رسیدند؛ طلبکار شدند و ۷۵ هزار ایرانی را به قتل رساندند و هر سال وقیحانه جشن می‌گیرند (جشن پوریم) و همان‌گونه که استعمار پیر انگلیس در جنگ جهانی اول، با قحطی نیمی از جمعیت ایران را به کشتن داد و امروز داعیه‌ی سروری دارد و وقیحانه ایرانیان را متوحش می‌خواند.

بخش چهارم:

منشور اخلاقی مراسم و جشن عید سعید غدیر

تکریم و تعظیم عید سعید غدیر در گرو برگزاری شایسته‌ی مراسم این روز شریف است و برگزاری شایسته‌ی مراسم این روز شریف، به رعایت شایسته‌ی آداب و شرایط و حدود و ثغور مراسم جشن عید سعید غدیر بستگی دارد که از آن به منشور اخلاقی مراسم جشن عید سعید غدیر یاد می‌شود.

برای رسیدن به یک مراسم شایسته و درخور شأن عید سعید غدیر، متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر، باید آداب و شرایط، حدود و ثغور و منشور اخلاقی مراسم را به دقت و به‌تمامه رعایت نمایند تا عید سعید غدیر جایگاه واقعی خود را در جامعه اسلامی پیدا کند و اثرگذاری لازم را داشته باشد.^{۴۱}

آن چه متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید به دقت و به‌تمامه رعایت کنند عبارت است از:

اول: متدین و متشرع

---

۴۱. این آداب و شرایط و این حدود و ثغور و این منشور اخلاقی، اختصاص به مراسم و جشن عید سعید غدیر ندارد شامل همه‌ی اعیاد اسلامی می‌شود.

انجام شایسته‌ی واجبات و اهتمام به ترک محرمات و توجه به انجام مستحبات و دوری از مکروهات، یکی از مهم‌ترین فلسفه‌ی غدیر و یکی از فلسفه‌های اصلی برگزاری هر مجلس و مراسم مذهبی است. بر این اساس متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید به تمام معنا، انسان‌های متدین و متشرع باشند تا انجام واجبات و ترک محرمات و حتی رعایت مستحبات و ترک مکروهات، را به شدت رعایت نمایند و مجالس و مراسم عید سعید غدیر را بگونه‌ای برگزار کنند که واجبی ترک نشود و حرامی صورت نگیرد.

دوم: کسب شایستگی لازم

معنویت و عرفان، توسل و فناء فی الله و محو در معشوق شدن؛ ماجرای غدیر را جلوه‌گر می‌سازد. ارتباط با خالق هستی تضمین‌کننده‌ی استحکام و اقتدار نیروهایی است که می‌خواهند حماسه بیافرینند. این ارتباط هر چه قوی‌تر و عمیق‌تر باشد حماسه و جهاد در راه خدا کارسازتر و پربارتر خواهد بود. بر این اساس متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید به تمام معنا، انسان‌های معنوی باشند تا با راز و نیاز با حضرت حق، خاصه در دل شب، جایگاه معنوی خود را ارتقا بخشند و شایسته رساندن پیام غدیر باشند.

سوم: رعایت شأن و منزلت

مطلوب در برگزاری مراسم عید سعید غدیر، رعایت شأن و منزلت مراسم جشن است آن هم با برنامه‌ها و حرکات وزین و حساب شده، مگر ممکن است برای بزرگداشت عید سعید غدیر دست به هر کاری زد؟! بر این اساس متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید به تمام معنا، انسان‌های اخلاقی باشند تا ضمن حفظ شأن و منزلت خود، شأن و منزلت مراسم جشن عید سعید غدیر را حفظ نمایند و در برگزاری مراسم، از زمان و مکان تا شکل و صحنه و از استفاده از تمثال و آلات جشن تا محتوای مراسم و از دعوت شرکت‌کنندگان تا پذیرایی و حتی جای پارک خودرو و بهداشت محیط؛ به شدت از اقدامات دون شأن، حرکات زننده، آزار دیگران، استفاده از نمادهای غیر دینی، سبک‌های غربی، آهنگ‌های مجالس لهو، لودگی و... پرهیز نمایند، به گونه‌ای که مراسم جشن عید سعید غدیر از هر چه وهن شیعه و اسلام است، دور بماند.

چهارم: متولیان و کارگزاران خبره و کار آزموده

برگزاری مراسم جشن عید سعید غدیر برای گسترش اسلام و تقویت دین و ترویج آموزه‌های دینی است. بر این اساس متولیان و کارگزاران باید در برنامه‌ریزی، راه‌اندازی، هدایت، اداره و برگزاری مراسم و جشن؛ دوره دیده، کار آزموده، خبره و از دانش دینی و تخصص لازم برخوردار باشند تا مراسم جشن عید سعید غدیر به اهداف عالی و مقاصد تعیین شده برسد و از آفت، آسیب و انحراف حفظ شود.

پنجم: محتوای مراسم جشن و سرور

آن چه در خور عید است، جشن و سرور و شادی است و آن چه در خور غدیر است، تعظیم و تکریم و بزرگداشت واقعه‌ی غدیر است. تعظیم و تکریم واقعه‌ی غدیر به آشنایی با معارف و دانش دینی و به بیان فلسفه و تاریخ غدیر، تاریخ تحلیلی غدیر، داستان‌ها و اشعار غدیر، شب شعر غدیر، اتفاقات اثرگذار، انجام اعمال بیستگانه‌ی شب و روز عید سعید غدیر، مسابقات محتوایی و تبیین وظیفه‌ی شیعه نسبت به غدیر؛ با شیوه‌های نوین، متنوع، جذاب، شیرین، جوان پسند و شایسته‌ی مجلس عید و جشن و سرور بستگی دارد. بر این اساس متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید محتوای مراسم را به گونه‌ای با چاشنی جشن و سرور تأمین کنند که در پایان ضمن افزایش نشاط و شادابی؛ بر دانش دینی و بر ایمان و اعتقاد شرکت‌کنندگان افزوده شود.

ششم: استفاده از منابع معتبر و مستند

تعظیم و تکریم واقعه‌ی غدیر به محتوای مراسم بستگی دارد و محتوایی که در بردارنده‌ی تعظیم و تکریم واقعه‌ی غدیر باشد، باید برگرفته از منابع معتبر و مستند باشد تا تعبد شرکت‌کنندگان نسبت به دین و التزام آنان نسبت به وظایف دینی و تبعیت پذیری آنان نسبت به رهبران دینی بیشتر شود و از خرافه و بدعت و از آفت و آسیب، حفظ گردد. منبع‌شناسی، نخستین شرط سخنران،

ذاکر، مداح، مجری و کارگزار مراسم است. بر این اساس متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید به تمام معنا، انسان‌های منطقی باشند تا با استفاده از منابع معتبر؛ به گونه‌ای مراسم جشن عید سعید غدیر را با سند و دلیل، محتوا بخشی کنند که تدین و تعبد شرکت‌کنندگان را افزایش داده و شعائر دین از خرافه و بدعت و از آفت و آسیب، حفظ گردد.

هفتم: برگزاری مراسم طبق دستور

تعظیم و تکریم واقعه‌ی غدیر یک عمل عبادی و توقیفی است و باید طبق دستور رسیده از رهبران دینی صورت گیرد تا سبب تقویت دین و امامت گردد. بر این اساس متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید به تمام معنا، انسان‌های متعبد باشند تا با تعبد و تبعیت پذیری عالی، مراسم جشن عید سعید غدیر را طبق دستور برگزار کنند و از حرکات و اعمالی که سندیتی ندارد دوری نمایند و مراسم را از هر گونه خرافه و بدعت دور نگه دارند.

هشتم: اعتدال در برگزاری مراسم

در برگزاری مراسم جشن عید سعید غدیر باید به ظرفیت حاضرین توجه شود. پسندیده‌ترین برنامه‌های

فرهنگی، برنامه‌هایی است که در آن تعادل و اعتدال رعایت شده باشد. بر این اساس متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید به تمام معنا، انسان‌های متعادل باشند تا در برنامه‌های مراسم، از سخنرانی تا جشن و از خرج‌دادن، تا پخش صدا، زمان و در مکان و... اعتدال را رعایت نمایند.

نهم: برگزاری مراسم پر شور و فراگیر

مراسم جشن عید سعید غدیر همانند مراسم تاسوعا و عاشورا، باید پرشور و فراگیر و با شکوه و با عظمت برگزار گردد تا اثرگذار باشد. همان گونه که در تاسوعا و عاشورا مراسم با شکوه و با عظمت برگزار می‌گردد، دست‌جات عزاداری راه می‌افتد، نماز ظهر با شکوه برگزار می‌شود، سفره انداخته می‌شود و اطعام داده می‌شود؛ مراسم جشن عید سعید غدیر هم باید پرشور و فراگیر برگزار گردد. بر این اساس متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید به تمام معنا، انسان‌های حماسی باشند و مراسم جشن عید سعید غدیر را با شکوه و با عظمت و با محتوا برگزار نمایند و با نماز ظهر و اطعام فراگیر و سفره‌ی گسترده، به عظمت و شکوه آن بیفزایند. و چه پسندیده است که بخشی از خرج‌های روز عاشورا که نذر ندارد به روز عید غدیر منتقل شود.

دهم: برگزاری مراسم در مراکز مذهبی

برگزاری مراسم مذهبی در بیرون از مراکز مذهبی، قداست و معنویتش را از دست می‌دهد و این خلاف عرفی

است که به دلیل قابل کنترل نبودن حرکات و سکنات و عدم التزام متولیان در اکثر موارد؛ به خلاف شرع منجر می‌شود. برپائی خیمه برای مراسم و جشن عید سعید غدیر، در شهری که به اندازه‌ی کافی حسینیه و مسجد دارد؛ جفا به مراکز دینی و مذهبی است. بر این اساس متولیان و کارگزاران مراسم جشن عید سعید غدیر باید با مراکز مذهبی پیوند ناگسستنی داشته باشند و مراسم جشن عید سعید غدیر را حتی المقدور در مراکز مذهبی برگزار کنند.

بیاییم برای تعظیم شعائر دین، مراسم عید سعید غدیر را مستند، محتوایی، پرشور، فراگیر، همگانی، شایسته، با پذیرایی وزین و با آداب و شرایط برگزار کنیم.

بخش پنجم: پیوند ناگسستنی غدیر با عاشورا

غدیر و عاشورا دو بال یک پروازند و با هم پیوند ناگسستنی دارند. عاشورا، با الهام از غدیر زنده نگهداشته می‌شود و تعظیم شایسته‌ی غدیر، از تکرار عاشورا جلوگیری می‌کند. عاشورا، از رهگذر غدیر، عبرت آموز می‌شود و تعظیم شایسته‌ی غدیر با نگاه به عاشورا، ضرورت پیدا می‌کند.

عاشورا، تعظیم شایسته‌ی غدیر را ضروری می‌سازد و تعظیم شایسته‌ی غدیر به قیام حماسی عاشورا، معنا می‌بخشد. عزاداری از رهنمودهای امامت الهام می‌گیرد و از انحراف و آسیب حفظ می‌شود و واقعه غدیر به کمک قیام حماسی عاشورا، در بستر تاریخ زنده می‌ماند.

کوتاهی و بی‌توجهی نسبت به غدیر

اگر مراسم مذهبی و تعظیم شعائر دینی، شایسته برگزار می‌شد و اگر شعائر دین زنده نگه داشته می‌شد و اگر ما در واقعه‌ی عید سعید غدیر، عید سعید مبعث، عید سعید فطر، عید سعید قربان، عید جمعه و ایام موالید اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام، درست و شایسته عمل می‌کردیم؛ کار به مصیبت بعد از مصیبت و شهادت بعد از شهادت نمی‌کشید و شیعه عزادار نمی‌شد.

عزاداری، با کوتاهی و بی‌توجهی نسبت شعائر دین و خاصه واقعه غدیر، بر شیعه تحمیل شد و ما عزادار شدیم. عزاداری، با افراط و تفریط نسبت شعائر دین و دخالت‌های بی‌جا در امور دینی بر شیعه تحمیل شد و ما عزادار شدیم.

آیا غیر از این است که کوتاهی و بی‌توجهی نسبت به رویداد مقدس غدیر، عاشورا به وجود آورد و امام را به مسلخ برد و فاجعه‌ی کربلا را رقم زد و ما عزادار شدیم؟ و ما امروز عزاداری می‌کنیم و کاری با غدیر نداریم؟

آیا غیر از این است که امروز همان کوتاهی و انحراف گریبان‌گیر ما شده است؛ به شکلی که ما برای فاجعه‌ی دلخراش کربلا و شهادت جان‌گداز سید و سالار شهیدان عزاداری می‌کنیم (که به حق باید عزادار باشیم) اما نسبت به غدیر بی‌توجهیم و از علت عزادار شدن و مصیبت دیدن غافل شدیم. متأسفانه امروز ما گرفتار همان بلیه‌ای شدیم که ما را عزادار کرد.

آیا غیر از این است که ما غدیر را رها کردیم عزادار شدیم و امروز فقط عزاداری می‌کنیم و کاری به غدیر نداریم. در حالی که ضمن عزاداری باید با عوامل عزاداری مبارزه کنیم و کوتاهی و بی‌توجهی خود نسبت به غدیر را جبران نماییم.

آیا غیر از این است که غیبت با کوتاهی و بی‌توجهی نسبت شعائر دین، پیش آمد و ما از وجود نازنین امام زمان محروم گشتیم؟ و امروز بی‌توجه به عوامل غیبت، در انتظار نشستیم و اگر این کوتاهی و بی‌توجهی نسبت به

غدیر ادامه یابد، هم تکرار عاشورا را و هم ادامه ی غیبت و محرومیت از وجود نازنین امام زمان را به دنبال خواهد داشت.

متأسفانه ما در برگزاری مراسم مذهبی، کاری به حرف و منطق ائمه اطهار نداریم، کاری به اسلام و آموزه های دین نداریم، کاری به خدا و ارتباط با خدا و راز و نیاز با خالق هستی، مناجات، شب زنده داری، نماز شب و انس با قرآن کریم نداریم و یک تشیع قلابی درست کردیم، یک اهل بیت قلابی درست کردیم، یک اسلام بی روح و بی محتوا درست کردیم، اسلام و تشیع را به بعضی از حرکات نسنجیده و بی اساس خلاصه کردیم.

آیا غیر از این است که حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام مانند حضرت عیسی تحریف شده است؟ آیا غیر از این است که بعضی حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام را گرفتند و خدای آن بزرگوار را رها کرده اند؟ غیر از این است که بعضی عزاداری را گرفتند و قرآن کریمی که پیامبر گرامی اسلام فرمود از اهل بیت عصمت و طهارت جدا نمی شود؛ را رها کرده اند؟

متأسفانه مراسم مذهبی که هدفش ترویج دین و حفظ کیان اسلام است؛ امروز با رفتارهای بی اساس و بی سند، از اهداف خود دور افتاده و جای هدف را گرفت است. متأسفانه مراسم مذهبی و تعظیم شعائر دینی، در بعضی از موارد، نه تنها به صورت شایسته برگزار نمی شود بلکه تندروی ها از یک سو و کوتاهی ها از سوی دیگر، مصائب بسیاری را بر دین وارد کرده و همان انحرافی که

امام را به مسلخ برد و ما را عزادار کرد، امروز همان انحراف گریبان اکثر مراسم مذهبی ما را گرفته است.

چه چیزی شیعه را عزادار کرده است؟

اگر در خانه آتش گرفت، پهلو شکست، فرزند سقط شد و اگر خلافت غصب گردید و قطب دایره‌ی امکان خانه نشین شد و اگر جنگ جمل، صفین و نهروان براه افتاد و اگر مولی‌الموحدین به شهادت رسید و شیعه عزادار شد؛ همه به خاطر همین کوتاهی‌ها و بی‌توجهی‌ها بوده است.

اگر صلح دلخراش بر خورشید درخشان امامت و ولایت تحمیل شد و سبط اکبر و پاره‌ی تن پیامبر با زهر کین به شهادت رسید و اگر صحنه‌ی دلخراش کربلا به وجود آمد و عاشورا قلب بشریت را جریحه‌دار کرد و اگر امام و یارانش چاک چاک شدند و بر پیکر آنان سم ستوران راندند و سرهای قدسیان همه بر نیزه‌ها برفت و اگر خاندان عصمت و طهارت چون اجانب در کوچه و بازار کوفه و شام به اسارت رفتند و شیعه عزادار شد؛ همه به خاطر همین کوتاهی‌ها و بی‌توجهی‌ها بوده است.

تندروی نسبت به غدیر

تندروی درباره‌ی غدیر هم همانند کوتاهی و بی‌توجهی نسبت غدیر، مصیبت‌بار است و در حقیقت هر دو، لبه‌ی یک تیغ‌اند، چه سنی وهابی و چه شیعه‌ی

انگلیسی، هر دو با یک تیشه بر ریشه‌ی غدیر که همان اسلام ناب محمدی است می‌زنند.

کسانی که به بهانه‌ی دفاع از غدیر و به حمایت اهل بیت عصمت و طهارت، دانسته یا ندانسته یا مغرضانه، با سخنان بی‌اساس و حرکت‌های نسنجیده، به دیگر مذاهب فحش و ناسزا می‌گویند، احساسات دیگر فِرَق اسلامی را تحریک می‌کنند و به اختلافات شیعه و سنی دامن می‌زنند؛ در حقیقت تندروهایی هستند که نقشه‌های نظام سلطه، بر علیه جهان اسلام را عملی می‌سازند.

کسانی که به بهانه‌ی دفاع از غدیر و به حمایت اهل بیت عصمت و طهارت، دانسته یا ندانسته یا مغرضانه، شعارهای اختلاف افکنانه سر می‌دهند، یا در مراسم بی‌اساس عیدالزهرا، همه چیز را مباح می‌دانند یا لعن و نفرین بر اولی و دومی را برای خرسندی فاطمه‌ی زهرا سلام الله علیها علنی رواج می‌دهند؛ در حقیقت تندروهایی هستند که سبب پیدایش داعش و تکفیری‌ها شدند و بزرگترین مشکل جهان اسلام، یعنی آتش خانمان سوز جنگ را بر مسلمانان تحمیل کرده‌اند.

آیا کسی که سر در آخُر کج فهمی خویش کرده و متحجرانه اختلاف افکنی می‌کند و سبب پیدایش فرق داعش و تکفیری شده است؛ عزادار است؟! یا مدافع غدیر؟! آیا آن کسی که به دفاع از سید و سالار شهیدان حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام، خود را چاک چاک می‌کند اما از دشمنان واقعی دین مانند اسرائیل اعلان انزجار نمی‌کند و در مقابل، دشمن را در عملی کردن نقشه‌هایش کمک می‌نماید؛ عزادار است؟! یا مدافع غدیر است؟! مدافع

و عزادار واقعی کسی است که مقتدرانه در مرز اسرائیل ایستاده و فریاد مرگ بر کفر و نفاق را با سردادن در عمل ثابت کرده است.

تعظیم شایسته‌ی غدیر در گرو چیست؟

تعظیم و بزرگداشت شایسته‌ی غدیر، زنده نگه داشتن نهضت حسینی و دفاع جانانه از حریم اهل بیت عصمت و طهارت؛ در گرو فهم صحیح از شرایط زمان و مکان و توجه به مصالح عمومی جهان اسلام و دفاع از حق و حقیقت و کیان اسلام و دوری از آن چه وهن اسلام و مسلمین است و در گرو مبارزه‌ی چشم‌گیر با ظلم و فساد است "وَلَوْ بَلَغَ مَا بَلَغَ".

فصل دوّم

خطبه غدیر

فصل دوّم: خطبه غدیر

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم در روز غدیر در غدیر خم از جانب پروردگار عالم مأموریت یافت تا مولی الموحّدین امیر المؤمنین علی علیه السلام را به عنوان وصی و جانشین خود معرفی نماید.

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم در اجرای این مأموریت خطیر در روز غدیر و در غدیر خم در جمع مسلمانان خطبه‌ای را بیان فرمودند که به خطبه غدیر معروف شده است.

این خطبه در اکثر منابع روایی شیعه و سنی به اسناد معتبر نقل شده است و به هیچ وجه قابل خدشه نیست.

خطبه غدیر را می‌توان در هیجده بخش ملاحظه کرد:

- بخش اوّل: حمد و ثنای الهی
- بخش دوّم: اعلام فرمان الهی
- بخش سوّم: اعلام وصایت و امامت علی علیه السلام
- بخش چهارم: کارشکنی منافقان
- بخش پنجم: تأکید بر وصایت و امامت علی علیه السلام
- بخش ششم: اعلام ولایت و امامت ائمه اطهار
- بخش هفتم: بیان فضائل و لزوم پیروی از علی علیه السلام
- بخش هشتم: نتیجه دشمنی با علی علیه السلام
- بخش نهم: معرفی علی علیه السلام و بیان فضائل
- بخش دهم: پرهیز از مخالفت با علی علیه السلام
- بخش یازدهم: اشاره مجدد به کارشکنی‌های منافقین
- بخش دوازدهم: توصیف چهارده معصوم علیهم السلام
- بخش سیزدهم: سرانجام دوستان و عاقبت دشمنان
- بخش چهاردهم: توصیف خود و علی و ائمه اطهار
- بخش پانزدهم: پیرامون حضرت مهدی عجل الله تعالی
- بخش شانزدهم: فرمان بیعت
- بخش هفدهم: بیان حلال و حرام، واجبات و محرمات
- بخش هجدهم: فرمان بیعت رسمی با علی و ائمه اطهار

متن و ترجمه خطبه غدیر

بخش اول: حمد و ثنای الهی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَلَا فِي تَوْحِيدِهِ وَدَنَا فِي تَقَرُّدِهِ وَجَلَّ فِي سُلْطَانِهِ وَعَظَمَ فِي أَرْكَانِهِ وَأَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا وَهُوَ فِي مَكَانِهِ وَقَهَرَ جَمِيعَ الْخَلْقِ بِقُدْرَتِهِ وَبُرْهَانِهِ؛ به نام خداوند بخشنده مهربان، حمد و سپاس خدایی را که در یگانگی خود بلند مرتبه، و در وحدانیت خود به همه مخلوقات نزدیک، و در سلطنت خود پر جلال، و در ارکان آفرینش خود عظیم، و در حالی که در جای خود است در علم خود به همه چیز احاطه دارد و همه‌ی مخلوقات در سیطره قدرت و برهان او هستند.

حَمِيداً لَمْ يَزَلْ، مَحْمُوداً لَا يَزَالُ وَمَجِيداً لَا يَزُولُ، وَمُؤَبَّداً وَمُعِيداً وَكُلُّ أَمْرٍ إِلَيْهِ يَعُودُ، بَارِئُ الْمَسْمُوكَاتِ وَدَاجِي الْمَدْحُوتَاتِ وَجَبَّارُ الْأَرْضَيْنِ وَالسَّمَوَاتِ. فُدُوسٌ سُجُوحٌ، رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ؛ سپاسی که پایانی ندارد و ستودنی که پایانی نخواهد داشت و مجد و عظمتی که پایان یافتنی نیست. آغاز و انجام هستی از او است و بازگشت تمامی امور به سوی اوست. به وجود آورنده‌ی بالاها و پهن کننده‌ی گسترده‌ها و یگانه حکمران زمین‌ها و آسمان‌ها. پاک و منزّه است پروردگار فرشتگان و روح القدس.

مُتَّفَضِّلٌ عَلَى جَمِيعٍ مَن بَرَّاهُ، مُتَّطَوِّلٌ عَلَى جَمِيعٍ مَن أَنْشَأَهُ، يَلْحَظُ كُلَّ عَيْنٍ وَالْعُيُونِ لِاتِّرَاهُ، كَرِيمٌ حَلِيمٌ ذُو أَنْاهٍ، قَدْ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَتُهُ وَمَنَّ عَلَيْهِمْ بِنِعْمَتِهِ، لَا يَعْجَلُ بِإِنْتِقَامِهِ، وَلَا يَبَادِرُ إِلَيْهِمْ بِمَا اسْتَحَقُّوا مِنْ عَذَابِهِ؛ افزونی

بخش همه‌ی مخلوقات، لطف کننده بر هر همه موجودات، بیننده همه دیده‌ها، در حالی که دیده‌ها که هرگز او را نبینند. کریم، بردبار، شکیبا و رحمتش جهان شمول است و باعطایش منت گذار و در انتقام صبور و در کیفر سزاواران عذاب، شکیباست.

قَدَفِهِمُ السَّرَائِرَ وَ عَلِمَ الضَّمَائِرَ، وَلَمْ تَخْفَ عَلَيْهِ
الْمَكْنُونَاتُ وَلَا اسْتَبَهَتْ عَلَيْهِ الْخَفِيَّاتُ لَهُ الْإِحَاطَةُ بِكُلِّ
شَيْءٍ، وَالغَلْبَةُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَالْقُوَّةُ فِي كُلِّ شَيْءٍ وَالْقُدْرَةُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ وَلَيْسَ مِثْلُهُ شَيْءٌ؛ بر نهان‌ها آگاه، و بر درون‌ها دانا،
و پنهان‌ها بر او مخفی نماند و مخفی‌ها بر او مشتبه نشود،
برای اوست احاطه بر هر چیزی و چیرگی بر همه چیز و
قوت در هر چیزی و قدرت بر هر چیزی، و او را همانندی
نیست.

وَ هُوَ مُنْشِئُ الشَّيْءِ حِينَ لِاشْيَاءٍ، دَائِمٌ حَى وَقَائِمٌ
بِالْقِسْطِ، «لِإِلَهٍ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ»^{۴۲}؛ اوست به وجود
آورنده‌ی وجود، هنگامی که چیزی نبود، جاودان و زنده،
قائم به قسط و عدل، «نیست خدایی جز او که ارجمند و
حکیم است».

جَلَّ عَنَّا أَنْ «تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَ هُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَ
هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ»^{۴۳} لَا يَلْحَقُ أَحَدٌ وَصْفَهُ مِنْ مُعَايِنَةٍ،
وَلَا يَجِدُ أَحَدٌ كَيْفَ هُوَ مِنْ سِرِّهِ وَ عَلَانِيَةٍ إِلَّا بِمَادَلِّ عَزَّ وَ جَلَّ
عَلَى نَفْسِهِ؛ بالاتر از آن است که «چشم‌ها او را درک کنند
ولی او چشم‌ها را درک می‌کند، و او لطیف و آگاه

۴۲. سوره آل عمران آیه ۱۸

۴۳. سوره انعام آیه ۱۰۳

است». کسی با دیدن به وصف او نرسد و بر چگونگی او از نهان و آشکار دست نیابد، مگر خداوند عزّ و جلّ راهنمایی کند.

وَأَشْهَدُ أَنَّهُ اللَّهُ الَّذِي مَلَأَ الدَّهْرَ قُدْسَهُ، وَالَّذِي يَعْنِي
الْأَبَدَ نُورَهُ، وَالَّذِي يُنْفِذُ أَمْرَهُ بِالْمُشَاوَرَةِ مُشِيرٍ وَلَا مَعَهُ شَرِيكَ
فِي تَقْدِيرِهِ وَلَا يُعَاوَنُ فِي تَدْبِيرِهِ؛ گواهی می‌دهم برای او که
اوست خدایی که قدس و پاکی او روزگاران را پر کرده و نورش
ابدیت را فرا گرفته، خدایی که دستورش را بدون مشورت
اجرا می‌کند و تقدیرش را بدون شریک امضا می‌کند و
تدبیرش را بدون کمک معاونی، سامان می‌بخشد.

صَوَّرَ مَا انْتَبَعَ عَلَى غَيْرِ مِثَالٍ، وَ خَلَقَ مَا خَلَقَ بِالْمَعْوَنَةِ
مِنْ أَحَدٍ وَلَا تَكْلُفٍ وَلَا اِحْتِيَالٍ أَنْشَأَهَا فَكَانَتْ وَ بَرَأَهَا فَبَانَتْ؛
هستی را بدون الگویی و نمونه، به تصویر کشیده و
مخلوقات را بدون یاری و کمک آفریده و آفریدگان را بدون
زحمت و چاره جویی، هستی بخشیده است، جهان با ایجاد
او موجود و با آفرینش او پدیدار شده است.

فَهُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمُتَّقِنُ الصَّنْعَةَ، الْحَسَنُ
الصَّنِيعَةَ، الْعَدْلُ الَّذِي لَا يُجُورُ، وَالْأَكْرَمُ الَّذِي تَرْجِعُ إِلَيْهِ
الْأُمُورُ؛ پس اوست خداوندی که معبودی به جز او نیست،
صنعتش استوار و ساختمان آفرینشش زیبا، دادگری که
ستم روا نمی‌دارد و کریمی که کارها به او باز می‌گردد.

وَأَشْهَدُ أَنَّهُ اللَّهُ الَّذِي تَوَاصَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِعِظَمَتِهِ، وَذَلَّ كُلُّ
شَيْءٍ لِعِزَّتِهِ، وَاسْتَسَلَّمَ كُلُّ شَيْءٍ لِقُدْرَتِهِ، وَخَصَّعَ كُلُّ شَيْءٍ
لِهَيْبَتِهِ؛ و گواهی می‌دهم که او خداوندی است که آفریدگان

در برابر بزرگیش فروتن و در برابر عزّتش رام و در برابر توانایش تسلیم و در برابر هیبت و بزرگیش فروتنند.

مَلِكُ الْأَمْلاِكِ وَ مُفَلِّكُ الْأَفْلَاكِ وَ مُسَخِّرُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ، «كُلُّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى»؛^{۴۴} يَكُوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَ يَكُوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا؛ پادشاه هستی‌ها و چرخاننده سپهر و افلاک و رام کننده و مسخر کننده آفتاب و ماه «که همه در زمان تعیین شده در حرکت هستند» اوست که شب را بر روز و روز را بر شب پوشاند به گونه‌ای که هر دو شتابان در پی یکدیگرند.

قَاصِمٌ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ وَ مُهْلِكٌ كُلِّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ لَمْ يَكُنْ لَهُ ضِدٌّ وَلَا مَعَهُ نِدٌّ، «أَحَدٌ صَمَدٌ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ»؛^{۴۵} اوست در هم شکننده هرستمگر سرکش و نابود کننده هر شیطان سرکش رانده شده. برای او ضدّی، و همراه او معارضی نیست، «او یکتا و بی نیاز است، زائیده نشده و نمی‌زاید و برای او هیچ همتایی وجود ندارد».

إِلَهُ وَاحِدٌ وَ رَبُّ مَا جَدُّ، يَشَاءُ فَيُمِضِي، وَ يُرِيدُ فَيَقْضِي، وَ يَغْلَمُ فَيُخْصِي، وَ يَمِيتُ وَ يُحْيِي، وَ يُفْقِرُ وَ يُغْنِي، وَ يُضْحِكُ وَ يُبْكِي، وَ يُدْنِي وَ يُفْصِي وَ يَمْنَعُ وَ يُعْطِي؛ خداوند یگانه و پروردگار بزرگوار است، هرگاه بخواهد؛ انجام می‌دهد و هرگاه اراده کند عملی می‌سازد و می‌داند پس به شماره می‌آورد و بمیراند و زنده کند و نیازمند سازد و بی نیاز گرداند و بخنداند و بگریاند و نزدیک کند و دور سازد و منع کند و عطا نماید.

۴۴. سوره زمر آیه ۵

۴۵. سوره توحید آیه ۴

«لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»^{۴۶} «يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ»^{۴۷} لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْعَفَّارُ؛ «پادشاهی از آن او است و حمد و سپاس برای اوست، تمام نیکی‌ها به دست توانی اوست و او بر هر چیزی توانا است». «شب را در روز و روز را در شب فرو برد». خدایی جز او نیست؛ او گران‌مایه و آمرزنده است.

مُسْتَجِيبُ الدُّعَاءِ وَمُجْزِلُ الْعَطَاءِ، مُخْصِي الْأَنْفَاسِ وَ رَبُّ الْجَنَّةِ وَالنَّاسِ الَّذِي لَا يُشْكَلُ عَلَيْهِ شَيْءٌ، وَ لَا يُضْجِرُهُ صُرَاخُ الْمُسْتَضْرَحِينَ وَلَا يُبْرِمُهُ إِحْحَاخُ الْمُلْحِحِينَ؛ اجابت‌کننده دعا و افزایش‌دهنده عطا، شمارنده نفس‌ها و پروردگار پری و انسان. خداوندی که هیچ چیزی بر او مشکل نباشد و فریاد دادخواهان او را آزار ندهد و اصرار اصرار‌کنندگان او را به ستوه نیاورد.

الْعَاصِمُ لِلصَّالِحِينَ، وَالْمَوْفِقُ لِلْمُفْلِحِينَ، وَ مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ وَ رَبُّ الْعَالَمِينَ الَّذِي اسْتَحَقَّ مِنْ كُلِّ مَنْ خَلَقَ أَنْ يَشْكُرَهُ وَيَحْمَدَهُ عَلَى كُلِّ حَالٍ؛ نیکوکاران را نگاهدار، رستگاران را یار، مؤمنان را صاحب اختیار و جهانیان را پروردگار است. آن که در همه احوال سزاوار سپاس و ستایش آفریدگان است.

أَحْمَدُهُ كَثِيرًا وَأَشْكُرُهُ دَائِمًا عَلَى السَّرَاءِ وَالصَّرَاءِ وَالشَّدَّةِ وَالرَّخَاءِ، وَأُؤْمِنُ بِهِ وَ بِمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ؛ او را ستایش فراوان می‌گویم و در شادی و رنج و در آسایش و سختی او

۴۶. سوره تغابن آیه ۱

۴۷. سوره فاطر آیه ۱۳

را جاودانه می‌ستایم و به او و فرشتگان و کتابهایش و پیامبرانش ایمان دارم.

أَسْمَعُ لِأَمْرِهِ وَأَطِيعُ وَأَبَادِرُ إِلَى كُلِّ مَا يَرْضَاهُ وَأَسْتَسْلِمُ لِمَا قَضَاهُ، رَغْبَةً فِي طَاعَتِهِ وَخَوْفًا مِنْ عُقُوبَتِهِ، لِأَنَّ اللَّهَ الَّذِي لَا يُؤْمَنُ مَكْرَهُ وَلَا يَخَافُ جَوْرَهُ؛ فرمان او را به گوش جان می‌شنوم و فرمانش را گردن می‌نهم و به سوی خشنودی او می‌شتابم و به حکم او تسلیمم؛ در حالی که به فرمانبری او مشتاق و از کیفر او ترسانم؛ زیرا او خدایی است که کسی از مکرش در امان نیست و کسی از بی عدالتیش ترسان نیست.

بخش دوم: اعلام فرمان الهی

وَأَفِئْتُهُ عَلَى نَفْسِي بِالْعُبُودِيَّةِ وَأَشْهَدُ لَهُ بِالرُّبُوبِيَّةِ، وَأُودِي مَا أَوْحَى بِهِ إِلَيَّ حَذَرًا مِنْ أَنْ لَا أَفْعَلَ فَتَجَلَّ بِي مِنْهُ قَارِعَةٌ لَا يَدْفَعُهَا عَنِّي أَحَدٌ وَإِنْ عَظُمَتْ حِيلَتُهُ وَصَفَتْ حُلَّتُهُ؛ و اکنون به عبودیت خویش اقرار و به پروردگاری او گواهی می‌دهم؛ و وظیفه خود را در آن چه وحی شده انجام می‌دهم، مباد که از سوی او عذابی فرود آید که کسی یاری دور ساختن آن از من نباشد. هر چند توانش بسیار و دوستیش با من خالص باشد.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِأَنَّهُ قَدْ عَلِمَنِي أَنِّي إِنْ لَمْ أُبَلِّغْ مَا أَنْزَلَ إِلَيَّ (فِي حَقِّ عَلِيٍّ) فَمَا بَلَّغْتُ رِسَالَتَهُ، وَقَدْ صَمِنَ لِي تَبَارَكَ وَتَعَالَى الْعِصْمَةَ مِنَ النَّاسِ وَهُوَ اللَّهُ الْكَافِي الْكَرِيمُ؛ معبودی جز او نیست چرا که اعلام فرموده که اگر آن چه (درباره‌ی علی) نازل کرده به مردم نرسانم، وظیفه رسالتش را انجام

نداده‌ام؛ و خداوند تبارک و تعالی حفظ از شر مردم را برای من ضمانت نموده و خدا کفایت کننده و کریم است.

فَأَوْحَىٰ إِلَيَّ «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ»^۸ مَعَاشِرَ النَّاسِ، مَا قَصَّرْتُ فِي تَبْلِيغِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَىٰ إِلَيَّ، وَ أَنَا أُبَيِّنُ لَكُمْ سَبَبَ هَذِهِ الْآيَةِ؛ پس خداوند به من چنین وحی کرده است «به نام خداوند بخشنده مهربان، ای فرستادی ما! آن چه از سوی پروردگارت بر تو فرود آمده به مردم ابلاغ کن، و گرنه رسالت خداوندی را به انجام نرسانده‌ای و خداوند تبارک و تعالی تو را از آسیب مردمان حفظ خواهد کرد». ای مردم! من در رساندن آنچه خداوند بر من نازل کرده کوتاهی نکرده‌ام و من سبب نزول این آیه را برای شما بیان می‌کنم.

بخش سوّم: اعلام وصایت و امامت علی

إِنَّ جَبْرَيْلَ هَبَّطَ إِلَيَّ مِرَارًا ثَلَاثًا يَأْمُرُنِي عَنِ السَّلَامِ رَبِّي (وَ هُوَ السَّلَامُ) أَنْ أَقُومَ فِي هَذَا الْمَشْهَدِ فَأُعَلِّمَ كُلَّ أَبِيصَ وَأَسْوَدَ أَنْ عَلِيَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ أَخِي وَ وَصِيَّتِي وَ خَلِيفَتِي عَلِيٌّ أُمَّتِي وَالْإِمَامُ مِنْ بَعْدِي، الَّذِي مَحَلُّهُ مِنِّي مَحَلُّ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَهُوَ وَلِيُّكُمْ بَعْدَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ؛ همانا جبرئیل سه مرتبه بر من فرود آمد از سوی پروردگار سلام، (که تنها او سلام است) فرمانی آورد که در این اجتماع به پا خیزم و به هر سفید و سیاهی اعلام کنم که

علی بن ابی طالب برادر، وصی و جانشین من در میان امت است و امام پس از من است. نسبت او به من به سان هارون نسبت به موسی است، جز این که پیامبری پس از من نخواهد بود او صاحب اختیار شما بعد از خدا و رسول است.

وَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَيَّ بِذَلِكَ آيَةً مِنْ كِتَابِهِ: «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»^{۴۹} وَ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ الَّذِي أَقَامَ الصَّلَاةَ وَ آتَى الزَّكَاةَ وَهُوَ رَاكِعٌ يُرِيدُ اللَّهَ عِزًّا وَ جَلًّا فِي كُلِّ حَالٍ؛ و پروردگارم آیه‌ای بر من نازل فرموده که «همانا ولی، صاحب اختیار و سرپرست شما، خدا و پیامبر و کسانی که ایمان آورده و نماز را بپا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌دهند» و هر آینه علی بن ابی طالب همان کسی است که نماز را به پا داشته و در حال رکوع زکات داده و پیوسته خداوند عزّ و جلّ را خواستار است.

بخش چهارم: کارشکنی منافقان

وَسَأَلْتُ جَبْرَيْلَ أَنْ يَسْتَعْفِيَ لِي السَّلَامَ عَنْ تَبْلِيغِ ذَلِكَ إِلَيْكُمْ، لِعَلَّمِي بِقَلَّةِ الْمُتَّقِينَ وَكَثْرَةِ الْمُنَافِقِينَ وَادْغَالِ اللَّائِمِينَ وَ حِيلِ الْمُسْتَهْزِئِينَ بِالْإِسْلَامِ، الَّذِينَ وَصَفَهُمُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ بِأَنَّهُمْ «يَقُولُونَ بِالْأَسْنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ»^{۵۰} وَيَحْسَبُونَهُ هَيِّئًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ؛ و من از جبرئیل درخواستم که از خداوند سلام اجازه دهد و مرا از این مأموریت معاف نماید.

۴۹. سوره مائده آیه ۵۵

۵۰. سوره فتح آیه ۱۱

زیرا کمی پرهیزگاران و فزونی منافقان و دسیسه ملامت گران و مکر مسخره کنندگان اسلام را می دانم؛ همانان که خداوند در کتاب خود در وصفشان فرموده: «به زبان، چیزی را گویند که در دل هایشان نیست» و آن را اندک و آسان می شمارند حال آن که نزد خداوند بس بزرگ است.

وَكثْرَةَ أَذَاهُمْ لِي غَيْرَ مَرَّةٍ حَتَّى سَمَوْنِي أَذْنًا وَرَعَمُوا أُنِّي كَذَلِكَ لِكَثْرَةِ مُلَازِمَتِهِ إِيَّايَ وَإِقْبَالِي عَلَيْهِ وَهَوَاهُ وَقَبُولِهِ مِنِّي حَتَّى أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي ذَلِكَ «وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ، قُلْ أَدُنُّخَيْرٌ لَكُمْ، يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ»^{۵۱}؛ و نیز از آن روی که منافقان بارها مرا اذیت کرده اند تا آنجا که به خاطر همراهی بسیار علی با من و توجه من به او و تمایل و پذیرش او از من؛ مرا اذن خواندند و تا آنجا که خداوند در این خصوص آیه ای فرستاد و فرمود: «و از آنانند کسانی که پیامبر خدا را می آزارند و می گویند: او سخن شنو و زود باور است. بگو: آری سخن شنو است لیکن این به خیر شماست، او به خدا ایمان دارد و مؤمنان را تصدیق می کند و راستگو می انگارد و برای آنان که همواره پیامبر خدا را آزار می دهند، عذابی دردناک است».

وَلَوْ شِئْتُ أَنْ أُسَمِّيَ الْقَائِلِينَ بِذَلِكَ بِأَسْمَائِهِمْ لَسَمَّيْتُ وَأَنْ أُؤَمِّيَ إِلَيْهِمْ بِأَعْيَانِهِمْ لِأَوْمَاتٍ وَأَنْ أَدُلَّ عَلَيْهِمْ لَدَلْتُ، وَلَكِنِّي وَاللَّهِ فِي أُمُورِهِمْ قَدْ تَكْرَمْتُ، وَكُلُّ ذَلِكَ لَا يَرْضَى اللَّهُ مِنِّي إِلَّا أَنْ أُبَلِّغَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيَّ فِي حَقِّ عَلِيٍّ؛ و اگر می خواستم نام گویندگان چنین سخنی را بر زبان آورم و یا به آنان اشاره

کنم و یا مردمان را به سوبیشان هدایت کنم می توانستم، ولی به خدا قسم من در کار آنان با بزرگواری رفتار کرده‌ام، با این حال خداوند از من خشنود نخواهد گشت مگر این که آن چه در حق علی فرو فرستاده به گوش شما برسانم.

راوی می گوید: ثُمَّ تَلَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ (فِي حَقِّ عَلِيٍّ) وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ»^{٥٢}؛ سپس پیامبر چنین خواند: «ای پیامبر! آن چه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده در حق علی، ابلاغ کن؛ وگرنه رسالت او را انجام نداده‌ای؛ و البته خداوند تو را از آسیب مردمان حفظ خواهد کرد.

بخش پنجم: تأکید بر امامت علی علیه السلام

فَاعْلَمُوا مَعَاشِرَ النَّاسِ ذَلِكَ فِيهِ وَافْتَهُمُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ قَدْ نَصَبَهُ لَكُمْ وَلِيًّا وَإِمَامًا فَرَضَ طَاعَتَهُ عَلَى الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَعَلَى التَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ، وَعَلَى الْبَادِي وَالْحَاضِرِ، وَعَلَى الْعَجَمِيِّ وَالْعَرَبِيِّ، وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، وَعَلَى الْأَبْيَضِ وَالْأَسْوَدِ، وَعَلَى كُلِّ مُوَحَّدٍ؛ ای مردم! این مطلب را دریاره‌ی او بفهمید و بدانید که خداوند او را برایتان صاحب اختیار و امام قرار داده است، پیروی او را بر مهاجران و انصار و آنان که به نیکی از ایشان پیروی می کنند و بر صحرا نشینان و شهروندان و بر عجم و

عرب و آزاد و برده و بر کوچک و بزرگ و سفید و سیاه و بر هر یکتاپرست لازم شمرده است.

ماضی حُكْمُهُ، جاز قَوْلُهُ، نافِذُ أَمْرُهُ، مَلْعُونٌ مَنْ خَالَفَهُ، مَرْحُومٌ مَنْ تَبِعَهُ وَ صَدَقَهُ، فَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَ لِمَنْ سَمِعَ مِنْهُ وَ أَطَاعَ لَهُ؛ فرمانش لازم، گفتارش جایز، امرش نافذ، ناسازگارش ملعون، پیرو و تصدیق کننده اش در رحمت الهی و هر کس گوش به فرمانش دهد و او را پیروی کند، آمرزیده است.

بخش ششم: اعلام امامت ائمه اطهار السلام

مَعَاشِرَ النَّاسِ! إِنَّهُ آخِرُ مَقَامٍ أَقْوَمُهُ فِي هَذَا الْمَشْهَدِ، فَاسْمَعُوا وَ أَطِيعُوا وَ انْقَادُوا لِأَمْرِ اللَّهِ رَبِّكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ هُوَ مَوْلَاكُمْ وَ الْهَكُّمُ، ثُمَّ مِنْ دُونِهِ رَسُولُهُ وَ نَبِيُّهُ الْمُخَاطَبُ لَكُمْ، ثُمَّ مِنْ بَعْدِي عَلَى وَ لِيُكُمْ وَ إِمَامُكُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ رَبِّكُمْ، ثُمَّ الْإِمَامَةُ فِي ذُرِّيَّتِي مِنْ وُلْدِهِ إِلَى يَوْمِ تَلْقَوْنَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ؛ ای مردم! آخرین بار است که در چنین اجتماع به پا می ایستم، پس بشنوید و فرمان حق را گردن نهید؛ چرا که خداوند عزّ و جلّ صاحب اختیار و معبود شماست و پس از خداوند، فرستاده و پیامبر او ولی شما است، که اکنون در برابر شما قرار دارد و با شما سخن می گوید و پس از من، علی، به فرمان پروردگار، ولی و صاحب اختیار و امام شماست و پس از آن فرزندان من از نسل علی، ولی و صاحب اختیار و امام شما خواهند بود. این قانون تا برپایی رستاخیز که خدا و رسول او را دیدار کنید دوام دارد.

لَا حَلَالَ إِلَّا مَا أَحَلَّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَهُمْ، وَلَا حَرَامَ إِلَّا مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَرَسُولُهُ وَهُمْ، وَاللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَرَّفَنِي الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ وَأَنَا أَفْضَيْتُ بِمَا عَلَّمَنِي رَبِّي مِنْ كِتَابِهِ وَحَلَالِهِ وَحَرَامِهِ إِلَيْهِ؛ حلالی نیست مگر آنچه خدا و رسولش و آنان حلال کرده باشند، و حرامی نیست مگر آنچه خدا و رسولش و آنان بر شما حرام کرده باشند. خداوند عزوجل حلال و حرام را به من شناسانده است، و آنچه پروردگارم از کتابش و حلال و حرامش به من آموخته در اختیار علی قرار دادم.

بخش هفتم: بیان فضائل علی علیه السلام

مَعَاشِرَ النَّاسِ، عَلَى فَضْلِهِ، مِمَّنْ عَلِمَ إِلَّا وَقَدْ أَحْصَاهُ اللَّهُ فِي، وَكُلُّ عِلْمٍ عَلَّمْتُ فَقَدْ أَحْصَيْتُهُ فِي إِمَامِ الْمُتَّقِينَ، وَمَا مِنْ عِلْمٍ إِلَّا وَقَدْ عَلَّمْتُهُ عَلِيًّا، وَهُوَ الْإِمَامُ الْمُبِينُ الَّذِي ذَكَرَهُ اللَّهُ فِي سُورَةِ يَس «وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ»^{۵۳}؛ ای مردم! علی را بر دیگران برتری دهید چرا که هیچ علمی نیست مگر آنکه خداوند آن را در من قرار داده است و من آن را به پیشوای پرهیزکاران، علی آموخته‌ام. اوست امام مبین که خداوند در سوره‌ی یس ذکر کرده است: «و هر چیزی را در امام مبین جمع کردیم».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، لَا تَضِلُّوا عَنْهُ وَلَا تَنْفِرُوا مِنْهُ وَلَا تَسْتَنْكِفُوا عَنْ وِلَايَتِهِ، فَهُوَ الَّذِي يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَيَعْمَلُ بِهِ، وَيُزْهِقُ الْبَاطِلَ وَيُنْهِي عَنْهُ، وَلَا تَأْخُذْهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ؛ ای مردم! از علی رو برنتابید و از امامتش نگریزید و از ولایتش رو

برنگردانید، اوست که به حق هدایت می‌کند و به آن عمل می‌نماید، باطل را نابود می‌کند و از آن باز می‌دارد، و در راه خدا هرگز سرزنش ملامت‌کننده‌ای او را از حقّ باز ندارد.

أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ، لَمْ يَسْبِقْهُ إِلَى الْإِيمَانِ بِي أَحَدٌ، وَالَّذِي فَدَى رَسُولَ اللَّهِ بِنَفْسِهِ، وَالَّذِي كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا أَحَدٌ يَعْْبُدُ اللَّهَ مَعَ رَسُولِهِ مِنَ الرِّجَالِ غَيْرُهُ؛ او نخستین مؤمن به خدا و رسول خداست، کسی در ایمان، بر او سبقت نجسته است، و اوست که جان خود را فدای رسول خدا نموده و اوست که همواره همراه رسول خدا بوده و کسی جز او با پیامبر، خدا را عبادت نکرده است.

أَوَّلُ النَّاسِ صَلَاةً وَأَوَّلُ مَنْ عَبَدَ اللَّهَ مَعِيَ، أَمَرْتُهُ عَنِ اللَّهِ أَنْ يَنَامَ فِي مَضْجَعِي، فَفَعَلَ فَادِيًا لِي بِنَفْسِهِ؛ اولین نمازگزار و پرستش‌گر خدا به همراه من است، از سوی خداوند به او فرمان دادم تا در شب هجرت در بستر من بآرمد و او پذیرفت که جان خود را فدای من کند.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، فَضَّلُوهُ فَقَدْ فَضَّلَهُ اللَّهُ، وَاقْبَلُوهُ فَقَدْ نَصَبَهُ اللَّهُ؛ ای مردم! او را برتر بدانید که خدا او را فضیلت داده است، و پیشوایی او را بپذیرید که خداوند او را منصوب نموده است.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّهُ إِمَامٌ مِنَ اللَّهِ، وَلَنْ يَتُوبَ اللَّهُ عَلَى أَحَدٍ أَنْكَرَ وِلَايَتَهُ وَلَنْ يُغْفِرَ لَهُ، حَتَّمَا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَفْعَلَ ذَلِكَ بِمَنْ خَالَفَ أَمْرَهُ وَأَنْ يُعَذِّبَهُ عَذَابًا نَكْرًا أَبَدًا الْآبَادِ وَ دَهْرَ الدُّهُورِ؛ ای مردم! او از سوی خداوند امام است و هر کس منکر ولایت او شود خداوند هرگز توبه‌اش را نپذیرد و او را نبخشد. این روش قطعی خداوند است که مخالف علی را

به عذابی دردناک گرفتار سازد که رهایی از آن تا ابد ممکن نباشد.

فَاخْذَرُوا أَنْ تُخَالِفُوهُ فَتَصْلُوا نَارًا «وَقَوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ»؛^۵ پس از مخالفت با او پرهیز کنید و گرنه گرفتار آتشی شوید که «هیزم آن مردم و سنگ‌هاست و برای حق ستیزان آماده شده است».

مَعَاشِرِ النَّاسِ، بِي وَاللَّهِ بَشَّرَ الْأَوْلُونَ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ، وَأَنَا خَاتَمُ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْحُجَّةُ عَلَى جَمِيعِ الْمَخْلُوقِينَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ؛ ای مردم! به خدا سوگند که پیامبران پیشین به آمدن من بشارت داده‌اند و من خاتم پیامبران و مرسلین و حجت بر همه‌ی مخلوقین از اهل آسمان‌ها و زمین هستم.

فَمَنْ شَكَّ فِي ذَلِكَ فَقَدْ كَفَرَ كُفْرَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَمَنْ شَكَّ فِي شَيْءٍ مِنْ قَوْلِي هَذَا فَقَدْ شَكَّ فِي كُلِّ مَا أَنْزَلَ إِلَيَّ، وَمَنْ شَكَّ فِي وَاحِدٍ مِنَ الْأَثْمَةِ فَقَدْ شَكَّ فِي الْكُلِّ مِنْهُمْ، وَالشَّكُّ فِينَا فِي النَّارِ؛ هر کس در این حقیقت شک کند؛ به کفر جاهلی درآمده و شک در سخنان امروزم به سان شک در تمامی محتوای رسالت من است، و هر کس در یکی از امامان شک کند؛ به سان شک در تمامی آنان است؛ و هر آینه جایگاه ناباوران درباره ما، آتش دوزخ خواهد بود.

مَعَاشِرِ النَّاسِ، حَبَابِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِذِهِ الْفَضِيلَةِ مَنًّا مِنْهُ عَلَيَّ وَ إِحْسَانًا مِنْهُ إِلَيَّ وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، أَلَا لَهُ الْحَمْدُ مِنِّي أَبَدَ الْأَبْدِينَ وَ دَهْرَ الدَّاهِرِينَ وَ عَلَيَّ كُلِّ حَالٍ؛ ای مردم! خداوند عزّ و جلّ از روی منتّ و احسان خویش این برتری

را به من ارزانی داشته و البته خدایی جز او نیست. آگاه باشید: تمامی ستایش‌ها در همه روزگاران و در هر حال و مقام، ویژه‌ی اوست.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، فَصَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ أَفْضَلُ النَّاسِ بَعْدِي مِنْ ذَكَرٍ وَأَنْثَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ الرَّزْقَ وَبَقِيَ الْخَلْقُ؛ ای مردم! علی را برتر دانید؛ که او پس از من برترین مردمان از مرد و زن است؛ تا هنگام که خداوند رزق و روزی را نازل می‌کند و خلق باقی هستند.

بخش هشتم: دشمنی با علی علیه السلام

مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ، مَغْضُوبٌ مَغْضُوبٌ مَنْ رَدَّ عَلَيَّ قَوْلِي هَذَا وَلَمْ يُؤَافِقْهُ؛ دورباد دورباد از رحمت الهی، مورد خشم و غضب الهی باد کسی که این گفتار مرا نپذیرد و با آن موافق نباشد.

أَلَا إِنَّ جَبْرَيْلَ حَبْرَنِي عَنِ اللَّهِ تَعَالَى بِذَلِكَ وَيَقُولُ: مَنْ عَادَى عَلِيًّا وَلَمْ يَتَوَلَّهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَتِي وَغَضَبِي؛ بدانید که جبرئیل از جانب خداوند این خبر را برای من آورده است و می‌گوید: هرکس با علی دشمنی کند و ولایت او را نپذیرد لعنت و غضب من بر او باد.

«وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ»^{۵۵} «أَنَّ نَخَالِفُوهُ فَتَرَلَّ قَدَمٌ بَعْدَ نُبُوتِهَا»^{۵۶} «وهر کس باید بنگرد برای فردای رستاخیز

۵۵. سوره حشر آیه ۱۸

۵۶. همان

خود چه پیش فرستاده است و از خدا بترسید» و از ناسازگاری با علی پرهیزید، مباد که گام‌هایتان پس از استواری بلغزد که «خداوند بر کردارتان آگاه است».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّهُ جَنْبُ اللَّهِ الَّذِي ذَكَرَ فِي كِتَابِهِ الْعَزِيزِ فَقَالَ تَعَالَى مُخْبِرًا عَمَّنْ يُخَالِفُهُ: «أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتَا عَلَى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ»^{۵۷}؛ ای مردم! او جنب الله و هم جوار خدا است که در کتاب عزیزش ذکر کرده است و درباره‌ی کسی که با او مخالفت کند فرموده است: «مبادا کسی در روز رستخیز بگوید: افسوس که درباری هم‌جوار و همسایه‌ی خدا کوتاهی کردم».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، تَدَبَّرُوا الْقُرْآنَ وَأَفْهَمُوا آيَاتِهِ وَأَنْظُرُوا إِلَى مُحْكَمَاتِهِ وَلَا تَتَّبِعُوا مُتَشَابِهَهُ فَوَاللَّهِ لَنْ يُبَيِّنَ لَكُمْ رَوَاجِرَهُ وَلَنْ يُوضِحَ لَكُمْ تَفْسِيرَهُ إِلَّا الَّذِي أَنَا آخِذٌ بِيَدِهِ وَمُضْعِدُهُ إِلَيَّ وَشَائِلٌ بِعَضْدِهِ وَرَافِعُهُ بِيَدَيَّ؛ ای مردم، در قرآن اندیشه کنید و ژرفی آیات آن را دریابید و بر محکماتش نظر کنید و از متشابه‌هاتش پرهیز ننمایید. به خدا قسم، باطن آن را برای شما بیان نمی‌کند و تفسیرش را برایتان روشن نمی‌کند مگر این شخصی که من دست او را می‌گیرم و او را بسوی خود بالا می‌برم و بازوی او را می‌گیرم و با دو دستم او را بلند می‌کنم.

مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ

وَمُعْلِمُكُمْ أَنَّ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ، وَهُوَ عَلِيٌّ
 بْنُ أَبِي طَالِبٍ أَخِي وَوَصِيِّي، وَمُؤَالَاتُهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْزَلَهَا
 عَلَيَّ؛ و به شما اعلام می‌کنم که هر کس من صاحب اختیار
 اویم؛ این علی صاحب اختیار او است، و او علی بن
 ابی‌طالب برادر و جانشین من است که ولایت او از جانب
 خداوند عزوجل بر من نازل شده است.

لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّ عَلِيًّا وَالطَّيِّبِينَ مِنْ وُلْدِي هُمُ الثَّقَلُ
 الْأَصْغَرُ، وَالْفُرْزَانُ الثَّقَلُ الْأَكْبَرُ فَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مُنْبِئٌ عَنِ
 صَاحِبِهِ وَمُوَافِقٌ لَهُ، لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ؛ ای
 مردم! علی و پاکان از فرزندانم از نسل او ثقل و گران سنگ
 کوچکند و قرآن ثقل اکبر است پس هر یک از این دو از
 دیگری خبر می‌دهد و با آن موافق است. آنها از یکدیگر
 جدا نمی‌شوند تا بر سر حوض کوثر بر من وارد شوند.

أَلَا إِنَّهُمْ أَمْنَاءُ اللَّهِ فِي خَلْقِهِ وَحُكَّامُهُ فِي أَرْضِهِ. أَلَا وَقَدْ
 أَدَّيْتُ، أَلَا وَقَدْ بَلَّغْتُ، أَلَا وَقَدْ أَسْمَعْتُ، أَلَا وَقَدْ أَوْصَحْتُ؛
 بدانید که آنان امانای و امانتداران خداوند بین مردم و
 حاکمان او در زمین هستند. هشدار که من وظیفه‌ی خود را
 ادا کردم، هشدار که من آن چه بر عهده‌ام بود ابلاغ کردم،
 هشدار که من حقیقت را به گوشتان رساندم و هشدار که
 من حقیقت را روشن کردم.

أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ وَأَنَا قُلْتُ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ،
 أَلَا إِنَّهُ لَا «أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ» غَيْرَ أَحَى هَذَا، أَلَا لِاتِّجَلِّ إِمْرُهُ
 الْمُؤْمِنِينَ بَعْدِي لِأَحَدٍ غَيْرُهُ؛ هشدار که آن چه بیان کردم؛
 خداوند فرموده است و من از جانب خداوند عزوجل
 می گویم، هشدار که امیر مؤمنینی جز این برادرم، کس
 دیگری نیست، هشدار که امیر مؤمنین بودن بعد از من
 برای احدی جز او روا نیست.

أَلَا مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ، فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ

ایهاالنَّاسُ، مَنْ أَوْلَى بِكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ؟ ای مردم! چه
 کسی بر شما از خودتان صاحب اختیارتر است؟

مسلمانان جواب دادند: خدا و رسولش

فَقَالَ: أَلَا مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ، فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ. أَللَّهُمَّ وَالِ
 مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ وَأَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَاحْذُلْ مَنْ خَدَلَهُ؛
 آگاه باشید! هر کس من صاحب اختیار اویم این علی
 صاحب اختیار اوست. خداوندا دوست بدار آن را که
 سرپرستی او را بپذیرد و دشمن بدار هر آن که او را دشمن
 دارد و یاری کن هر کس او را یاری کند و خوار کن هر کس
 او را خوار کند.

بخش نهم: معرفی و بیان فضائل امام علی

مَعَاشِرَ النَّاسِ، هَذَا عَلِيٌّ أَحَى وَوَصِيِّي وَوَاعَى عِلْمِي
 وَخَلِيفَتِي فِي أُمَّتِي عَلَى مَنْ آمَنَ بِي وَعَلَى تَفْسِيرِ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ
 وَجَلَّ وَالِدَّاعِي إِلَيْهِ وَالْعَامِلُ بِمَا يَرْضَاهُ وَالْمُحَارِبُ لِأَعْدَائِهِ

وَالْمَوَالِي عَلَى طَاعَتِهِ وَالنَّاهِي عَنِ مَعْصِيَتِهِ؛ ای مردم! این علی است، برادر من و وصی من و دربردارنده علم من و جانشین من در امتم، بر آنان که به من ایمان آورده‌اند، و جانشین من در تفسیر کتاب خداوند عزوجل و دعوت به آن، و عمل کننده به آن چه موجب خشنودی اوست و ستیز کننده با دشمنانش او و دوستی کننده بر اطاعت او و نهی کننده از معصیت او.

إِنَّهُ خَلِيفَةُ رَسُولِ اللَّهِ وَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْإِمَامُ الْهَادِي مِنَ اللَّهِ، وَ قَاتِلُ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ بِأَمْرِ اللَّهِ؛ همانا اوست جانشین رسول خدا و امیر مؤمنان و پیشوای هدایت کننده از طرف خداوند، و اوست که به فرمان خداوند با پیمان شکنان و روی گردانان و خارج شدگان از دین پیکار نماید.

اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ

يَقُولُ اللَّهُ «مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ»^{۵۸} بِأَمْرِكَ يَا رَبِّ أَقُولُ: اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ وَأَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَاحْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ وَالْعَنْ مَنْ أَنْكَرَهُ وَاعْضِبْ عَلَيَّ مَنْ جَحَدَ حَقَّهٗ؛ خداوند می‌فرماید: «فرمان در پیشگاه من تغییر نمی‌پذیرد». پروردگارا! اکنون به فرمان تو چنین می‌گویم: خداوندا دوست بدار هر کس علی را دوست بدارد و دشمن بدار هر کس علی را دشمن بدارد، و یاری کن هر کس علی را یاری کند و خوار کن هر کس علی را خوار کند، و لعنت نما هر

کس علی را انکار کند و غضب نما بر هر کس که حق علی را انکار نماید.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَنْزَلْتَ الْآيَةَ فِي عَلِيٍّ وَلِيكَ عِنْدَ تَبْيِينِ ذَلِكَ وَنَصَبِكَ إِيَّاهُ لِهَذَا الْيَوْمِ «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا» «إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ»^{۵۹} «وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ»^{۶۰} اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ أَنِّي قَدْ بَلَغْتُ؛ پروردگارا، تو هنگام روشن شدن این مطلب و منصوب نمودن علی در این روز این آیه را درباره‌ی او نازل کردی: «امروز، دین شما را کامل کردم؛ و نعمت خود را بر شما تمام نمودم؛ و اسلام را به عنوان آیین جاودان پذیرفتم». «همانا دین پسندیده نزد خدا آیین اسلام است» و هر کس جز اسلام آیینی دیگری را برای خود انتخاب کند، از او پذیرفته نخواهد شد؛ و او در آخرت، از زیانکاران خواهد بود. خداوندا، تو را گواه می‌گیرم که پیام تو را به مردمان رساندم.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّمَا أَكْمَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ دِينَكُمْ بِإِمَامَتِهِ. فَمَنْ لَمْ يَأْتَمْ بِهِ وَبِمَنْ يَقُومُ مَقَامَهُ مِنْ وُلْدِي مَنْ صُلِبَ إِلَيْ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالْعَرْضِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ف«أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»^{۶۱} وَفِي النَّارِهِمْ خَالِدُونَ، «لَا يَخَفُّ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ»^{۶۲}؛ ای مردم! خداوند عزّ و جلّ دین را با امامت علی تکمیل فرمود. پس

۵۹. سوره آل عمران آیه ۱۹

۶۰. سوره آل عمران آیه ۸۵

۶۱. سوره آل عمران آیه ۲۲

۶۲. سوره بقره آیه ۱۶۲

آنان که از او و جانشینانش از فرزندان من و از نسل او تا برپایی رستاخیز و عرضه‌ی بر خدا؛ پیروی نکنند، پس «اعمالشان در دو جهان از بین خواهد رفت» و در آتش دوزخ ابدی خواهند بود، «به گونه‌ی که نه از عذابشان کاسته شود و نه به ایشان مهلت داده شود».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، هَذَا عَلَيَّ، أَنْصَرُكُمْ لِي وَأَحَقُّكُمْ بِي وَأَقْرَبُكُمْ إِلَيَّ وَأَعَزُّكُمْ عَلَيَّ، وَاللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَأَنَا عَنْهُ رَاضِيَانِ؛ ای مردم! این علی یاورترین، سزاوارترین و نزدیک‌ترین و عزیزترین شما نسبت به من است و خداوند عز و جل و من از او راضی هستیم.

وَمَا نَزَّلَتْ آيَةٌ رِضًا فِي الْقُرْآنِ إِلَّا فِيهِ وَلَا خَاطَبَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَّا بَدَأَ بِهِ وَلَا نَزَّلَتْ آيَةٌ مَدْحٍ فِي الْقُرْآنِ إِلَّا فِيهِ وَلَا شَهِدَ اللَّهُ بِالْحِجَّةِ فِي «هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ»^{۶۳} إِلَّا لَهُ وَلَا أَنْزَلَهَا فِي سِوَاهُ وَلَا مَدْحَ بِهَا غَيْرُهُ؛ آیه رضایتی در قرآن نازل نشده، مگر دربارهی و هیچگاه خداوند مؤمنین را مورد خطاب قرار نداده، مگر آنکه ابتدا او را مخاطب قرار داده است و آیه‌ی ستایشی در قرآن نازل نگشته، مگر آن که در اصل دربارهی اوست و خداوند در سوره‌ی «هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ» شهادت به بهشت نداد، مگر برای او و این سوره را در حق غیر او نازل نکرده و در آن، جز او را نستوده است.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، هُوَ نَاصِرُ دِينِ اللَّهِ وَالْمُجَادِلُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ، وَهُوَ التَّقِيُّ النَّقِيُّ الْهَادِي الْمَهْدِي نَبِيِّكُمْ خَيْرُ نَبِيٍّ وَوَصِيِّكُمْ خَيْرُ وَصِيٍّ وَبَنُوهُ خَيْرُ الْأَوْصِيَاءِ؛ ای مردم! او یاور دین خدا و دفاع‌کننده‌ی از رسول اوست. او پرهیزکار،

پاکیزه، هدایت کننده و هدایت شده است. پیامبران برترین پیامبر، وصی او برترین وصی و فرزندان او بهترین اوصیایند.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، ذُرِّيَّةُ كُلِّ نَبِيٍّ مِنْ صُلْبِهِ، وَ ذُرِّيَّتِي مِنْ صُلْبِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ؛ ای مردم، فرزندان هر پیامبری از نسل اویند و فرزندان من از صلب و نسل امیر مؤمنین علی هستند.

بخش دهم: پرهیز از مخالفت با امام علی

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّ إِبْلِيسَ أَخْرَجَ آدَمَ مِنَ الْجَنَّةِ بِالْحَسَدِ، فَلَاتَحْسُدُوهُ فَتَحْبِطَ أَعْمَالُكُمْ وَتَزِلَّ أَقْدَامُكُمْ فَإِنَّ آدَمَ أُهْبِطَ إِلَى الْأَرْضِ بِخَطِيئَةٍ وَاحِدَةٍ، وَهُوَ صَفْوَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَكَيْفَ بِكُمْ وَأَنْتُمْ أَنْتُمْ وَمِنْكُمْ أَعْدَاءُ اللَّهِ؛ ای مردم! به راستی که شیطان اغواگر، آدم را با رشک و حسد از بهشت راند، مبادا شما به علی رشک ورزید که کرده‌هایتان نابود و گام هایتان لغزان خواهد شد. آدم به خاطر یک اشتباه به زمین هبوط کرد و حال آن که برگزیده‌ی خدای عزّ و جلّ بود پس چگونه خواهید بود که شما شمايید و دشمنان خدا نیز از میان شمايید.

أَلَا وَ إِنَّهُ لَا يُبْغِضُ عَلِيًّا إِلَّا شَقِيًّا، وَ لَا يُؤَالِي عَلِيًّا إِلَّا تَقِيًّا، وَ لَا يُؤْمِنُ بِهِ إِلَّا مُؤْمِنٌ مُخْلِصٌ؛ آگاه باشید! که با علی نمی‌ستیزد مگر آدم شقی و بی‌سعادت؛ و سرپرستی او را نمی‌پذیرد مگر انسان پرهیزگار؛ و به او نمی‌گروند مگر مؤمن مخلص.

وَفِي عَلِيٍّ - وَاللَّهِ - نَزَلَتْ سُورَةُ الْعَصْرِ: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَالْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ»^{۶۴} إِلَّا عَلِيٌّ الَّذِي آمَنَ وَرَضِيَ بِالْحَقِّ وَالصَّبْرِ؛ به خدا سوگند سوره‌ی والعصر درباره‌ی علی نازل شده است: «بنام خداوند بخشنده مهربان، قسم به عصر، انسان در زیان است» مگر علی که ایمان آورده و به درستی و شکیبایی آراسته است.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، قَدْ اسْتَشْهَدْتُ اللَّهَ وَبَلَّغْتُكُمْ رِسَالَتِي وَ مَا عَلَيَّ الرَّسُولُ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ»^{۶۵} مَعَاشِرَ النَّاسِ «إِتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ»^{۶۶}؛ ای مردم! من خدا را شاهد گرفتم و رسالتم را به شما ابلاغ نمودم «و بر فرستاده، وظیفه‌ی جز بیان و ابلاغ روشن نباشد». ای مردم! «از خدا بترسید، آن گونه که باید و از دنیا نروید مگر آنکه مسلمان باشید».

بخش یازدهم: کارشکنی‌های منافقین

مَعَاشِرَ النَّاسِ، «آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي»^{۶۷} أَنْزَلَ مَعَهُ «مِنْ قَبْلِ أَنْ نَنْظِمَ وَجُوهًا فَتَرَدَّهَا عَلَيَّ أُذْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ»^{۶۸}؛ ای مردم! «به خدا و رسول و نور همراهش ایمان آورید» «پیش از آن که

۶۴. سوره‌العصر آیه ۱ و ۲

۶۵. سوره‌عنکبوت آیه ۱۸

۶۶. سوره‌الاعمران آیه ۸۰

۶۷. سوره‌تغابن آیه ۸

۶۸. سوره‌نساء آیه ۷۴

چهره‌ها را تباه کنیم یا آنها را از رحمت خود دور سازیم چونان که اصحاب روز شنبه را لعنت کردیم».

بِاللَّهِ مَا عَنَى بِهَذِهِ الْآيَةِ إِلَّا قَوْمًا مِنْ أَصْحَابِي أَعْرَفُهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ وَأَنْسَابِهِمْ، وَقَدْ أَمَرْتُ بِالصَّفْحِ عَنْهُمْ فَلْيَعْمَلْ كُلُّ امْرِئٍ عَلَى مَا يَجِدُ لِعَلِيٍّ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْحُبِّ وَالْبُغْضِ؛ به خدا سوگند که مقصود خداوند از این آیه گروهی از اصحاب هستند که آنان را با نام و نَسَب می‌شناسم لیکن به پرده پوشی کارشان مأمورم. پس هر کس مطابق آنچه در قلبش از حب یا بغض نسبت به علی دارد، در عمل و در واقع می‌یابد.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، النُّورُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَسْلُوكٌ فِي نَمِّ فِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، ثُمَّ فِي النَّسْلِ مِنْهُ إِلَى الْقَائِمِ الْمَهْدِيِّ الَّذِي يَأْخُذُ بِحَقِّ اللَّهِ وَبِكُلِّ حَقٍّ هُوَ لَنَا، لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ جَعَلَنَا حُجَّةً عَلَى الْمُقْصِرِينَ وَالْمُعَانِدِينَ وَالْمُخَالِفِينَ وَالْخَائِنِينَ وَالْآثِمِينَ وَالظَّالِمِينَ وَالْغَاصِبِينَ مِنْ جَمِيعِ الْعَالَمِينَ؛ ای مردم! نور از سوی خداوند عزّ و جلّ در جان من، سپس در جان علی بن ابی طالب، آن‌گاه در نسل او تا قائم مهدی که حق خدا و ما را می‌ستاند، نهادینه شده است، چرا که خداوند عزّ و جلّ ما را بر کوتاهی کنندگان، ستیزه‌گران، ناسازگاران، خائنان، گنهکاران، ستمکاران و غاصبان از تمامی جهانیان دلیل و راهنما و حجت قرار داده است.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، أَنْذِرْكُمْ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِي الرُّسُلُ، أَفَأَنْ مِتُّ أَوْ قُتِلْتُ «انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ؟ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ

الشَّاكِرِينَ»^{۶۹} الصَّابِرِينَ أَلَا إِنَّ عَلِيًّا هُوَ الْمَوْصُوفُ بِالصَّبْرِ وَالشُّكْرِ، ثُمَّ مِنْ بَعْدِهِ وُلْدِي مِنْ صُلْبِهِ؛ ای مردم! هشدارتان می‌دهم: همانا من رسول خدایم، پیش از من نیز رسولانی آمده و سپری گشته‌اند. «آیا اگر من بمیرم یا کشته شوم، به جاهلیت عقب گرد می‌کنید؟ آن که به قهقرا برگردد، هرگز خدا را زبانی نخواهد رسانید و خداوند به زودی سپاسگزاران را پاداش خواهد داد». بدانید که علی و پس از او فرزندان من از نسل او، توصیف شده به کمال شکیبایی و سپاسگزاری‌اند.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ بِإِسْلَامِكُمْ، بَلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ اللَّهُ فَيُحِيطَ عَمَلِكُمْ وَيَسْحَطَ عَلَيْكُمْ وَيَبْتَلِيَكُمْ بِشَوَاطِئِ مِنْ نَارٍ وَنَحَاسٍ، «إِنَّ رَبَّكُمْ لَبِا الْمُرْصَادِ»^{۷۰}؛ ای مردم! با اسلامتان بر من منت نگذارید؛ که اعمال شما را بیهوده و تباہ خواهد کرد و خداوند بر شما خشم خواهد گرفت و سپس شما را به شعله‌ی از آتش و مس گداخته گرفتار خواهد نمود. «همانا پروردگار شما در کمین گاه است».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّهُ سَيَكُونُ مِنْ بَعْدِي «أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَيَّ النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنصَرُونَ»^{۷۱}. مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّ اللَّهَ وَأَنَا بَرِيئَانِ مِنْهُمْ؛ ای مردم! به زودی پس از من «پیشوایانی خواهند آمد که شما را به سوی آتش می‌خوانند و در روز رستخیز تنها و بدون یاور خواهند ماند». ای مردم! خداوند و من از آنان بیزاریم.

۶۹. سوره آل عمران آیه ۱۴۴

۷۰. سوره فجر آیه ۱۴

۷۱. سوره قصص آیه ۴۱

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّهُمْ وَأَنْصَارَهُمْ وَأَتْبَاعَهُمْ وَأَشْيَاعَهُمْ» فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ»^{۷۲} «فَبُئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ»^{۷۳} أَلَا إِنَّهُمْ أَصْحَابُ الصَّحِيفَةِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ فِي صَحِيفَتِهِ؟! ای مردم! آنان و یاران و پیروانشان و متعلقانشان «در بدترین درجه‌ی جهنم قرار دارند» «و چه بد است جای متکبران». بدانید آنان اصحاب صحیفه‌اند. پس هر کس در صحیفه‌ی خود نظر کند.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنِّي أَدْعُهَا إِمَامَةً وَوَرِثَةً فِي عَقَبِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَقَدْ بَلَّغْتُ مَا أَمَرْتُ بِتَبْلِيغِهَا حُجَّةً عَلَى كُلِّ حَاضِرٍ وَغَائِبٍ وَعَلَى كُلِّ أَحَدٍ مِمَّنْ شَهِدَ أَوْلَمَ يَشْهَدُ، وَوَلَدَ أَوْلَمَ يُوَلِّدُ فَلْيُبَلِّغِ الْحَاضِرُ الْغَائِبَ وَالْوَالِدُ الْوَلَدَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ؛ ای مردم! اینک من امر خلافت را به عنوان امامت و وراثت تا روز قیامت در دودمان خود به ودیعه نهادم و حال، مأموریت تبلیغی خود را انجام دادم تا بر شاهد و غایب و زاده شده یا نشده و بر تمامی مردمان برهان و حجت باشد پس حاضران به غائبان و پدران به فرزندان تا روز قیامت برسانند.

وَسَيَجْعَلُونَ الْإِمَامَةَ بَعْدِي مُلْكًا وَاغْتِصَابًا؛ أَلَا لَعْنُ اللَّهِ الْغَاصِبِينَ الْمُغْتَصِبِينَ وَعِنْدَهَا «سَنَفْرَعُ لَكُمْ أَيُّهَا الثَّقَلَانِ»^{۷۴} مَنْ يَفْرَعُ وَ «يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوْاظُ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَلْتَصِرَانِ»^{۷۵}؛ آگاه باشید! به زودی پس از من، امامت را با پادشاهی جا به جا کنند و آن را غصب نمایند. آگاه باشید!

۷۲. سوره نساء آیه ۱۴۵

۷۳. سوره زمر آیه ۷۲

۷۴. سوره الرحمن آیه ۳۱

۷۵. سوره الرحمن آیه ۵۵

خداوند غاصبین و تعدی کنندگان را لعنت کند، «بزودی به حساب شما خواهیم پرداخت ای دو گروه انس و جن!» و اگر به کفر و طغیان گرایید «بر شما شراره‌های آتش و مس‌گداخته فروریخته شود و هیچ نصرت و نجاتی نیابید».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَكُنْ لِيَدْرِكُمْ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيرَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ، وَ مَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْعَيْبِ؛ ای مردم! هر آینه خداوند عزوجل شما را به حالتان رها نخواهد کرد تا ناپاک را از پاک جدا کند؛ و خداوند نمی‌خواهد شما را بر غیب آگاه سازد.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّهُ مَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَاللَّهُ مُهْلِكُهَا بِتَكْذِيبِهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ مُمْلِكُهَا الْإِمَامَ الْمَهْدِيَّ وَاللَّهُ مُصَدِّقٌ وَعَدَّهُ؛ ای مردم! هیچ سرزمینی نیست مگر این که خداوند به خاطر تکذیب حقیقت، اهل آن را پیش از روز رستاخیز نابود خواهد فرمود و تحت حکومت حضرت مهدی خواهد آورد، و خداوند وعده‌ی خود را عملی خواهد کرد.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، قَدْ ضَلَّ قَبْلَكُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ، وَاللَّهُ لَقَدْ أَهْلَكَ الْأَوَّلِينَ، وَهُوَ مُهْلِكُ الْآخِرِينَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ، ثُمَّ نُنْبِئُهُمُ الْآخِرِينَ، كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ، وَيَلُومُنِي يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ»^{۷۶}؛ ای مردم! پیش از شما، شمار فزونی از گذشتگان گمراه شدند و خداوند آنان را نابود کرد؛ و همو نابودکننده‌ی آیندگان است. خدای تعالی می‌فرماید: «آیا ما پیشینیان را هلاک نکردیم؟ و به دنبال آنان آیندگان را گرفتار نساختم؟ آری ما با مجرمان این چنین خواهیم کرد، وای بر تکذیب کنندگان!»

بخش دوازدهم: توصیف چهارده معصوم

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَمَرَنِي وَنَهَانِي، وَقَدْ أَمَرْتُ عَلِيًّا وَنَهَيْتُهُ بِأَمْرِهِ فَعِلْمُ الْأَمْرِ وَالنَّهْيِ لَدَيْهِ، فَاسْمَعُوا لِأَمْرِهِ تَسْلُمُوا وَأَطِيعُوا نَهْيَهُ تَهْتَدُوا وَأَنْتَهُوا لِتَنْهِيهِ تُرْشِدُوا، وَصِيْرُوا إِلَى مُرَادِهِ وَلَا تَتَفَرَّقُوا بِكُمْ السُّبُلُ عَن سَبِيلِهِ؛ ای مردم! همانا خداوند مرا امر و نهی فرموده و من هم به امر الهی، علی را امر و نهی نموده‌ام و علم امر و نهی نزد اوست، پس فرمان او را بشنوید و گردن نهید تا سلامت بمانید، و پیرویش نمایید تا هدایت شوید و از آنچه بازتان می‌دارد خودداری کنید تا راه یابید و به سوی هدف او حرکت کنید و راه‌های تفرقه را انتخاب نکنید که از راه حق گمراه خواهید شد.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، أَنَا صِرَاطُ اللَّهِ الْمُسْتَقِيمِ الَّذِي أَمَرَكُمْ بِاتِّبَاعِهِ ثُمَّ عَلِيٌّ مِنْ بَعْدِي، ثُمَّ وُلْدِي مِنْ صُلْبِهِ أُمَّةٌ الْهُدَى يَهْدُونَ إِلَى الْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ؛ ای مردم! من راه مستقیم خداوند هستم که شما را به پیروی آن امر فرموده؛ و پس از من علی، و پس از علی، فرزندانم از نسل او، پیشوایان هدایتند و به حق هدایت می‌کنند و به راه حق دعوت می‌کنند.

سپس پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ

الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ»^{۷۷}؛ به نام خداوند بخشنده مهربان. ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است. بخشنده و مهربان است. خداوندی که صاحب روز جزا است. پروردگارا تنها تو را می پرستیم و تنها از تو یاری می جوئیم. ما را به راه راست هدایت فرما! راه کسانی که آنان را مشمول نعمت خود ساختی، نه راه کسانی که بر آنان غضب کردی و نه راه گمراهان!

فِي نَزَلَتْ وَفِيهِمْ وَاللَّهِ نَزَلَتْ، وَلَهُمْ عَمَّتْ وَإِيَّاهُمْ خَصَّتْ
أُولَئِكَ «أُولِيَاءِ اللَّهِ الَّذِينَ لَاخَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ»^{۷۸} «أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ»^{۷۹}؛ به خدا
سوگند این سوره درباره‌ی من نازل شده و به خدا قسم در
شأن علی و امامان از نسل او نازل شده است. این سوره به
طور عموم شامل آنهاست و به طور خاص درباره‌ی آنان
است. «ایشان اولیاء خدایند و ترس و اندوهی برایشان
نیست» «آگاه باشید که تنها لشکر و حزب خدا پیروز
خواهد بود».

بخش سیزدهم: عاقبت دشمنان

أَلَا إِنَّ أَعْدَائَهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ الْغَاوُونَ إِخْوَانُ الشَّيَاطِينِ
«يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرَفَ الْقَوْلِ غُرُورًا»^{۸۰}؛ آگاه
باشید! دشمنان آنان بی‌خردان گمراه، و برادران شیاطین

۷۷. سوره حمد کل آیات

۷۸. سوره یونس آیه ۶۲

۷۹. سوره مجادله آیه ۲۲

۸۰. سوره انعام آیه ۱۱۲

هستند که «بعضی از آنها سخنان باطل و آراسته به دروغ خود را برای فریب به بعضی دیگر می‌رسانند».

دوستان اهل بیت عصمت و طهارت

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمُ الَّذِينَ ذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، فَقَالَ عَزَّ وَجَلَّ: «لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ، أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»^{۸۱}؛ آگاه باشید! که خداوند از دوستان و یاران امامان را در کتاب خود چنین یاد کرده است: «هیچ قومی را که ایمان به خدا و روز رستاخیز دارند نمی‌یابی که با دشمنان خدا و رسولش دوستی کنند، هر چند پدران یا فرزندان یا برادران یا خویشاوندانشان باشند؛ آنان کسانی هستند که خدا ایمان را بر صفحه دل‌هایشان نوشته و با روحی از ناحیه خودش آنها را تقویت فرموده، و آنها را در باغهایی از بهشت وارد می‌کند که نهرها از زیر درختانش جاری است، جاودانه در آن می‌مانند؛ خدا از آنها خشنود است، و آنان نیز از خدا خشنودند؛ آنها حزب الله اند؛ آگاه باشید! حزب الله همیشه پیروز و رستگارند».

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمُ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ وَصَفَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَقَالَ: «الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبَسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمْ

الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ»^{۸۲}؛ آگاه باشید! یاران ایشان کسانی‌اند که خداوند عزوجل آنان را توصیف کرده و فرموده است: «آنها که ایمان آوردند، و ایمان خود را با شرک و ستم نیالودند، تنها برای آنها ایمنی است؛ و تنها آنها هدایت یافتگانند».

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَزْتَابُوا أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمُ الَّذِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ آمِنِينَ، تَتَلَقَاهُمْ الْمَلَائِكَةُ بِالسَّلَامِ يَقُولُونَ: «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ»^{۸۳} أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمْ، لَهُمْ «الْجَنَّةُ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ»^{۸۴}؛ آگاه باشید! یاران ایشان کسانی‌اند که ایمان آورده‌اند و به شک نیفتادند. آگاه باشید! یاران امامان آنانند که با آرامش و سلامتی به بهشت وارد شوند و فرشتگان به سلامتی آنان را بپذیرند و به آنان بگویند: «درود بر شما، خوشا به حال شما چه خوش عیش ابدی نصیب شما گردید پس داخل شوید و در آن جاودانه بمانید». آگاه باشید! پادشاه دوستداران و یاران آنان «بهشت است و در آن بی حساب روزی داده خواهد شد».

عاقبت دشمنان اهل بیت عصمت و طهارت

أَلَا إِنَّ أَعْدَاءَهُمُ الَّذِينَ يَصْلُونَ سَعِيرًا. أَلَا إِنَّ أَعْدَاءَهُمُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ لِحْجَتِهِمْ شَهيقًا وَ هِيَ تَفُورُ وَ يَرَوْنَ لَهَا زَفِيرًا؛ آگاه باشید! دشمنان آنان کسانی هستند که به شعله‌های

۸۲. سوره انعام آیه ۸۲

۸۳. سوره زمر آیه ۷۳

۸۴. سوره غافر آیه ۴۰

آتش درآیند. آگاه باشید! دشمنان آنان کسانی هستند که صدای وحشتناک آتش که فوران دارد را می‌شنوند و شعله‌های آتش که زبانه می‌کشد را می‌بینند.

أَلَا إِنَّ أَعْدَائَهُمُ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ فِيهِمْ: «كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّىٰ إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرَاهُمْ لِأَوْلَاهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَآتَيْنَهُمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ»^{۸۵}: آگاه باشید! که دشمنان ایشان کسانی‌اند که خداوند درباره‌ی آنان فرموده است: «هر گروهی که داخل جهنم می‌شود همتای خود را لعنت می‌کنند آن گاه همگی با ذلت در آن قرار گیرند در این هنگام گروه پیرو درباره پیشوایان خود گویند خداوندا اینها بودند که ما را گمراه کردند پس کیفر آنان را دو چندان کن و خداوند بفرماید: عذاب همه دو چندان است ولی شما نمیدانید.»

أَلَا إِنَّ أَعْدَائَهُمُ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «كُلَّمَا أَلْقَىٰ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ، إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحِقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ»^{۸۶} أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَهُمْ «الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ، لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ»^{۸۷} مَعَاشِرَ النَّاسِ، سَتَانَ مَا بَيْنَ السَّعِيرِ وَالْأَجْرِ الْكَبِيرِ مَعَاشِرَ النَّاسِ، عَدُونَا مَن ذَمَّهُ اللَّهُ وَلَعَنَهُ، وَوَلِيِّنَا كُلُّ مَن

۸۵. سوره ملک آیات ۸ الی ۱۰

۸۶. سوره ملک آیه ۸

۸۷. سوره ملک آیه ۱۲

مَدَحَهُ اللَّهُ وَأَحَبَّهُ؛ آگاه باشید! که دشمنان ایشان کسانی اند که خداوند عزّ و جلّ در معرفی آنان می‌فرماید: «هر زمان که گروهی در دوزخ افکنده شوند، نگهبانان از آنها پرسند: مگر بیم دهنده الهی به سراغ شما نیامد؟ گویند: آری، بیم دهنده به سراغ ما آمد، ولی ما او را تکذیب کردیم و گفتیم: خداوند هرگز چیزی نازل نکرده، و شما در گمراهی بزرگی هستید و گویند: اگر ما در دنیا سخن انبیا را شنیده بودیم یا به دستور عقل رفتار کرده بودیم؛ امروز از دوزخیان نبودیم پس به گناه خود اعتراف کنند پس دور باد دوزخیان از رحمت الهی».

بخش چهاردهم: توصیف خود و علی و ائمه

مَعَايِرَ النَّاسِ، أَلَا وَإِنِّي أَنَا النَّذِيرُ وَعَلِيٌّ الْبَشِيرُ، مَعَايِرَ النَّاسِ، أَلَا وَإِنِّي مُنذِرٌ وَعَلِيٌّ هَادٍ، مَعَايِرَ النَّاسِ، أَلَا وَإِنِّي نَبِيٌّ وَعَلِيٌّ وَصِيٌّ، مَعَايِرَ النَّاسِ، أَلَا وَإِنِّي رَسُولٌ وَعَلِيٌّ الْإِمَامُ وَالْوَصِيُّ مِنْ بَعْدِي، وَالْأَيْمَةُ مِنْ بَعْدِهِ وَوَلَدُهُ، أَلَا وَإِنِّي وَالِدُهُمْ وَهُمْ يَخْرُجُونَ مِنْ صُلْبِيهِ؛ ای مردم، بدانید که من نذیر و ترساننده‌ام و علی بشارت دهنده است. ای مردم، بدانید که من پیامبرم و علی هدایت کننده است. ای مردم، بدانید که همانا من فرستاده و علی امام و وصی پس از من است؛ و امامان پس از او فرزندان اویند و آگاه باشید! من پدر آنانم و ایشان از نسل علی خواهند بود.

بخش پانزدهم: پیرامون حضرت امام مهدی

أَلَا إِنَّ خَاتَمَ الْأَيَّمَةِ مِنَّا الْقَائِمَ الْمَهْدِيَّ، أَلَا إِنَّهُ الظَّاهِرُ عَلَى الدِّينِ، أَلَا إِنَّهُ الْمُنتَقِمُ مِنَ الظَّالِمِينَ، أَلَا إِنَّهُ فَاتِحُ الحُصُونِ وَهَادِمُهَا، أَلَا إِنَّهُ غَالِبُ كُلِّ قَبِيلَةٍ مِنْ أَهْلِ الشَّرْكِ وَهَادِيهَا، أَلَا إِنَّهُ الْمُدْرِكُ بِكُلِّ ثَارٍ لِأَوْلِيَاءِ اللَّهِ؛ آگاه باشید! همانا آخرین امام، قائم مهدی از ماست. آگاه باشید! او بر تمامی ادیان چیره خواهد بود، آگاه باشید! که اوست انتقام گیرنده از ستمکاران، آگاه باشید! که اوست فاتح درها و منهدم کننده آنها، آگاه باشید! که اوست چیره شونده بر تمامی قبایل مشرکان و راهنمای آنان، آگاه باشید! که او خون خواه تمام اولیای خداست.

أَلَا إِنَّهُ النَّاصِرُ لِدِينِ اللَّهِ، أَلَا إِنَّهُ العَرَفُ مِنْ بَحْرِ عمِيقٍ، أَلَا إِنَّهُ يَسْمُ كُلَّ ذِي فَضْلٍ بِفَضْلِهِ وَكُلَّ ذِي جَهْلٍ بِجَهْلِهِ أَلَا إِنَّهُ خَيْرَةُ اللَّهِ وَمُخْتَارُهُ، أَلَا إِنَّهُ وَارِثُ كُلِّ عِلْمٍ وَالْمَحِيطُ بِكُلِّ فَهْمٍ، أَلَا إِنَّهُ الْمُخْبِرُ عَن رَّبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ الْمُسَيِّدُ لِأَمْرِ آيَاتِهِ؛ آگاه باشید! او یاری کننده دین خدا است، آگاه باشید! که اوست استفاده کننده از دریایی عمیق. اوست که هر صاحب فضیلتی را به قدر فضلش و هر صاحب جهالتی را به قدر جهلش نیکی کند. آگاه باشید! که او نیکو و برگزیده خداوند است، آگاه باشید! که او وارث دانشها و حاکم بر ادراکهاست، آگاه باشید! بدانید که او از سوی پروردگارش سخن می گوید و آیات و نشانه های او را بر پا کند.

أَلَا إِنَّهُ الرَّشِيدُ السَّدِيدُ، أَلَا إِنَّهُ الْمُفَوَّضُ إِلَيْهِ، أَلَا إِنَّهُ قَدْ بَشَّرَ بِهِ مَنْ سَلَفَ مِنَ الْقُرُونِ بَيْنَ يَدَيْهِ، أَلَا إِنَّهُ الْبَاقِي حُجَّةً وَلا حُجَّةَ بَعْدَهُ وَ لا حَقَّ إِلَّا مَعَهُ وَ لا نُورَ إِلَّا عِنْدَهُ، أَلَا إِنَّهُ لِغَالِبٍ لَهُ وَ لا مَنصُورَ عَلَيْهِ، أَلَا وَانَّهُ وَلِي اللَّهِ فِي أَرْضِهِ،

وَحَكْمُهُ فِي خَلْقِهِ، وَأَمِينُهُ فِي سِرِّهِ وَ عَلَانِيَتِهِ؛ آگاه باشید! همانا اوست بالنده و استوار، بیدار باشید! همانا اوست که امور جهانیان به او واگذار شده است، آگاه باشید! که تمامی گذشتگان ظهور او را پیشگویی کرده‌اند، آگاه باشید! که اوست حجت پیدار و پس از او حجتی نخواهد بود. درستی و راستی و نور و روشنایی تنها نزد اوست، هان! کسی بر او پیروز نخواهد شد و ستیزنده او یاری نخواهد گشت، آگاه باشید که او ولیّ خدا در زمین، داور او در میان مردم و امانت دار امور آشکار و نهان است.

بخش شانزدهم: فرمان بیعت

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِيَّيَّ قَدَبَيْتُ لَكُمْ وَأَفْهَمْتُكُمْ، وَ هَذَا عَلَيَّ يُفْهَمُكُمْ بَعْدِي. أَلَا وَإِيَّيَّ عِنْدَ انْقِضَاءِ حُطْبَتِي أَدْعُوكُمْ إِلَيَّ مُصَافِقَتِي عَلَيَّ بَيْعَتِهِ وَ الْإِفْرَارِيهِ، ثُمَّ مُصَافِقَتِهِ بَعْدِي. أَلَا وَإِيَّيَّ قَدْ بَايَعْتُ اللَّهَ وَ عَلَيَّ قَدْ بَايَعَنِي. وَأَنَا آخِذُكُمْ بِالْبَيْعَةِ لَهُ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ؛ ای مردم! من پیام خدا را برایتان آشکار کرده و تفهیم نمودم و این علی است که پس از من شما را آگاه می‌کند. اینک شما را می‌خوانم که پس از پایان خطبه با من و سپس با علی دست دهید تا با او بیعت کرده به امامت او اقرار نمایید. آگاه باشید من با خداوند و علی با من پیمان بسته و من اکنون از سوی خدای عزّ و جلّ و برای امامت او پیمان می‌گیرم.

«إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ، يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ. فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ، وَ مَنْ أَوْفَى بِمَا

عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا»^{۸۸}؛ «کسانی که با تو بیعت می‌کنند در حقیقت تنها با خدا بیعت می‌نمایند، و دست خدا بالای دست آنهاست؛ پس هر کس پیمان شکنی کند، تنها به زیان خود پیمان شکسته است؛ و آن کس که نسبت به عهده‌ی که با خدا بسته وفا کند، بزودی پاداش عظیمی به او خواهد داد».

بخش هفدهم: بیان حلال و حرام

مَعَاشِرِ النَّاسِ، إِنَّ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ، «إِنَّ الصِّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتِ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ»^{۸۹}؛ ای مردم! حج و عمره از شعائر دین خداست، و «همانا سعی صفا و مروه از شعائر خداست، پس هر کس حج یا عمره به جای آورد باکی بر او نیست که سعی صفا و مروه نیز به جای آرد، و هر کس به راه خیر و نیکی شتابد خداوند به او پاداش دهد که خداوند قدردان و به همه امور عالم است».

مَعَاشِرِ النَّاسِ، حُجُّوا الْبَيْتَ، فَمَا وَرَدَهُ أَهْلُ بَيْتِ إِلَّا اسْتَعْنُوا وَابْشُرُوا، وَلَا تَخْلَفُوا عَنْهُ إِلَّا بَتْرُوا وَافْتَقَرُوا؛ ای مردم! در خانه‌ی خدا حج گزارید؛ که هیچ خاندانی داخل آن نشد مگر بی‌نیاز شد و مژده گرفت، و کسی از آن روی برنگردانید مگر بی‌بهره و نیازمند گردید.

۸۸. سوره فتح آیه ۱۰

۸۹. سوره بقره آیه ۱۵۸

مَعَاشِرَ النَّاسِ، مَا وَقَفَ بِالْمَوْقِفِ الْمُؤْمِنُ إِلَّا عَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا سَلَفَ مِنْ ذَنْبِهِ إِلَى وَفْتِهِ ذَلِكَ، فَإِذَا انْقَضَتْ حَجَّتُهُ اسْتَأْنَفَ عَمَلَهُ؛ ای مردم! مؤمنی در موقف عرفات، مشعر، منا نماند مگر این که خدا گناهان گذشته‌ی او را بیامرزد و بایسته است که پس از پایان اعمال حج با پرونده‌ی پاک کار خود را از سر گیرد.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، الْحُجَّاجُ مُعَانُونَ وَ نَفَقَاتُهُمْ مُخَلَّفَةٌ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ؛ ای مردم! حاجیان یاری شده‌اند و هزینه‌ی سفرشان جبران می‌شود و جایگزین آن به آنان خواهد رسید. و البته خداوند پاداش نیکوکاران را تباہ نخواهد کرد.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، حُجُّوا النَّبِيَّ بِكَمَالِ الدِّينِ وَالتَّفَقُّهِ، وَلَا تَنْصَرِفُوا عَنِ الْمَشَاهِدِ إِلَّا بِتُوبَةٍ وَإِقْلَاعٍ؛ ای مردم! خانه‌ی خدا را با دین کامل و دانش ژرف دیدار کنید و از زیارتگاه‌ها جز با توبه و جدا شدن از گناهان برنگردید.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ، فَإِنَّ طَالَ عَلَيْكُمُ الْأَمَدُ فَقَصِّرْتُمْ أَوْ نَسِيتُمْ فَعَلِي وَلِيِّكُمْ وَمُبَيِّنٌ لَكُمْ، الَّذِي نَصَبَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَكُمْ بَعْدِي أَمِينٌ خَلَقَهُ. إِنَّهُ مِنِّي وَ أَنَا مِنْهُ، وَ هُوَ وَ مَنْ تَخَلَّفَ مِنْ ذُرِّيَّتِي يُخْبِرُونَكُمْ بِمَا سَأَلُونَ عَنْهُ وَيُنَبِّئُونَ لَكُمْ مَا لَا تَعْلَمُونَ؛ ای مردم! نماز را به پا دارید و زکات را بپردازید همان سان که خداوند عَزَّ وَ جَلَّ امر فرموده. پس اگر زمان بر شما دراز شد و کوتاهی کردید یا از یاد بردید، علی صاحب اختیار و تبیین‌کننده‌ی بر شماست. خداوند عَزَّ وَ جَلَّ او را پس از

من امانتدار خویش در میان آفریدگانش نهاده. همانا او از من و من از اویم. و او و فرزندان من از جانشینان او، پرسش‌های شما را پاسخ دهند و آن چه را نمی‌دانید به شما می‌آموزند.

أَلَا إِنَّ الْحَلَالَ وَالْحَرَامَ أَكْثَرُ مِنْ أَنْ أَحْصِيَهُمَا وَأَعْرِفَهُمَا
فَأَمَرَ بِالْحَلَالِ وَانْهَى عَنِ الْحَرَامِ فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ، فَأَمَرْتُ أَنْ
أَخَذَ الْبَيْعَةَ مِنْكُمْ وَالصَّفْقَةَ لَكُمْ بِقَبُولِ مَا جِئْتُ بِهِ عَنِ اللَّهِ
عَزَّ وَجَلَّ فِي عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَوْصِيَاءِ مِنْ بَعْدِهِ الَّذِينَ
هُمْ مِنِّي وَمَنْهُ إِمَامَةٌ فِيهِمْ قَائِمَةٌ، خَاتِمُهَا الْمَهْدِيُّ إِلَى يَوْمِ
يَلْقَى اللَّهُ الَّذِي يُفَدَّرُ وَيَقْضَى؛ هان! حلال و حرام بیش از
آن است که من شمارش کنم و بشناسانم و در این جا یک
باره به حلال فرمان دهم و از حرام بازدارم. از این روی
مأمورم از شما بیعت بگیرم که دست در دست من نهید و
آن چه از سوی خداوند آورده‌ام دربارهی علی امیر مؤمنین
و اوصیای پس از او که آنان از من و اویند، قبول نمایید. و
این امامت به وراثت پایدار است و فرجام امامان، مهدی
است و استواری امامت تا روزی است که او با خداوند قدر
و قضا دیدار کند.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، وَ كُلُّ حَلَالٍ دَلَلْتُمْ عَلَيْهِ وَ كُلُّ حَرَامٍ
نَهَيْتُمْ عَنْهُ فَإِنِّي لَمْ أَرْجِعْ عَنْ ذَلِكَ وَ لَمْ أَبَدِّلْ. أَلَا فَادْكُرُوا
ذَلِكَ وَ احْفَظُوهُ وَ تَوَاصَوْا بِهِ، وَ لَا تُبَدِّلُوهُ وَ لَا تَغَيِّرُوهُ. أَلَا وَ إِنِّي
أَجَدُّ الْقَوْلِ أَلَا فَاقْبِمُوا «الصَّلَاةَ وَ اتُوا الرِّكَاهَ وَ امْرُوا
بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ»^{۹۰}؛ ای مردم! به هر حلالی
شما را راهنمایی کردم و از هر حرامی شما را بازداشتم و هرگز
از آن بر نمی‌گردم و آن را تغییر نمی‌دهم. آگاه باشید! آن‌ها

را یادآوری کنید و نگه دارید و یکدیگر را به آن توصیه نمایید و آنان را جابجا نکنید و دگرگون نسازید. هشدار که دوباره می گویم: «نماز را به پا دارید و زکات را بپردازید و امر به معروف کنید و از منکر بازدارید».

أَلَا وَإِنَّ رَأْسَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ أَنْ تَتَّبِعُوا إِلَى قَوْلِي وَتَبْلُغُوهُ مَنْ لَمْ يَحْضُرْ وَتَأْمُرُوهُ بِقَبُولِهِ عَنِّي وَتَنْهَوُهُ عَن مُخَالَفَتِهِ، فَإِنَّهُ أَمْرٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَمِئِي. وَلَا أَمْرٌ بِمَعْرُوفٍ وَلَا نَهْيٌ عَن مُنْكَرٍ إِلَّا مَعَ إِمَامٍ مَعْصُومٍ؛ و بدانید که ریشه‌ی امر به معروف این است که به گفته‌ی من درباره‌ی امامت برسید و سخن مرا به دیگران برسانید و غایبان را به پذیرش فرمان من توصیه کنید و آنان را از ناسازگاری با سخنان من بازدارید؛ همانا سخن من فرمان خدا و فرمان من است و هیچ امر به معروف و نهی از منکری جز با امام معصوم تحقق و کمال نمی یابد.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، الْقُرْآنُ يُعَرِّفُكُمْ أَنَّ الْأَيِّمَةَ مِنْ بَعْدِهِ وُلْدُهُ، وَعَرَّفْتُكُمْ إِنَّهُمْ مِئِي وَمِنْهُ، حَيْثُ يَقُولُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ: «وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ»^{۹۱} وَقُلْتُ: لَنْ تَضَلُّوا مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا؛ ای مردم! قرآن، امامان پس از علی را به شما معرفی می‌کند که آنان فرزندان اویند و من به شما شناساندم که آنان از او و از من هستند. چرا که خداوند در کتاب خود می‌فرماید: «و این خداپرستی را در همه ذرّیه‌ی او تا قیامت باقی گردانید» و من نیز گفتم که: مادام که به قرآن و امامان تمسک کنید، گمراه نخواهید شد.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، التَّقْوَى، التَّقْوَى، وَآخِذُوا السَّاعَةَ كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «إِنَّ زُلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ»^{۹۲} اذْكُرُوا الْمَمَاتَ وَالْمَعَادَ وَالْحِسَابَ وَالْمَوَازِينَ وَالْمُحَاسَبَةَ بَيْنَ يَدَي رِبِّ الْعَالَمِينَ وَالثَّوَابَ وَالْعِقَابَ. فَمَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ أَثِيبَ عَلَيْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَيْسَ لَهُ فِي الْجَنَانِ نَصِيبٌ؛ ای مردم! تقوا را، تقوا را رعایت کرده از سختی رستخیز بهراسید، همان گونه که خداوند عز و جل فرمود: «زمین لرزه‌ی روز رستخیز به حقیقت حادثه‌ی بزرگی است». مرگ و قیامت و حساب و میزان و محاسبه‌ی در برابر پروردگار جهانیان و پاداش کیفر را یاد کنید. آن که نیکی آورد، پاداش گیرد و آن که بدی کرد، بهره‌ای از بهشت نخواهد برد.

بخش هجدهم: فرمان بیعت با علی و ائمه

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّكُمْ أَكْثَرُ مِنْ أَنْ تُصَافِقُونِي بِكَفِّ وَاحِدٍ فِي وَفِّتِ وَاحِدٍ، وَقَدْ أَمَرَنِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ آخُذَ مِنْ أَلْسِنَتِكُمْ الْإِقْرَارَ بِمَا عَقَّدْتُ لِعَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَلِمَنْ جَاءَ بَعْدَهُ مِنَ الْأَيِّمَةِ مِنِّي وَ مِنْهُ، عَلِيٌّ مَا أَعْلَمْتُكُمْ أَنْ ذُرِّيَّتِي مِنْ صُلْبِهِ؛ هان مردمان! شما بیش از آنید که در یک زمان با یک دست من بیعت نمایید. از این روی خداوند عز و جل به من دستور داده که از زبان شما اقرار بگیرم و پیمان ولایت علی امیر مؤمنین را محکم کنم و نیز بر امامان پس از او که از نسل من و اویند؛ همان گونه که اعلام کردم که ذرّیه من از نسل اویند، اقرا کنید.

فَقُولُوا بِأَجْمَعِكُمْ: إِنَّا سَامِعُونَ مُطِيعُونَ رَاضُونَ مُنْقَادُونَ لِمَا بَلَّغْتَ عَنْ رَبِّنا وَرَبِّكَ فِي أَمْرِ إِمَامِنَا عَلِيٍّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ مَنْ وُلِدَ مِنْ صُلْبِهِ مِنَ الْأَيْمَةِ. نُبَايَعَكَ عَلَى ذَلِكَ بِقُلُوبِنَا وَأَنْفُسِنَا وَاللِّسَانِ وَأَيْدِينَا. عَلَى ذَلِكَ نَحْبِي وَ عَلَيْهِ نَمُوتُ وَ عَلَيْهِ نُبْعَثُ. وَلَا نَغْيَرُ وَلَا نُبَدِّلُ، وَلَا نَشْكُ وَلَا نَجْحَدُ وَلَا نَزْتَابُ، وَلَا نَرْجِعُ عَنِ الْعَهْدِ وَلَا نَنْقُضُ الْمِيثَاقَ؛ پس همگان بگویند: سخنان تو را به جان شنیدیم و از آن پیروی می‌کنیم و از آنها خشنودیم و بر آن گردن گذاردیم و بر آن چه از سوی پروردگاران در امامت امامان علی امیر مؤمنین و امامان دیگر از صلب او به ما ابلاغ کردی، با دل و جان و زبان و دست هایمان با تو پیمان می‌بندیم. با این پیمان زنده‌ایم و با آن خواهیم مرد و با آن اعتقاد برانگیخته می‌شویم و هرگز آن را دگرگون نکرده‌اشک و انکار، نخواهیم داشت و از عهد و پیمان خود بر نمی‌گردیم.

وَعَظَّمْنَا بِوَعْظِ اللَّهِ فِي عَلِيٍّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَيْمَةِ الَّذِينَ ذَكَرْتَ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ مِنْ وُلْدِهِ بَعْدَهُ، الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنَ وَ مَنْ نَصَبَهُ اللَّهُ بَعْدَهُمَا. فَالْعَهْدُ وَالْمِيثَاقُ لَهُمْ مَاخُودٌ مِنَّا، مِنْ قُلُوبِنَا وَأَنْفُسِنَا وَاللِّسَانِ وَصَمَائِرِنَا وَأَيْدِينَا. مَنْ أَدْرَكَهَا بِيَدِهِ وَ إِلَّا فَقَدْ أَقْرَبَ بِلِسَانِهِ، وَلَا نَبْتَعِي بِذَلِكَ بَدَلًا وَ لَا يَزِي اللَّهَ مِنْ أَنْفُسِنَا حَوْلًا. نَحْنُ نُؤَدِّي ذَلِكَ عَنْكَ الْدَانِي وَالْقَاصِي مِنْ أَوْلَادِنَا وَأَهْلِينَا، وَ نُشْهِدُ اللَّهَ بِذَلِكَ وَ «كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا»^{۹۳} وَأَنْتَ عَلَيْنَا بِهِ شَهِيدٌ؛ ای رسول خدا ما را به فرمان خدا پند دادی دربارهی علی امیر مؤمنین و امامان از نسل خود و او، که حسن و حسین و آنان که خداوند پس از آنان برپا کرده است. پس از دل و جان و زبان و روح و دستانمان، عهد و

پیمان از ما گرفته شد. هر کس توانست با دست و گزنه با زبان پیمان بستیم و هرگز پیمانمان را دگرگون نخواهیم کرد و خداوند از ما شکست عهد نبیند. و نیز فرمان تو را به نزدیک و دور از فرزندان و خویشان خود خواهیم رسانید و خداوند را بر آن گواه خواهیم گرفت. و «هر آینه خداوند برای گواهی کافی است» و تو نیز بر ما گواه باش.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، مَا تَقُولُونَ؟ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ كُلَّ صَوْتٍ وَ خَافِيَةٍ كُلِّ نَفْسٍ، «فَمَنْ اهْتَدَى فَلْيَنْفُسِهِ وَ مَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا»^{۹۴} وَ مَنْ بَايَعَ فَإِنَّمَا يُبَايِعُ اللَّهَ «يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ»^{۹۵}؛ ای مردم! چه می گوید؟ همانا خداوند هر صدایی را می شنود و آن را که از دل ها می گذرد می داند. «هر آن کس هدایت پذیرفت، به خیر خویش پذیرفته و آن که گمراه شد، به زیان خود رفته». و هر کس بیعت کند، هر آینه با خداوند پیمان بسته؛ که «دست خدا بالای دستان آنهاست».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، فَبَايَعُوا اللَّهَ وَ بَايَعُونِي وَ بَايَعُوا عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ وَ الْأَئِمَّةَ مِنْهُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ «كَلِمَةً بَاقِيَةً»^{۹۶}؛ ای مردم! اینک با خداوند بیعت کنید و با من و با علی امیر مؤمنین و حسن و حسین و امامان پس از آنان از نسل آنان که «نشانه‌ی پایدارند» در دنیا و آخرت پیمان ببندید.

۹۴. سوره یونس آیه ۱۰۸

۹۵. سوره فتح آیه ۱۰

۹۶. سوره زخرف آیه ۲۸

يُهْلِكُ اللَّهُ مَنُ عَدَرَ وَيَرْحَمُ مَنُ وَفَى «وَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيئَتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا»^{۹۷}؛ خداوند مکاران را تباہ می کند و با وفاداران مهر می ورزد «و هر کس پیمان شکند، جز این نیست که به زیان خود گام برداشته، و هر که بر عهده که با خدا بسته پابرجا ماند، به زودی خدا او را پاداش بزرگی خواهد داد».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، قُولُوا الَّذِي قُلْتُمْ لَكُمْ وَسَلَّمُوا عَلَيَّ عَلَىٰ بِأَمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ، «وَقُولُوا سَمِعْنَا وَاطَّعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ»^{۹۸} «وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنَّ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تِلْكَمُ الْجَنَّةُ أَوْرَثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ»^{۹۹}؛ ای مردم! آن چه به شما گفتم بگوئید و به علی با لقب امیر مؤمنین سلام کنید «و همه یک زبان و یک دل بگوئید: ما فرمان خدا را شنیده و اطاعت کردیم، پروردگارا، ما آمرزش تو را می خواهیم و می دانیم بازگشت همه به سوی توست».

«ستایش مخصوص خداوندی است که ما را به این همه نعمت رهنمون ساخت و اگر خدا ما را هدایت نکرده بود، راه نمی یافتیم. مسلماً فرستادگان پروردگار ما، حق را آوردند و به آنان ندا داده می شود که: این بهشت را در برابر اعمالی که انجام می دادید، به ارث ببرید».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، إِنَّ فَضَائِلَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ قَدْ أَنْزَلَهَا فِي الْقُرْآنِ أَكْثَرُ مِنْ أَنْ أُحْصِيَهَا فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ، فَمَنْ أَنْبَأَكُمْ بِهَا وَعَرَفَهَا فَصَدَّقُوهُ؛ ای مردم! هر آینه

۹۷. سوره فتح آیه ۱۰

۹۸. سوره بقره آیه ۲۸۵

۹۹. سوره اعراف آیه ۴۳

برتری علی بن ابی طالب نزد خداوند عزّ و جلّ که در قرآن نازل فرموده، بیش از آن است که من یکباره بشمارم. پس هر کس از مقامات او خبر داد و آن را به شما شناساند؛ او را تصدیق کنید.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، مَنْ يُطِيعَ اللَّهَ وَ رَسُوْلَهُ وَ عَلِيًّا وَ الْأَنْمَةَ
الَّذِينَ ذَكَرْتُهُمْ «فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا»^{۱۰۰}؛ ای مردم! آن کس
که از خدا و رسولش و علی و امامانی که نام بردم پیروی
کند، «به رستگاری بزرگی دست یافته است».

مَعَاشِرَ النَّاسِ، السَّابِقُونَ إِلَىٰ مُبَايَعَتِهِ وَ مَوْلَاتِهِ وَ
التَّسْلِيمِ عَلَيْهِ بِأَمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ «أُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ»^{۱۰۱} فی
جَنَاتِ النَّعِيمِ؛ ای مردم! سبقت جوینان به بیعت و پیمان و
سرپرستی او و سلام بر او با لقب امیر مؤمنین،
«رستگارانند» و در بهشت همواره پر بهره خواهند بود.

مَعَاشِرَ النَّاسِ، قُولُوا مَا يَرْضَى اللَّهُ بِهِ عَنْكُمْ مِنَ الْقَوْلِ،
فَإِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَ مَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا؛
ای مردم! آن چه خدا را خشنود کند بگویید. پس اگر شما
و تمامی زمینیان کفر ورزند، خدا را زیانی نخواهد رسانید.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَدَّيْتُ وَأَمَرْتُ وَ اغْضِبْ عَلَيَّ
الْجَاهِدِينَ الْكَافِرِينَ، وَ «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»^{۱۰۲}؛
پروردگارا، آنان را که به آن چه ادا کردم و فرمان دادم ایمان

۱۰۰. سوره احزاب آیه ۷۷

۱۰۱. سوره توبه آیه ۲۰

۱۰۲. سوره حمد آیه ۱

آوردند، بیامرز. و بر منکران کافر خشم گیر! و «الحمد لله رب العالمین»^{۱۰۳}.

---

۱۰۳. خطبه غدیر در کتب شیعه از جمله: اثبات الهداة، الاحتجاج، احقاق الحق، الاختصاص، البرهان، المناقب، بحار الانوار، معانی الاخبار، العمدة، الامالی، علل الشرائع، عیون اخبار الرضا، کشف الغمة، مستدرک الوسائل، امالی، تبیان تفسیر عیاشی تفسیر قمی الجواهر السنیه آمده است.

همچنین در کتابهای اهل سنت همچون الاستیعاب انساب الاشراف، تاریخ الكبير بخاری، نظم درر السمطين، ینابیع المودة، تذکرة الخواص، مسند ابن حنبل، المناقب ابن مغزلی، المناقب خوارزمی، المستدرک علی الصحیحین، الطبقات الكبرى، سنن ابن ماجة، فرائد السمطين، الفصول المهمة، سنن النسائی، شرح نهج البلاغة، شواهد التنزیل، صحیح مسلم، تفسیر فخر رازی، خصائص النسائی، روح المعانی، و سنن الترمذی، آمده است.

فصل سوّم

زیارت غدیریه

فصل سوّم: زیارت غدیریه

زیارت شریف غدیریه یکی از آثار گران بهای حضرت امام هادی علیه السلام است. در سالی که معتصم عباسی لعنت الله علیه حضرت را از مدینه به سامرا فراخواند، آن بزرگوار در بین راه به زیارت مولی الموحّدین امیر المؤمنین علی علیه السلام در نجف اشرف مشرف شد و این زیارت شریف را قرائت فرمود که به "زیارت غدیریه" معروف شد. در وثاقت این زیارت نامه تردید نشده است و محدث قمی درباره این زیارت نامه نوشته است: کمتر حدیثی به قوت سند این زیارت نامه می‌رسد.

در زیارت شریف غدیریه، دلایل بسیار استوار در حقانیت ائمه اطهار و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام و خاصه مولی الموحّدین امیر المؤمنین علی علیه السلام بیان شده است و دارای صد و پنجاه فضیلت قرآنی، حدیثی و تاریخی درباره آن بزرگوار است.

در این زیارت شریف بیش از ۳۰ آیه از فضائل قرآنی در فضیلت مولی الموحدين أمير المؤمنين علی علیه السلام بیان شده است مانند: آیه ليله المبيت، آیه تبليغ و آیه ولایت و همچنین فضائل بسیاری در این زیارت شریف آمده است مانند: أمير المؤمنين، امام المتقين، سيد الوصيين، وارث علم النبیین، ولی رب العالمین، امین الله فی ارضه، سفير الله فی خلقه، الحجّه البالغه علی عباده، دین الله القويم، صراط مستقیم، نبأ عظیم، اول من آمن بالله، سيد المسلمين، يعسوب المؤمنين، امام المتقين، قائد الغر المحجلین، اول من صدق بما انزل الله علی نبيه.

در زیارت شریف غدیریه فضائل تاریخی بسیاری در باب رشادت‌ها و جانبازی‌های آن بزرگوار مانند رشادت‌های آن بزرگوار در جنگ‌های بدر، احزاب، أحد، حنین، صفین، جمل و نهروان بیان شده است.

همچنین در این زیارت شریف، حدیث غدیر، شهادت مولی الموحدين أمير المؤمنين علی علیه السلام، بی‌زاری از منکران ولایت و دشمنان امامت، ماجرای غصب فدک و شهادت عمّار بیان شده است. زیارت شریف غدیریه را می‌توان در دوازده بخش ملاحظه کرد.

متن و ترجمه زیارت غدیریه

بخش اول: سلام و درود بر پیامبران

السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ، خَاتِمِ النَّبِيِّينَ، وَسَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، وَصَفْوَةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَمِينِ اللَّهِ عَلَى وَحْيِهِ وَعَزَائِمِ أَمْرِهِ، وَالْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ، وَالْفَاتِحِ لِمَا اسْتَقْبَلَ، وَالْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ وَصَلَوَاتِهِ وَتَحِيَّاتِهِ؛ سلام بر محمد رسول خدا، خاتم پیامبران و سرور رسولان و برگزیده پروردگار جهانیان، امین خدا بر وحیش و اراده‌های قطعی الهی و ختم کننده آنچه گذشته و گشاینده آنچه خواهد آمد و نگهدار بر همه این‌ها و رحمت و برکات و درودها و تحیات خدا بر او باد.

السَّلَامُ عَلَى أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ، وَمَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَعِبَادِهِ الصَّالِحِينَ؛ سلام بر پیامبران خدا و رسولانش و فرشتگان مقرب و بندگان شایسته‌اش.

بخش دوم: سلام و درود بر امام علی

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَسَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، وَوَارِثَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، وَوَلِيَّ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَمَوْلَى وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ؛ سلام بر تو ای امیر مؤمنان و سرور جانشینان و وارث دانش پیامبران و ولی پروردگار جهانیان و مولای من و مولای مؤمنان و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَى يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، يَا أَمِينَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، وَسَفِيرَهُ فِي خَلْقِهِ، وَحُجَّتَهُ الْبَالِغَةَ عَلَى عِبَادِهِ؛ سلام

بر تو ای مولای من ای امیر مؤمنان، ای امین خدا بر روی زمین و سفیر او در آفریده‌ها و حجت رسایش بر بندگان خدا.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دِينَ اللَّهِ الْقَوِيمَ، وَصِرَاطَهُ الْمُسْتَقِيمَ،
السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا «النَّبِيُّ الْعَظِيمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ
مُخْتَلِفُونَ»^{۱۰۴} وَعَنْهُ يُسْأَلُونَ؛ سلام بر تو ای دین برافراشته
و راه راست خدا، سلام بر تو ای «خبر بزرگی که آن‌ها در
آن اختلاف کردند» و از آن بازخواست شوند.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، آمَنْتُ بِاللَّهِ وَهُمْ
مُشْرِكُونَ، وَصَدَقْتَ بِالْحَقِّ وَهُمْ مُكَذِّبُونَ، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ
وَهُمْ مُحْجَمُونَ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ، صَابِرًا
مُحْتَسِبًا حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، «أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى
الظَّالِمِينَ»^{۱۰۵}؛ سلام بر تو ای امیر مؤمنان، به خدا ایمان
آوردی، در حالی که مردم همه شرک ورزیدند و حق را
تصدیق کردی، در حالی که مردم آن را تکذیب نمودند و
جهاد کردی، در حالی که مردم عقب نشینی کردند، خدا را
خالصانه عبادت کردی، صبر کردی و آن را به حساب خدا
گذاشتی تا مرگ به سویت آمد، «آگاه باشید لعنت خدا بر
ستمکاران است».

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُسْلِمِينَ، وَيَعْسُوبَ الْمُؤْمِنِينَ،
وَإِمَامَ الْمُتَّقِينَ، وَقَائِدَ الْعُرِّ الْمُحْجَلِينَ، وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ؛
سلام بر تو ای آقای مسلمانان و سرپرست مؤمنان و

۱۰۴. سوره‌النبأ آیه ۳۲

۱۰۵. سوره‌هود آیه ۱۸

پیشوای پرهیزکاران و رهبر سپید رویان و رحمت و برکات
خدا بر تو باد.

بخش سوّم: گواهی به فضائل امام علی

أَشْهَدُ أَنَّكَ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ، وَوَصِيهَهُ، وَوَارِثُ عِلْمِهِ،
وَأَمِينُهُ عَلَى شَرْعِهِ، وَخَلِيفَتُهُ فِي أُمَّتِهِ، وَأَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
وَصَدَّقَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى نَبِيِّهِ؛ گواهی می‌دهم که تو برادر رسول
خدا و جانشین و وارث علم و امین او بر قانون و جانشین
او در امتش هستی و تو اوّل کسی هستی که به خدا ایمان
آورد و آنچه را بر پیامبرش نازل شده بود تصدیق کرد.

وَأَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنِ اللَّهِ مَا أَنْزَلَهُ فِيكَ فَصَدَعَ بِأَمْرِهِ،
وَأَوْجَبَ عَلَى أُمَّتِهِ فَرَضَ طَاعَتِكَ وَوِلَايَتِكَ، وَعَقَدَ عَلَيْهِمُ
الْبَيْعَةَ لَكَ، وَجَعَلَكَ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَا جَعَلَهُ
اللَّهُ كَذَلِكَ، ثُمَّ أَشْهَدُ اللَّهَ تَعَالَىٰ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: أَلَسْتُ قَدْ
بَلَّغْتُ؟ فَقَالُوا: اللَّهُمَّ بَلَىٰ. فَقَالَ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ وَكُفَىٰ بِكَ
شَهِيداً وَحَاكِماً بَيْنَ الْعِبَادِ، فَلَعَنَ اللَّهُ جَا حِدَ وَوِلَايَتِكَ بَعْدَ
الْإِفْرَارِ، وَنَاكَثَ عَهْدِكَ بَعْدَ الْمِيثَاقِ؛ و گواهی می‌دهم که آن
حضرت همه آنچه را خدا درباره تو نازل کرد به مردم رساند
و امر خدا را درباره تو با صدای بلند اعلام کرد و بر امتش
حتمی بودن طاعت و ولایتت را واجب نمود و بیعت تو را
بر عهده آنان نهاد و حضرتت را نسبت به مؤمنان سزاوارتر
از خودشان قرار داد، چنان که خدا خود او را این چنین قرار
داد، سپس پیامبر اسلام خدا را بر مردم شاهد گرفت و
فرمود: آیا من آن نیستم که رساندم؟ همه گفتند: به خدا
آری، پس فرمود: خدایا گواه باش و تو برای گواهی و

حاکمیت بین بندگان کافی هستی. پس خدا لعنت کند منکر ولایت را بعد از اقرار و شکننده پیمانت را پس از بستن پیمان.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ وَفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ تَعَالَى وَأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى مُوفٍ لَكَ بِعَهْدِهِ «وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا»^{۱۰۶}؛ و گواهی می‌دهم که تو به عهد خدای تعالی وفا کردی و خدای تعالی وفا کننده به عهد خویش برای توست «و آن که به پیمانی که با خدا بسته وفادار است، یقیناً خداوند پاداشی بزرگ به او می‌دهد».

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ الْحَقُّ الَّذِي نَطَقَ بِوَلَايَتِكَ التَّنْزِيلِ، وَأَخَذَ لَكَ الْعَهْدَ عَلَى الْأُمَّةِ بِذَلِكَ الرَّسُولِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ وَعَمَّكَ وَأَخَاكَ الَّذِينَ تَاخَرْتُمُ اللَّهُ بِنُفُوسِكُمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِيكُمْ؛ و گواهی می‌دهم که تویی امیر مؤمنان آن حقی که قرآن به ولایت گویا شد و رسول خدا در این زمینه برای تو از امت پیمان گرفت و گواهی می‌دهم که تو و عمو و برادرت کسانی هستید که با خدا با جان‌هایتان معامله کردید، پس خدا این آیه را در حق شما نازل کرد:

«إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُفَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ. الَّذِينَ يُؤْتُونَ الْعَايِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ

الْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَ بَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ»^{۱۰۷}؛ «خداوند از مؤمنان، جانها و اموالشان را خریداری کرده، تا بهشت برای آنان باشد؛ همانانی که در راه خدا پیکار می‌کنند، می‌کشند و کشته می‌شوند؛ این وعده حقی است که در تورات و انجیل و قرآن ذکر فرموده است و چه کسی از خدا به عهدش وفادارتر است؟! اکنون بشارت باد بر شما، به داد و ستدی که با خدا کرده‌اید؛ و این است آن پیروزی بزرگ برای توبه‌کنندگان، عبادت کاران، سپاسگویان، سیاحت کنندگان، رکوع کنندگان، سجده‌آوران، آمران به معروف، نهی کنندگان از منکر، و حافظان حدود الهی، و بشارت ده به مؤمنان».

أَشْهَدُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ الشَّكَاءَ فِيكَ مَا آمَنَ بِالرَّسُولِ الْأَمِينِ، وَأَنَّ الْعَادِلَ بِكَ غَيْرُكَ عَانِدٌ عَنِ الدِّينِ الْقَوِيمِ الَّذِي ارْتَضَاهُ لَنَا رَبُّ الْعَالَمِينَ، وَأَكْمَلَهُ بِوِلَايَتِكَ يَوْمَ الْعَدِيرِ؛ گواهی می‌دهم ای امیر مؤمنان که شک کننده درباره تو به رسول امین ایمان نیاورده است و روی گرداننده از ولایت تو به ولایت غیر، از معاندان هستند که از دین خدا روی گردانند، دین میانه و برافراشته که پروردگار جهانیان برای ما پسندیده و آن را روز غدیر به ولایت تو کامل نموده است.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْمَعْنَى بِقَوْلِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ: «وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ»^{۱۰۸}، صَلَّى وَاللَّهِ وَأَصْلَ مَنْ اتَّبَعَ سِوَاكَ وَعِنْدَ عَنِ الْحَقِّ مَنْ عَادَاكَ؛ و گواهی می‌دهم که در این گفته خدای عزیز رحیم، مقصود تویی: «و یقیناً این راه مستقیم من

۱۰۷. سوره توبه آیه ۱۱۱

۱۰۸. سوره انعام آیه ۱۵۳

است؛ بنابراین این از آن پیروی کنید، و پیرو راه‌های دیگر نباشید که شما را از راه خدا پراکنده می‌کند»، به خدا سوگند گمراه شد و گمراه کرد کسی که از غیر تو پیروی کرد و کسی که تو را دشمن داشت، از حق روی گرداند.

اللَّهُمَّ سَمِعْنَا لِأَمْرِكَ وَ أَطَعْنَا، وَ اتَّبَعْنَا صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ، فَاهْدِنَا رَبَّنَا، وَ لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا إِلَى طَاعَتِكَ، وَ اجْعَلْنَا مِنَ الشَّاكِرِينَ لِأَنْعَمِكَ؛ خدایا امرت را شنیدیم و اطاعت کردیم و راه راست تو را پیروی نمودیم، پروردگارا ما را هدایت کن و بعد از اینکه ما را به طاعتت هدایت کردی دل‌هایمان را منحرف مساز و ما را از سپاسگزاران نعمت‌هایت قرار ده.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ لَمْ تَزَلْ لِلْهُوَى مُخَالِفًا، وَ لِلتَّقَى مُخَالِفًا، وَ عَلَى كَظْمِ الْغَيْظِ قَادِرًا، وَ عَنِ النَّاسِ عَافِيًا غَافِرًا، وَ إِذَا عَصَى اللَّهُ سَاخِطًا، وَ إِذَا أَطِيعَ اللَّهُ رَاضِيًا، وَ بِمَا عَاهَدَ إِلَيْكَ غَامِلًا، رَاعِيًا لِمَا اسْتُحْفِظْتَ، حَافِظًا لِمَا اسْتُودِعْتَ، مُبَلِّغًا مَا حُمِّلْتَ، مُنْتَظِرًا مَا وُعِدْتَ؛ و گواهی می‌دهم که تو پیوسته با هوای نفس مخالف و با پرهیزگاری هم‌پیمان و به فرو خوردن خشم توانا و گذشت‌کننده از مردم و عفو‌کننده آنان بودی و زمانی که خدا معصیت می‌شود خشمناک و هنگامی که اطاعت می‌شود خشنودی؛ به آنچه خدا با تو پیمان بسته بود عمل‌کننده بودی و آنچه نگهداریش را از تو خواسته شده بود رعایت نمودی و آنچه به تو سپرده شده بود حفظ کردی و آنچه از حق بر عهده‌ات نهاده شده بود رساندی و آنچه را به آن وعده داده شدی به انتظار آن نشستی.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مَا اتَّقَيْتَ ضَارِعاً، وَلَا أَمْسَكَتَ عَنْ حَقِّكَ جَارِعاً، وَلَا أَحْجَمْتَ عَنْ مُجَاهَدَةِ غَاصِبِيكَ نَاكِلًا، وَلَا أَظْهَرْتَ الرَّضَىٰ بِخِلَافِ مَا يَرْضَىٰ اللَّهُ مُدَاهِنًا، وَلَا وَهَنْتَ لِمَا أَصَابَكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا ضَعُفْتَ؛ وَلَا اسْتَكْنَتَ عَنْ طَلَبِ حَقِّكَ مُرَاقِبًا، مَعَآذَ اللَّهِ أَنْ تَكُونَ كَذَلِكَ، بَلْ إِذْ ظَلِمْتَ احْتَسَبْتَ رَبَّكَ، وَفَوَّضْتَ إِلَيْهِ أَمْرَكَ، وَذَكَرْتَهُمْ فَمَا اذْكُرُوا، وَوَعَّظْتَهُمْ فَمَا اتَّعَظُوا، وَخَوَّفْتَهُمُ اللَّهَ فَمَا تَخَوَّفُوا؛ وگواهی می‌دهم که از روی زیبونی محافظه‌کاری نکردی و در اثر بی‌تابی و عجز از گرفتن حقت باز نایستادی و به خاطر ترس و وحشت، از پیکار با غاصبان ولایتت قدم به عقب نگذاشتی و به علت سستی بر خلاف آنچه خدا را خشنود می‌کند اظهار خشنودی ننموده و برای آنچه در راه خدا به تو رسیده سست نشدی و به خاطر ترس و زیبونی از خواستن حقت ناتوان و درمانده نگشتی، پناه به خدا از اینکه چنین باشی، بلکه زمانی که مورد ستم واقع شدی به حساب پروردگارت گذاشتی و کارت را به او واگذار کردی و ستمکاران را پند دادی ولی نپذیرفتند و اندرز دادی ولی قبول نکردند و آنان را از خدا ترساندی، ولی نترسیدند.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقًّا، جِهَادِهِ، حَتَّىٰ دَعَاكَ اللَّهُ إِلَىٰ جِوَارِهِ وَ قَبِضَكَ إِلَيْهِ بِاخْتِيَارِهِ، وَ أَلَزَمْتَ أَعْدَاءَكَ الْحُجَّةَ بِقَتْلِهِمْ إِيَّاكَ، لِتَكُونَ الْحُجَّةَ لَكَ عَلَيْهِمْ، مَعَ مَا لَكَ مِنَ الْحُجَجِ الْبَالِغَةِ عَلَىٰ جَمِيعِ خَلْقِهِ؛ و گواهی می‌دهم که تو ای امیر مؤمنان در راه خدا آن‌گونه که شایسته جهاد بود جهاد کردی تا اینکه خدا تو را به جوارش فرا خواند و به اختیارش تو را به جانب خود قبض روح کرد و حجتت را بر دشمنانت با به قتل رساندن تو همراه کرد،

تا حجت به سود تو و بر زیان آنان باشد، همراه با آنچه برای تو بود از حجت‌های رسا بر همه آفریده‌های او.

بخش سوم: بیان فضائل امام علی علیه السلام

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا وَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ صَابِرًا وَ جُدْتَ بِنَفْسِكَ مُحْتَسِبًا وَ عَمِلْتَ بِكِتَابِهِ وَ اتَّبَعْتَ سُنَّةَ نَبِيِّهِ وَ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَ آتَيْتَ الزَّكَاةَ وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ مَا اسْتَطَعْتَ، مُبْتَغِيًا مَا عِنْدَ اللَّهِ، رَاغِبًا فِيمَا وَعَدَ اللَّهُ لَا تَخْفِلُ بِالنَّوَائِبِ، وَ لَا تَهْنُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ، وَ لَا تَحْجِمُ عَنِ مُحَارِبِ؛ سلام بر تو ای امیر مؤمنان، خدا را خالصانه عبادت کردی و صابرانه در راه خدا جهاد نمودی و به حساب خدا جانبازی کردی و به کتابش عمل نمودی و روش پیامبرش را پیروی کردی و نماز را بپا داشتی و زکات را پرداختی و به معروف امر کردی و تا توانستی از منکر نهی نمودی، طالب بودی آنچه را نزد خداست، مشتاق بودی در آنچه خدا وعده داد، کاسه صبرت از پیش آمدها لبریز نشد و هنگام سختی‌ها سست نگشتی؛ در برابر هیچ جنگجویی بازنگشتی.

أَفِكَ مَنْ نَسَبَ غَيْرَ ذَلِكَ إِلَيْكَ، وَ افْتَرَى بِاطْلَافٍ عَلَيْكَ، وَ أَوْلَى لِمَنْ عِنْدَ عَنكَ، لَقَدْ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ الْجِهَادِ وَ صَبَرْتَ عَلَى الْأَذَى صَبْرَ احْتِسَابٍ، وَ أَنْتَ أَوْلَى مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ، وَ صَلَّى لَهُ وَ جَاهَدَ وَ أَبَدَى صَفْحَتَهُ فِي دَارِ الشَّرْكِ، وَ الْأَرْضُ مَشْحُونَةٌ ضَلَالَةً، وَ الشَّيْطَانُ يَغْبُدُ جَهْرَةً وَ أَنْتَ الْقَائِلُ: لَا تَزِيدُنِي كَثْرَةَ النَّاسِ حَوْلِي عِزَّةً، وَ لَا تَقْرُفُهُمْ عَنِّي وَ حَشَّةً، وَ لَوْ أَسْلَمَنِي النَّاسُ جَمِيعًا، لَمْ أَكُنْ مُتَضَرِّعًا؛ آنکه غیر این امور

را به تو نسبت داد تهمت زد و به باطل بر تو دروغ بست و مرگ بر کسی که با اصرار بر مخالفت با تو از تو روی گرداند، به راستی در راه خدا آن گونه که شایسته جهاد بود جهاد کردی و بر آزار مردم به نیکی صبر کردی، صبری به حساب خدا، تویی اوّل کسی که به خدا ایمان آوردی و برای او نماز خواندی و جهاد کردی و خود را در خانه شرک برای حق آشکار نمودی، درحالی که زمین انباشته به گمراهی بود و شیطان آشکارا عبادت می‌شد و تویی گوینده این سخن: کثرت مردم در پیرامونم عزّتی به من نیفزاید و پراکنده شدنشان ترسی به من اضافه نکند، اگر همه مردم از من دست بردارند، نالان نشوم.

اعْتَصَمْتُ بِاللَّهِ فَعَزَّزْتُ وَ أَثَرْتُ الْأَخِرَةَ عَلَى الْأُولَى
فَرَهَدْتُ، وَ أَيْدِكَ اللَّهُ وَ هَدَاكَ وَ أَخْلَصَكَ وَ اجْتَبَاكَ، فَمَا
تَنَاقَضْتُ أَفْعَالِكَ وَ لَا اخْتَلَفْتُ أَقْوَالَكَ، وَ لَا تَقَلَّبْتُ أَحْوَالَكَ
وَ لَا ادَّعَيْتُ وَ لَا افْتَرَيْتُ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا، وَ لَا شَرِهْتُ إِلَى
الْحُطَامِ وَ لَا دَنَسْتُ الْأَثَامُ وَ لَمْ تَزَلْ عَلَى بَيْنَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَ
يَقِينٍ مِنْ أَمْرِكَ تَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ أَشْهَدُ
شَهَادَةَ حَقٍّ وَ أَفْسِمُ بِاللَّهِ قَسَمَ صِدْقٍ أَنَّ مُحَمَّدًا وَ آلَهُ
صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ سَادَاتُ الْخَلْقِ، وَ أَنْكَ مَوْلَايَ وَ مَوْلَى
الْمُؤْمِنِينَ؛ پناهنده به خدا شدی و عزّت یافتی، آخرت را بر
دنیا برگزیدی و پارسا گشتی، خدا حمایتت کرد و تو را
راهنمایی فرمود و در گردونه خلوص قرار داد و تو را برگزید،
کردارهایت ضد و نقیض نشد، گفتارهایت اختلاف
نیافت، حالاتت زیر و رو نگشت، ادعای بیهوده نکردی و
بر خدا دروغ نبستی و به متاع اندک دنیا طمع نورزیدی،
گناهان، تو را آلوده نساخت، همواره امورت بر پایه برهانی
از سوی پروردگارت بود، در کارت بر یقین بودی، به سوی

حق و راه مستقیم هدایت می نمودی، گواهی می دهم گواهی راست و درست و سوگند می خورم سوگند صدق که محمد و خاندانش (درود خدا بر آنان باد) سروران آفریده هاینده و اینکه تو مولای من و مولای همه مؤمنانی.

وَ أَنْتَ عَبْدُ اللَّهِ وَ وَليُّهُ وَ أَخُو الرَّسُولِ وَ وَصِيُّهُ وَ وَارِثُهُ وَ أَنَّهُ الْقَائِلُ لَكَ وَ الَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا آمَنَ بِي مَنْ كَفَرَ بِكَ، وَ لَا أَقَرَّ بِاللَّهِ مَنْ جَحَدَكَ وَ قَدْ ضَلَّ مَنْ صَدَّ عَنْكَ وَ لَمْ يَهْتَدِ إِلَى اللَّهِ وَ لَا إِلَى مَنْ لَا يَهْتَدِي بِكَ وَ هُوَ قَوْلُ رَبِّي عَزَّ وَ جَلَّ: «وَ إِيَّيْ لِعَفَاؤِ لِمَنْ تَابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى»^{۱۰۹} إِلَى وِلايَتِكَ؛ تو بنده خدا و ولی او و برادر پیامبر و جانشین و وارث او هستی و او گوینده‌ی این سخن به حضرت توست: سوگند به کسی که مرا به حق برانگیخت به من ایمان نیاورد آن که به تو کافر شد و به خدا اقرار نمود آن که به انکار تو برخاست، گمراه شد کسی که مردم را از تو بازداشت و به سوی خدا و به سوی من راه نیافت و این گفتار پروردگار عزّ و جلّ من است: «یقیناً من آمرزنده‌ی کسی هستم که توبه کرده و ایمان آورده و کار شایسته انجام داده، سپس به سوی ولایت تو هدایت یافته است».

مَوْلَايَ فَضْلُكَ لَا يَخْفَى، وَ نُورُكَ لَا يَطْفَأُ، وَ أَنَّ مَنْ جَحَدَكَ الظُّلْمُ الْأَشْقَى؛ مَوْلَايَ أَنْتَ الْحُجَّةُ عَلَى الْعِبَادِ وَ الْهَادِي إِلَى الرَّشَادِ وَ الْعُدَّةُ لِلْمَعَادِ مَوْلَايَ لَقَدْ رَفَعَ اللَّهُ فِي الْأُولَى مَنزِلَتَكَ وَ أَعْلَى فِي الْآخِرَةِ دَرَجَتَكَ وَ بَصَّرَكَ مَا عَمِيَ عَلَى مَنْ خَالَفَكَ وَ خَالَ بَيْنَكَ وَ بَيْنَ مَوَاهِبِ اللَّهِ لَكَ؛ مولای من احسان تو پنهان نیست و نورت خاموش نگردد و آن که

تو را انکار کند ستمکار و بدبخت است، مولای من تو حجت بر بندگانی و راهنمای به سوی راه راستی و ذخیره روز معادی، مولای من خدا مقامت را در دنیا بلند کرد و درجهات را در آخرت والا گردانید و بینایت نمود به آنچه بر مخالفان تو پوشیده است و بین تو و نعمت‌های خدادادی تو حجاب شد.

فَلَعَنَ اللَّهُ مُسْتَحِلِّيَ الْحُرْمَةِ مِنْكَ، وَذَائِدِي الْحَقِّ عَنكَ
وَ أَشْهَدُ أَنَّهُمُ الْأَخْسَرُونَ، الَّذِينَ تَلَفَحُوا وَجُوهَهُمُ النَّارَ وَ هُمْ
فِيهَا كَالْحُونَ؛ لعنت خدا بر حلال شمارندگان حرمتت و
دفع‌کنندگان حقت و گواهی می‌دهم که آنان از زیانکارترین
مردمی هستند که آتش، چهره آنان را می‌سوزاند و در میان
دوزخ، زشت و عبوس هستند.

وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ مَا أَقْدَمْتَ وَ لَا أَحْجَمْتَ وَ لَا نَطَقْتَ وَ لَا
أَمْسَكْتَ إِلَّا بِأَمْرِ مِنَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ؛ قُلْتُ: وَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ
لَقَدْ نَظَرْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، أَضْرَبُ
بِالسَّيْفِ قَدَمَا، فَقَالَ: يَا عَلِيُّ أَنْتَ مِثِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ
مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي، وَ أَعْلِمُكَ أَنَّ مَوْتَكَ وَ حَيَاتَكَ
مَعِي، وَ عَلَى سُنَّتِي فَوَ اللَّهُ مَا كَذِبْتُ وَ لَا كَذِبْتُ وَ لَا ضَلَلْتُ
وَ لَا ضَلَلْتُ بِي، وَ لَا نَسِيتُ مَا عَاهَدْتُ إِلَى رَبِّي، وَ إِنِّي لَعَلَى بَيْتِهِ مِنْ
رَبِّي بَيْنَهَا لِبَنِيهِ وَ بَيْنَهَا النَّبِيُّ لِي، وَ إِنِّي لَعَلَى الطَّرِيقِ الْوَاضِحِ
الْفِطْطُ لَفُظًا صَدَقْتُ، وَ اللَّهُ وَ قُلْتُ الْحَقُّ؛ و گواهی می‌دهم
که اقدام نکردی و قدم به عقب نگذاشتی و سخن نگفتی
و باز نایستادی مگر به فرمان خدا و رسولش. خودت
فرمودی: سوگند به آن‌که جانم در دست اوست، رسول
خدا (درود خدا بر او و خاندانش باد) به من نظر کرد،
درحالی‌که پیش قدمانه شمشیر می‌زدم، ایشان به من

فرمود: ای علی تو نسبت به من به منزله هارونی نسبت به موسی، جز اینکه بعد از من پیغمبری نیست و من تو را خبر می‌دهم که مرگ و زندگی تو با من و بر اساس راه و رسم من است، به خدا سوگند دروغ نگفتم و به من دروغ گفته نشد و گمراه نشدم و کسی به وسیله من گمراه نشده و آنچه را پروردگارم با من عهد کرده فراموش نکردم، من بر برهانی از سوی پروردگارم هستم که برای پیامبرش بیان نموده و پیامبر نیز برای من بیان داشته و من به راستی بر راه روشن هستم که آن را صریح می‌گویم با صراحت تمام، ای امیر مؤمنان به خدا سوگند راست گفتمی و حق گفتمی.

فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَاوَاكَ بِمَنْ نَاوَاكَ، وَ اللَّهُ جَلَّ اسْمُهُ يَقُولُ: «هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ»^{۱۱۰}
 فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ عَدَلَ بِكَ مِنْ قَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ لَائِتِكَ، وَ أَنْتَ وَ لِي اللَّهُ وَ أَحْوَرَسُوْلِهِ، وَ الذَّابُّ عَنْ دِيْنِهِ وَ الَّذِي نَطَقَ الْقُرْآنُ بِتَفْضِيْلِهِ؛ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «وَ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيْمًا دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَ مَغْفِرَةً وَ رَحْمَةً وَ كَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيْمًا»^{۱۱۱}؛ پس خدا لعنت کند کسی که تو را با آن که با تو دشمنی کرد، برابر قرار داد در حالی که خدا می‌فرماید: «آیا کسانی که معرفت به حقایق دارند با کسانی که تهی از معرفتند یکسانند؟» پس خدا لعنت کند کسی را که مساوی تو قرار داد، آن کس را که خدا ولایت را بر او واجب کرد و حال اینکه تو ولی خدایی و برادر رسول خدایی و دفاع کننده از دین خدایی و کسی هستی که قرآن به برتری‌اش گویاست، خدای تعالی فرمود: «و جهادکنندگان

۱۱۰. سوره زمر آیه ۹

۱۱۱. سوره نساء آیه ۹۵ و ۹۶

را بر خانه نشینان به پاداشی بزرگ برتری داده است؛ آن پاداش بزرگ رتبه‌هایی از سوی خدا است و آنان را به آمرزشی ویژه می‌آمرزد و به رحمتی خاص مورد رحمت قرار می‌دهد؛ خداوند همواره بسیار آمرزنده و مهربان است».

و قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَ عِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ، وَ جَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ، وَ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ؛ الَّذِينَ آمَنُوا وَ هَاجَرُوا وَ جَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، بِأَمْوَالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَ أَوْلَىٰكَ هُمْ الْفَائِزُونَ، يَبْتَئِرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَ رِضْوَانٍ وَ جَنَاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ، خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ»^{۱۱۲}؛ و خدای تعالی فرمود: «آیا آب دادن به حاجیان، و آبادکردن مسجدالحرام را از نظر ارزش مانند عمل کسی قرار داده‌اید که به خداوند و روز قیامت ایمان دارد و در راه خدا جهاد کرده است؟ ارزش این دو، نزد خداوند یکسان نیست؛ خداوند مردم ستمکار را هدایت نمی‌کند؛ آنان که ایمان آوردند و هجرت کردند و با اموال و جان‌هایشان در راه خدا به جهاد برخاستند، مقامشان در پیشگاه خداوند والاتر است و اینان کامیابند، پروردگارشان آنان را از نزد خود به رحمتی ویژه و خشنودی و بهشت‌هایی که در آن‌ها نعمت‌های فراوان و ابدی است مژده می‌دهد؛ در آن جا همواره جاودانه‌اند، همانا خداست که پاداش بزرگ نزد اوست».

أَشْهَدُ أَنَّكَ الْمَخْصُوصُ بِمِدْحَةِ اللَّهِ الْمُخْلِصُ لِطَاعَةِ اللَّهِ، لَمْ تَبْغِ بِالْهُدَىٰ بَدَلًا وَ لَمْ تُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّكَ أَحَدًا؛

گواهی می‌دهم که تو به ستایش خدا مخصوص و مخلص در طاعت خدایی گشته‌ای، برای هدایت جایگزینی قرار ندادی و در بندگی پروردگارت احدی را شریک نساختی.

بخش چهارم: واقعه غدیر

وَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى اسْتَجَابَ لِتَبِيهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، فِيكَ دَعْوَتَهُ ثُمَّ أَمَرَهُ بِإِظْهَارِ مَا أَوْلَاكَ لِأُمَّتِهِ إِعْلَاءً لِشَأْنِكَ وَ إِعْلَانًا لِبُرْهَانِكَ، وَ دَحْضًا لِلْأَبَاطِيلِ وَ قَطْعًا لِلْمَعَاذِيرِ فَلَمَّا أَشْفَقَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَاسِقِينَ، وَ اتَّقَى فِيكَ الْمُنَافِقِينَ أَوْحَى إِلَيْهِ رَبُّ الْعَالَمِينَ « يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ، بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ، وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ، وَ اللَّهُ يُعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ »^{۱۱۳}؛ خدای تعالی دعای پیامبرش را در حق تو اجابت کرد، سپس اظهار آنچه تو را سزاوار حکومت بر ملتش کرده بود برای بالا بردن شأنت و علنی ساختن برهانت و دفع باطل‌ها و بریدن بهانه‌ها به او فرمان داد. پس زمانی که از آشوب اهل فسق بیمناک شد و درباره تو در برابر منافقان محافظه‌کاری کرد، پروردگار جهانیان به او وحی کرد: ای پیامبر! « آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده ابلاغ کن! اگر انجام ندهی پیام خدا را به مردم نرسانده‌ای! خداوند تو را از گزند مردم حفظ می‌کند».

فَوَضَعَ عَلَى نَفْسِهِ أَوْزَارَ الْمَسِيرِ، وَ نَهَضَ فِي رَمَضَاءِ الْهَجِيرِ فَحَطَبَ، وَ أَسْمَعَ وَ نَادَى فَأَبْلَغَ ثُمَّ سَأَلَهُمْ أَجْمَعُ فَقَالَ هَلْ بَلَّغْتُمْ فَقَالُوا: اللَّهُمَّ بَلَى فَقَالَ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ ثُمَّ قَالَ: أَلَسْتُ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا بَلَى فَأَخَذَ بِيَدِكَ؛

پس او بار سنگین سفر را بر دوش جان خرید و در حرارت شدید نیمه روز برخاست، سخنرانی کرد و شنواند و فریاد زد، پس پیام حق را رساند، سپس از همه آنها پرسید: آیا رساندم؟ گفتند: به خدا قسم آری. فرمود: خدایا شاهد باش؛ سپس به مردم خطاب کرد: آیا من آن نیستم که به مؤمنان از خود آنان سزاوارترم؟ گفتند: آری، پس دست تو را گرفت.

و قَالَ: مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ، وَ انْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَ اخْذُلْ مَنْ خَدَلَهُ؛ و فرمود: هرکه من مولای اویم، پس این علی مولای اوست، خدایا دوست بدار هرکه او را دوست دارد و دشمن بدار هرکه او را دشمن دارد و یاری کن کسی را که یاریش کند و خوار کن هرکه خوارش سازد.

بخش پنجم: بیان فضائل قرانی امام علی

فَمَا آمَنَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيكَ عَلَى نَبِيِّهِ، إِلَّا قَلِيلٌ وَ لَا زَادَ أَكْثَرَهُمْ غَيْرَ تَخْسِيرٍ وَ لَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيكَ مِنْ قَبْلُ وَ هُمْ كَارِهُونَ: «بِأَيِّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَزِدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ، وَ يُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ، يَجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ، ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ، إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يَقِيمُونَ الصَّلَاةَ، وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ، وَ مَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ»^{۱۱۴}؛ پس به آنچه خدا

درباره تو بر پیامبرش نازل کرد، ایمان نیاوردند جز عده‌ای اندک و بیشتر مردم را جز زینکاری حاصل نشد، پیش از آن نیز خدا در حق تو این آیه را نازل کرد درحالی که آنان دوست نداشتند: «ای مؤمنان! هرکس از شما از دین خود برگردد (و به آیین‌های ضد اسلام روی آورد زبانی به خدا و پیامبر نمی‌رساند)، خداوند به زودی گروهی را می‌آورد که محبوب خدایند و خداوند هم محبوب آنان است، در برابر مؤمنان فروتنند و در برابر کافران سرسخت (و قدرتمند)، همواره در راه خدا جهاد می‌کنند و از سرزنش هیچ سرزنش‌کننده‌ای نمی‌هراسند، این احسان خداست که به هرکس بخواهد می‌دهد؛ خداوند بسیار عطاکننده و دانا است؛ سرپرست و دوست واقعی شما فقط خدا و پیامبر اوست و نیز مؤمنانی (چون علی بن ابی طالب علیه السلام) که همواره نماز را (با شرایط ویژه‌اش) برپا می‌دارند و در حال رکوع به تهیستان صدقه می‌دهند و آنان که خدا و پیامبرش و مؤمنانی (چون امامان معصوم علیهم السلام) را به سرپرستی و دوستی بپذیرند (حزب خدایند و) مسلماً حزب خدا فقط (همه‌جا و در هر زمان) پیروزند».

«رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَ اتَّبَعْنَا الرَّسُولَ، فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ»^{۱۱۵} «رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا، وَ هَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ»^{۱۱۶}؛ «پروردگارا! به آنچه (از نزد خود برای هدایت ما) نازل کردی ایمان آوردیم و از این پیامبر (یعنی عیسی مسیح) پیروی کردیم، پس ما را در زمره گواهی‌دهندگان (به صدق نبوت عیسی و برحق

۱۱۵. سوره آل عمران آیه ۵۳

۱۱۶. سوره آل عمران آیه ۸

بودن کتاب‌های آسمانی) بنویس! (اینان می‌گویند):
 پروردگارا! دل‌هایمان را پس از آن‌که هدایت‌مان کردی
 منحرف مکن! و از سوی خود رحمتی بر ما ببخش؛ زیرا تو
 بسیار بخشنده‌ای».

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعْلَمُ أَنَّ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَالْعَنْ مَنْ
 عَارَضَهُ وَاسْتَكْبَرَ وَكَذَّبَ بِهِ وَكَفَرَ، «وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا
 أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ»^{۱۱۷}؛ پروردگارا به آنچه نازل کردی
 ایمان آوردیم و از پیامبر پیروی نمودیم، پس ما را با گواهان
 بنویس. پروردگارا دل‌های ما را پس از آنکه هدایت‌مان کردی
 منحرف مساز و به ما از نزد خود رحمتی ببخش که تو بسیار
 بخشنده‌ای، خدایا ما می‌دانیم که این گفتار از نزد تو حق
 است، پس لعنت کن کسی را که با آن معارضه کرد و به آن
 کبر ورزید و آن را تکذیب کرد و کافر شود «و به زودی
 آنان که ستم کردند خواهند دانست به چه بازگشت‌گاهی
 باز خواهند گشت».

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ وَ أَوْلَى
 الْعَابِدِينَ، وَ أَرْهَدَ الرَّاهِدِينَ وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، وَ صَلَوَاتُهُ
 وَ تَحْيَاتُهُ؛ أَنْتَ مُطْعِمُ الطَّعَامِ عَلَى حُبِّهِ، مَسْكِيناً وَ يَتِيماً وَ
 أَسِيراً لِرُوحِهِ اللَّهِ، لَا تُرِيدُ مِنْهُمْ جَزَاءً وَ لَا شُكُوراً، وَ فِيكَ أَنْزَلَ
 اللَّهُ تَعَالَى: «وَ يُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ،
 وَ مَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»^{۱۱۸}؛ سلام بر
 تو ای امیر مؤمنان و سرور جانشینان و رأس عبادت‌کنندگان
 و پارساترین پارسایان و رحمت خدا و برکات و درودها و
 تحیاتش بر تو باد، تویی خوراننده طعام در حال دوست

۱۱۷. سوره شعراء آیه ۲۲۷

۱۱۸. سوره حشر آیه ۹

داشتن آن، به درمانده و یتیم و اسیر، تنها به خاطر خشنودی خدا که از آن‌ها پاداش و سپاسی نمی‌خواستی و خدای تعالی در حق تو چنین فرمود: «و آنان را در امور معیشت، بر خود ترجیح می‌دهند گرچه خودشان را نیاز شدیدی باشد و کسانی که از بخل و حرصشان مصون داشته‌اند پیروزند».

وَأَنْتَ الْكَاطِمُ لِّلْغَيْظِ، وَالْعَافِي عَنِ النَّاسِ، وَاللَّهُ يَجِبُ الْمُحْسِنِينَ، وَأَنْتَ الصَّابِرُ فِي النَّسَاءِ وَالصَّوْرَاءِ، وَحِينَ النَّاسِ وَأَنْتَ الْقَاسِمُ بِالسَّوِيَّةِ، وَالْعَادِلُ فِي الرَّعِيَّةِ، وَالْعَالِمُ بِحُدُودِ اللَّهِ مِنْ جَمِيعِ الْبَرِيَّةِ، وَاللَّهُ تَعَالَى أَخْبَرَ عَمَّا أَوْلَاكَ مِنْ فَضْلِهِ بِقَوْلِهِ: «أَقَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ؟! أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَىٰ، نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ»^{۱۱۹}؛ تویی فرو برنده خشم و گذشت کننده از مردم و خدا نیکوکاران را دوست دارد، تویی صبر کننده در تنگدستی و پریشان حالی و به هنگام جنگ، تویی بخش کننده به برابری و دادگر در میان ملت و آگاه به مقررات خدا، از میان همه انسان‌ها، خدای تعالی خبر داد از آنچه تو را از فضلش انتخاب کرده به گفته‌اش: (با توجه به این حقیقت) «آیا مؤمنان (اهل عبادت) مانند کسانی هستند که منحرف و نافرمانند؟ (نه، هرگز این دو گروه) مساوی نیستند؛ اما برای کسانی که مؤمنند و کارهای شایسته انجام داده‌اند، بهشت‌ها و اقامتگاه دائمی است که به آنان به پاداش اعمالی که همواره انجام می‌دادند پیش کش می‌شود».

وَأَنْتَ الْمَخْصُوصُ بَعْلَمِ التَّنْزِيلِ، وَحُكْمِ التَّأْوِيلِ، وَنَصِّ الرَّسُولِ، وَلكِ الْمَوَاقِفُ الْمَشْهُودَةُ، وَالْمَقَامَاتُ الْمَشْهُورَةُ، وَ الْأَيَّامُ الْمَذْكُورَةُ، يَوْمَ بَدْرٍ وَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ، «إِذْ رَأَعَتِ الْأَبْصَارُ، وَ بَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ، وَ تَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا؛ هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ، وَ زُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا؛ وَ إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ، مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا؛ وَ إِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ: يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا، وَ يَسْتَأْذِنُ قَرِيبٌ مِنْهُمْ النَّبِيَّ يَقُولُونَ: إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَ مَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا»^{۱۲۰}؛ و توی اختصاص یافته به علم قرآن و حکم تأویل و صریح گفتار پیامبر و تو را موقعیت‌های گواهی شده و مقامات مشهود و روزهای یاد شده است، روز بدر و روز احزاب «و در آن حال چشم‌ها از شدت ترس خیره شد و جان‌ها به گلو رسید و به خداوند در مورد وعده‌هایش گمان‌های ناروا می‌بردید؛ آن‌جا بود که مؤمنان در برابر هجوم احزاب متحد، مورد آزمایش قرار گرفتند و در نهایت به اضطرابی سخت دچار شدند؛ در همان حال منافقان و آنان که در دل‌هایشان بیماری شدید وجود داشت می‌گفتند: خدا و پیامبرش جز بر پایه فریب به ما وعده نداده‌اند؛ در آن هنگامه گروهی از آنان گفتند: ای اهل مدینه! میدان نبرد، جای درنگ و ماندن شما نیست، پس به مدینه بازگردید! و گروهی دیگر از پیامبر اجازه بازگشت می‌خواستند و بهانه آنان این بود که می‌گفتند: خانه‌های ما بدون حفاظ است و در معرض

خطر قرار دارد؛ درحالی که بدون حفاظ نبود و آنان قصدی جز فرار از جبهه نداشتند».

بخش ششم: بیان رشادتهای امام علی

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا: هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا»^{۱۲۱}، فَقَتَلَتْ عَمْرَهُمْ، وَهَرَمَتْ جَمْعَهُمْ، «وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا، وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ، وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا»^{۱۲۲}؛ و خدای تعالی فرمود: «چون مؤمنان، احزاب متحد در میدان جنگ خندق را دیدند گفتند: این همان جنگی است که خدا و پیامبرش به ما وعده دادند و خدا و پیامبرش به ما وعده راست و درست داده‌اند؛ و جز بر ایمان و تسلیمشان نسبت به خدا و رسول نیفزود»؛ پس عمرو قهرمان آن‌ها را کشتی و جمع آنان را فراری دادی، «و خداوند کافران را درحالی که به هیچ خیری دست نیافتند با خشمشان برگرداند و مومنان را از جنگ نجات داد؛ خداوند همواره نیرومند و توانای شکست ناپذیر است».

و يَوْمَ أُحُدٍ «إِذْ تَصْعَدُونَ وَلَا يَلُودُونَ عَلَيَّ أَحَدٌ، وَ الرَّسُولُ يَدْعُوهُمْ فِي أُحْرَاهُمْ»^{۱۲۳} وَأَنْتَ تَدُودُ بِهِمُ الْمُشْرِكِينَ عَنِ النَّبِيِّ، ذَاتِ الْيَمِينِ وَذَاتِ الشَّمَالِ، حَتَّى رَدَّهُمُ اللَّهُ تَعَالَى عَنكُمَا حَائِفِينَ، وَنَصَرَ بِكَ الْحَاذِلِينَ؛ و روز جنگ احد «بیاد

۱۲۱. سوره احزاب آیه ۲۲

۱۲۲. همان آیه ۲۵

۱۲۳. سوره آل عمران آیه ۱۵۳

آر هنگامی را که از کوه بالا می‌رفتید؛ و جمعی در وسط بیابان پراکنده شدند؛ و از شدت وحشت، به عقب ماندگان نگاه نمی‌کردید، و پیامبر از پشت سر، شما را صدا می‌زد. و شما جواب نمی‌دادید» و تو بودی که مشرکان را برای حفظ پیامبر به راست و چپ دفع می‌کردی تا خدا گزند آنان را در حالی که ترسان بودند از شما دو بزرگوار برگرداند و شکست خوردگان را به وسیله تو یاری کرد.

و يَوْمَ حُنَيْنٍ عَلَىٰ مَا نَطَقَ بِهِ التَّنْزِيلُ: «إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا، وَ ضَاعَتْ عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ بِمَا رَحَبَتْ، ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ، ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ»^{۱۲۴} وَ الْمُؤْمِنُونَ أَنْتَ وَ مَنْ يَلِيكَ، وَ عَمَّكَ الْعَبَّاسُ يَبَادِي الْمُنْهَزِمِينَ: يَا أَصْحَابَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، يَا أَهْلَ بَيْعَةِ الشَّجَرَةِ، حَتَّى اسْتَجَابَ لَهُ قَوْمٌ قَدْ كَفَيْتَهُمُ الْمُتُونَةَ، وَ تَكَفَّلَتْ دُونَهُمُ الْمَعُونَةَ، فَعَادُوا آيِسِينَ مِنَ الْمُتُوبَةِ، رَاجِعِينَ وَعَدَّ اللَّهُ تَعَالَى بِالتَّوْبَةِ، وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ: «ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مَنْ بَعْدَ ذَلِكَ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ»^{۱۲۵} وَ أَنْتَ حَائِزٌ دَرَجَةَ الصَّبْرِ، فَائِزٌ بِعَظِيمِ الْأَجْرِ؛ وَ رُوحِ حَنِينٍ، بِنَا بَرِ أَنْجِهَ قُرْآنٍ فِي هَذِهِ آيَةٍ بِهَ أَنْ كُتِبَ: «زَمَانِي كَهَ فِزُونِي أَفْرَادَتَانِ شِمَا رَا مَغْرُورٍ وَ شَكْفَتِ زَدَهَ كَرْدٍ، وَ لِي فِزُونِي أَفْرَادٍ، چِيزِي أَزِ خَطَرَا رَا أَزِ شِمَا بَرَطْرَفِ نَكْرَدِ وَ زَمِينِ بَا هَمَّةَ فِرَاخِيشِ بَرِ شِمَا تَنَگِ شَدَّ، أَنْ گَاهِ پِشْتِ كُنَانِ أَزِ عَرِصَةُ نَبْرَدِ گَرِيخْتِيدِ؛ سِپَسِ خَدَاوَنَدِ آرَامِشِ خُودِ رَا بَرِ پِيَامَبَرِشِ وَ مُؤْمَنَانِ نَاظِلِ كَرْدِ» وَ مُؤْمَنَانِ تُو بُودِي وَ هَمْرَاهَانَتِ وَ عَمُوِيَتِ عَبَّاسِ كِهَ شَكْسَتِ خُورْدِگَانِ رَا صَدَا مِي‌زَدِ: أَيِ اَصْحَابِ سُورَةِ بَقَرَةِ، أَيِ اَهْلِ

۱۲۴. سوره توبه آیه ۲۵

۱۲۵. همان آیه ۲۷

بیعت شجره! تا جماعتی به او پاسخ دادند که تورنج آن‌ها را کفایت کردی و به جای آن‌ها کمک را عهده‌دار شدی، پس نومید از پاداش برگشتند و امیدوار به وعده خدای تعالی به سبب توبه و این است سخن خدا که عظیم باد یادش «آن‌گاه خداوند بعد از این، توبه‌ی هرکس را بخواهد می‌پذیرد»، درحالی که تو درجه‌ی صبر را به دست آوردی و به مزد بزرگ پیروز شدی.

و یَوْمَ خَيْبَرَ إِذْ أَظْهَرَ اللَّهُ خَوَرَ الْمُتَافِقِينَ، وَ قَطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ؛ «و لَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُولُونَ الدَّبَارَ، وَ كَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا»؛^{۱۲۶} و روز خیبر که خدا شکست منافقان را آشکار کرد و دنباله کافران را برید و سپاس پروردگار جهانیان «با این که پیش از این در معرکه‌ی اُحد، با خداوند پیمان بسته بودند که از جنگ نگریزند، و یقین داشته باشند که پیمان با خداوند همواره مورد بازخواست قرار می‌گیرد».

مَوْلَايَ أَنْتَ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ، وَ الْمَحَجَّةُ الْوَاضِحَةُ، وَ التَّعْمَةُ السَّابِغَةُ، وَ الْبُرْهَانُ الْمُنِيرُ، فَهَنِيئًا لَكَ بِمَا آتَاكَ اللَّهُ مِنْ فَضْلٍ، وَ تَبَا لِشَانِيكَ ذِي الْجَهْلِ، شَهِدْتَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، جَمِيعَ حُرُوبِهِ وَ مَعَازِيهِ، تَحْمِيلُ الرَّايَةِ أَمَامَهُ، وَ تَضْرِبُ بِالسَّيْفِ قُدَّامَهُ، ثُمَّ لِحَزْمِكَ الْمَشْهُورِ، وَ بَصِيرَتِكَ فِي الْأُمُورِ، أَمَرَكَ فِي الْمَوَاطِنِ وَ لَمْ يَكُنْ عَلَيْكَ أَمِيرٌ؛ مولاى من تویی حجت رسا و راه روشن و نعمت کامل و برهان تابناک هستی، پس گوارا باد تو را، آنچه خدا از برتری به تو داد و نابود باد دشمن نادانت، تو با پیامبر در تمام جنگ‌ها و لشکرکشی‌هایش حاضر بودی، پیشاپیش او، پرچم اسلام

را به دوش می کشیدی و در برابرش شمشیر می زدی، سپس تنها برای تدبیر و کاردانی مشهودت و بینایت در امور، در تمام میدان‌ها تو را به فرماندهی می گماشت و امیری بر تو نبود.

وَ كُمْ مِنْ أَمْرِ صَدَّكَ عَنْ إِمْضَاءِ عَزْمِكَ فِيهِ التُّقَى، وَ اتَّبَعَ غَيْرُكَ فِي مِثْلِهِ الْهَوَى، فَظَنَّ الْجَاهِلُونَ أَنَّكَ عَجَزْتَ عَمَّا إِلَيْهِ انْتَهَى، صَلَّى وَ اللَّهُ الظَّانُّ لِدَلِكِ وَ مَا اهْتَدَى، وَ لَقَدْ أَوْصَحْتَ مَا أَشْكَلَ مِنْ ذَلِكَ لِمَنْ تَوَهَّمَهُ وَ امْتَرَى، بِقَوْلِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ: قَدْ يَرَى الْحَوْلُ الْقَلْبُ وَجَهَ الْحِيلَةَ، وَ دُونَهَا حَاجِزٌ مِنْ تَقْوَى اللَّهِ، فَيَدْعُهَا رَأَى الْعَيْنِ، وَ يَنْتَهِي فُرْصَتَهَا مَنْ لَا حَرِيحَةَ لَهُ فِي الدِّينِ؛ چه بسیار کارهایی که تقوا مانع اجرای تصمیمت در آنها شد، اما غیر تو در مثل آن از هوای نفس پیروی کرد، پس نادانان گمان کردند که تو از آنچه او به آن رسید عاجز شدی، به خدا قسم گمان کننده این چنین گمراه شد و راه نیافت و تو واضح ساختی آنچه از این امور مشکل شده بود، برای آن که توهم و تردید کردند به گفتارت، درود خدا بر تو که فرمودی: گاهی انسان زبردست و چیره روی چاره را می بیند، ولی در برابرش پرده‌ای از تقوای خداست، در نتیجه روی چاره را آشکارا رها می کند، ولی فرصت آن را غنیمت می داند کسی که در امر دین باکی ندارد.

بخش هفتم: معرفی کارشکنان و منافقان

صَدَقْتُ وَ اللَّهُ، وَ خَسِرَ الْمُبْطِلُونَ، وَإِذْ مَاكَرَكَ النَّاكِثَانِ فَقَالَا، نُرِيدُ الْعُمْرَةَ فَقُلْتَ لَهُمَا: لَعَمْرُكَمَا مَا تُرِيدَانِ الْعُمْرَةَ،

لَكُنْ تُرِيدَانِ الْعُدْرَةَ، فَأَخَذَتِ الْبَيْعَةَ عَلَيْهِمَا، وَجَدَدَتْ
 الْمِيثَاقَ فَجَدًّا فِي النِّفَاقِ، فَلَمَّا نَبَّهْتُهُمَا عَلَىٰ فِعْلِهِمَا، أَغْفَلَا وَ
 عَادَا وَمَا انْتَفَعَا، وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهِمَا حُسْرًا؛ به خدا سوگند
 راست گفتمی و یاهو سرایان دچار زیان شدند، هنگامی که آن
 دو عهد شکن با تو به فریبکاری برخاستند و گفتند قصد
 عمره داریم، به آنان گفتمی: به جان خودتان قسم قصد
 عمره ندارید، بلکه قصد خیانت دارید، در نتیجه از آن دو
 نفر بیعت گرفتمی و پیمان را محکم کردی، پس در نفاق
 کوشیدند، زمانی که بر کار نادرستان آگاهشان کردی،
 بی‌توجهی کردند و به کار خویش بازگشتند، ولی بهره‌مند
 نشدند و سرانجام کار هر دو خسران شد.

ثُمَّ تَلَاهُمَا أَهْلُ الشَّامِ، فَسِرَّتْ إِلَيْهِمْ بَعْدَ الْإِعْدَارِ، وَهُمْ
 لَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ، وَ لَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ، هَمَجٌ رِعَاعٌ
 ضَالُونَ، وَ بِالذِّى أُنزِلَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ فِيكَ كَافِرُونَ، وَ لِأَهْلِ
 الْخِلَافِ عَلَيْكَ نَاصِرُونَ، وَ قَدْ أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَىٰ بِاتِّبَاعِكَ، وَ
 نَدَبَ الْمُؤْمِنِينَ إِلَىٰ نَصْرِكَ وَ قَالَ عَزَّ وَ جَلَّ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
 آمَنُوا، اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ»^{۱۲۷}؛ سپس اهل شام
 خیانت آن دو را دنبال کردند و تو پس از بستن راه عذر بر
 آنان به سويشان حرکت کردی، ولی آن‌ها به دین حق گردن
 ننهادند و در قرآن تدبّر ننمودند، بی‌خردان پست و گمراهان
 ناجوانمرد، به آنچه در حق تو بر محمد نازل شده بود
 کافرند و نسبت به مخالفان ضد تو یاری دهنده‌اند،
 درحالی که خدا به پیروی از تو امر کرد و مؤمنان را به یاری
 تو فرا خواند و فرمود خدای عزّ و جلّ: «ای اهل ایمان! از

خداوند اطاعت کرده و از محرماتش بپرهیزید و با صادقان همراه باشید».

مَوْلَايْكَ ظَهَرَ الْحَقُّ، وَ قَدْ نَبَّذَهُ الْخَلْقُ، وَأَوْصَحَتْ
السُّنَنُ بَعْدَ الدُّرُوسِ وَ الطَّمْسِ، فَلَكَ سَابِقَةُ الْجِهَادِ عَلَى
تَصَدِيقِ التَّنْزِيلِ؛ وَ لَكَ فَضِيلَةُ الْجِهَادِ عَلَى تَحْقِيقِ التَّأْوِيلِ؛
مولای من حق بر تو نمایان شد، در حالی که مردم آن را به
یک سو انداختند و تو روش‌های دینی را پس از کهنگی و
نابودی آشکار ساختی، تورا ست پیشینه جهاد بر پایه
تصدیق به قرآن و تورا ست فضیلت جهاد بر پایه تحقق
تأویل.

بخش هشتم: جنگ صفین و شهادت عمار

وَ عَدُوْكَ عَدُوُّ اللهِ، جَا حِدٌ لِرَسُوْلِ اللهِ، يَدْعُوْ بَا طِلًا وَ
يُحْكَمُ جَائِرًا، وَ يَتَأَمَّرُ غَا صِبًا وَ يَدْعُو حِزْبَهُ إِلَى النَّارِ وَ عَمَّارٌ
يَجَاهِدُ وَ يَنَادِي بَيْنَ الصَّفَيْنِ: الرَّوَّاحِ الرَّوَّاحِ إِلَى الْجَنَّةِ، وَ لَمَّا
اسْتَسْقَى فَسَقَى اللَّبْنَ، كَبَّرَ وَ قَالَ: قَالَ لِي رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى
اللهُ عَلَيْهِ وَ آله: آخِرُ شَرَابِكِ مِنَ الدُّنْيَا ضِيَّاحٌ مِنْ لَبَنٍ وَ
تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَّةُ؛ فَاعْتَرَضَهُ أَبُو الْعَادِيَةِ الْفَرَارِيُّ فَقَتَلَهُ؛ وَ
دشمن تو دشمن خدا و انکارکننده رسول خدا است، به
باطل دعوت می‌کند و ستمکارانه حکومت می‌کند و
غاصبانه فرمان می‌دهد، دار و دست‌هاش را به دوزخ
می‌خواند، در حالی که عمار جهاد می‌کرد و میان دو لشکر
فریاد می‌زد: کوچ کنید، کوچ کنید به سوی بهشت و زمانی
که آب خواست، با شیر سیراب شد و تکبیر زد و گفت:
رسول خدا به من فرمود: آخرین نوشیدنیت از دنیا

مخلوطی است از شیر و تورا گروه متجاوز به قتل می‌رساند؛ پس ابوالعادیه‌ی فزاری راه را بر عمار گرفت و او را کشت.

فَعَلَىٰ أَبِي الْعَادِيَةِ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَ لَعْنَةُ مَلَائِكَتِهِ وَ رُسُلِهِ أَجْمَعِينَ، وَ عَلَىٰ مَنْ سَلَّ سَيْفَهُ عَلَيْكَ، وَ سَلَّتْ سَيْفَكَ عَلَيْهِ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَ الْمُنَافِقِينَ إِلَىٰ يَوْمِ الدِّينِ، وَ عَلَىٰ مَنْ رَضِيَ بِمَا سَاءَكَ وَ لَمْ يَكْرَهُهُ، وَ أَعْمَضَ عَيْنَهُ وَ لَمْ يَنْكُرْ، أَوْ أَعَانَ عَلَيْكَ بِيَدٍ أَوْ لِسَانٍ، أَوْ قَعَدَ عَنْ نَصْرِكَ، أَوْ خَدَلَ عَنِ الْجِهَادِ مَعَكَ، أَوْ غَمَطَ فَضْلَكَ، وَ جَحَدَ حَقَّكَ، أَوْ عَدَلَ بِكَ مَنْ جَعَلَكَ اللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِ مِنْ نَفْسِهِ، وَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، وَ سَلَامُهُ وَ تَحْيَاتُهُ، وَ عَلَىٰ الْأَيْمَةِ مِنْ آلِكَ الطَّاهِرِينَ، إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ؛ پس بر ابوالعادیه لعنت خدا و لعنت فرشتگان خدا و همه پیامبران باد و لعنت بر کسی که شمشیر به روی تو کشید و تو به روی او شمشیر کشیدی ای امیر مؤمنان، از مشرکان و منافقان تا روز قیامت و بر آن که خشنود شد به آنچه تو را غمگین ساخت و غم تو او را ناخوش نداشت و دیده برهم نهاد و بی‌تفاوت گذشت و علت و عاملش را انکار نکرد یا ضد تو به دست و زبان کمک کرد یا از یاریت دست کشید یا از جهاد نمودن به همراه تو، کناره‌گیری کرد یا فضل تو را کوچک شمرد و حقت را انکار کرد یا با تو برابر نمود کسی را که خدا قرار داد تو را سزاوارتر به او از خود او، دروذهای خدا و رحمت و برکات و سلام و تحیاتش بر تو و بر امامان از خاندان پاک تو، زیرا او ستوده و بزرگوار است.

بخش نهم: غصب فدک

وَ الْأَمْرُ الْأَعْجَبُ، وَ الْخَطْبُ الْأَفْظَعُ بَعْدَ جَحْدِكَ حَقِّكَ، غَضَبُ الصَّديقَةِ الظَّاهِرَةِ الرَّهْزَاءِ، سَيِّدَةِ النَّسَاءِ فَدَكًا، وَ رَدُّ شَهَادَتِكَ وَ شَهَادَةِ السَّيِّدِينَ سُلَّاتِكَ، وَ عَثْرَةَ الْمُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمْ، وَ قَدْ أَعْلَى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى الْأُمَّةِ دَرَجَتَكُمْ، وَ رَفَعَ مَنزِلَتَكُمْ، وَ أَبَانَ فَضْلَكُمْ، وَ شَرَّفَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ، فَأَذْهَبَ عَنْكُمْ الرَّجْسَ، وَ ظَهَرَ كَمْ تَطْهَرُوا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ: «إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا، إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا، وَ إِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا إِلَّا الْمُصَلِّينَ»^{۱۲۸} فَاسْتَنْتَى اللَّهُ تَعَالَى نَبِيَّهُ الْمُصْطَفَى، وَ أَنْتَ يَا سَيِّدَ الْأَوْصِيَاءِ مِنْ جَمِيعِ الْخَلْقِ، فَمَا أَعَمَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ عَنِ الْحَقِّ؛ كَارِ شَكَّفْتَ تَر و حَادَثَهُ زِشْت تَر، پس از انکار حق تو، غصب فدک صَدِيقَهُ طَاهِرِهِ زَهْرَا سرور زنان و نپذیرفتن گواهی تو و گواهی دو سرور از نژادت و عترت مصطفی است! درود خدا بر شما باد و حال آن که خدا درجه شما را بر امت برتر گرداند و منزلت شما را رفیع ساخت و فضل و شرفتان را بر جهانیان آشکار ساخت و پلیدی را از شما برد و پاکتان ساخت پاک ساختنی ویژه، خدا عَزَّ وَ جَلَّ فرمود: «همانا انسان بی طاقت و حریص آفریده شده؛ چون آسیبی به او رسد بیتابی می کند؛ و هنگامی که خیری نصیب او شود بخل می ورزد؛ به جز نمازگزاران» پس خدای متعال، پیامبر برگزیده اش را و تو را، ای سرور جانشینان از همه مردم استثنا کرد، پس آنان که به توستم کردند، چقدر از دیدن حق کور بودند.

ثُمَّ أَفْرُضُوكَ سَهْمَ ذَوِي الْقُرْبَىٰ مَكْرًا، وَأَحَادُوهُ عَن أَهْلِهِ
جَوْرًا، فَلَمَّا آلَ الْأَمْرُ إِلَيْكَ أَجْرَيْتَهُمْ عَلَيَّ مَا أَجْرِيَا، رَغْبَةً عَنْهُمَا
بِمَا عِنْدَ اللَّهِ لَكَ، فَأَشْبَهْتَ مِخْنَتَكَ بِهِمَا مِخْنَ الْأَنْبِيَاءِ عِنْدَ
الْوَحْدَةِ وَ عَدَمِ الْأَنْصَارِ؛ سپس سهم خویشان پیامبر را از
باب فریب برای تو مقرر داشتند، ولی به جور و ستم از
اهلش برگرداندند، چون حکومت به تو برگشت با خویشان
پیامبر در حالی که از آن دو نفر روی گردان بودی، به خاطر
پاداشی که نزد خدا برای تو بود، به همان صورت عمل
کردی که آن دو نفر عمل کردند، پس گرفتاری تو به آن دو
نفر به گرفتاری پیامبران در هنگام تنهایی و بی‌یاری شبیه
شد.

بخش دهم: لیلیه المبیث

وَ أَشْبَهْتَ فِي الْبَيَاتِ عَلَى الْفِرَاشِ الدَّبِيحَ عَلَيْهِ السَّلَامُ،
إِذْ أَجَبْتَ كَمَا أَجَابَ، وَ أَطَعْتَ كَمَا أَطَاعَ إِسْمَاعِيلُ، صَابِرًا
مُحْتَسِبًا، إِذْ قَالَ لَهُ: «يَا بُنَيَّ، إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبُحُكَ،
فَانْظُرْ مَاذَا تَرَىٰ، قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمُرُ، سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ
اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ»^{۱۲۹} وَ كَذَلِكَ أَنْتَ لَمَّا أَبَاتَكَ النَّبِيُّ، صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، وَ أَمَرَكَ أَنْ تَضْجَعَ فِي مَرْقَدِهِ، وَاقِيا لَهُ
بِنَفْسِكَ، أَسْرَعْتَ إِلَىٰ إِجَابَتِهِ مُطِيعًا، وَ لِنَفْسِكَ عَلَى الْقَتْلِ
مُؤْتَمِنًا؛ فَشَكَرَ اللَّهُ تَعَالَىٰ طَاعَتَكَ، وَ أَبَانَ عَن جَمِيلِ فِعْلِكَ،
بِقَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ: «وَ مِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللَّهِ»^{۱۳۰}؛ و در آرمیدن در بستر پیامبر، شبیه به

۱۲۹. سوره صافات آیه ۱۰۲

۱۳۰. سوره بقره آیه ۱۰۷

اسماعیل ذبیح علیه السلام شدی چه آن که تو نیز مانند او قبول کردی و اطاعت نمودی به همان صورت که اسماعیل صابرا نه و پاداش خواهانه اطاعت کرد، وقتی که ابراهیم به او گفت: «پسرکم! همانا در خواب دیدم تو را ذبح می‌کنم؛ با تأمل بنگر رأی تو چیست؟ گفت: پدرم! آنچه را به آن مأمور شده‌ای انجام ده، ان شاء الله مرا از شکیبایان خواهی یافت» و تو نیز زمانی که پیامبر (درود خدا بر او و خاندانش) در بسترش خوابانندت و به تو فرمان داد در خوابگاهش بیارای و او را با جانث از شر دشمنان حفظ کنی، فرمانبردارانه به پذیرش دعوتش شتافتی و خود را برای کشته شدن آماده کردی؛ در نتیجه خدا از فرمان برداریت قدردانی کرد و از کار زیباییت به گفتارش جلّ ذکره در قرآن پرده برداشت، آنجا که فرمود: «و از مردم کسی است که جانث را برای به دست آوردن خشنودی خدا می‌فروشد».

بخش یازدهم: حیلۀ قرآن‌های بر نیزه

ثُمَّ مَخَّنُكَ يَوْمَ صِفِّينَ، وَ قَدْ رُفِعَتِ الْمَصَاحِفُ حِيلَةً
وَ مَكْرًا، فَأَعْرَضَ الشَّكَّ، وَ عَزَفَ الْحَقُّ، وَ اتَّبَعَ الظَّنُّ،
أَشْبَهَتْ مَحَنَةَ هَارُونَ، إِذْ أَمَرَهُ مُوسَى عَلَى قَوْمِهِ، فَتَفَرَّقُوا
عَنْهُ، وَ هَارُونَ ينادي بِهِمْ وَ يَقُولُ: «يا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ، وَ
إِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ، فَاتَّبِعُونِي وَ أَطِيعُوا أَمْرِي، قَالُوا: لَنْ نَبْرَحَ
عَلَيْهِ عَاكِفِينَ، حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى»^{۱۳۱}؛ سپس گرفتاریت
در جنگ صفین، درحالی که قرآن‌ها از روی حیلۀ و فریب
به نیزه‌ها بالا رفته بود، در نتیجه شک و تردید پیدا شد و

حق به یک سو افتاد و از گمان پیروی شد، این گرفتاریت شبیه به گرفتاری هارون شد، زمانی که موسی او را بر رهبری قوم خود قرار داد، آن‌ها از دور او پراکنده شدند، هارون بر سر آنان فریاد می‌زد و می‌گفت: «ای قوم من! شما به وسیله این مجسمه بی‌جان و بی‌اثر مورد آزمایش قرار گرفته‌اید، بی‌تردید پروردگار شما خداوند رحمان است، بر شماست که از من پیروی کنید و مطیع دستورم باشید؛ گفتند: ما هرگز پرستش گوساله را ترک نمی‌کنیم تا موسی به سویمان باز گردد».

وَ كَذَلِكَ أَنْتَ لَمَّا رُفِعَتِ الْمَصَاحِفُ، قُلْتَ: يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهَا وَ خُدِعْتُمْ، فَعَصَوْكَ وَ خَالَفُوا عَلَيْكَ، وَ اسْتَدْعَوْا نَصَبَ الْحَكَمِينَ فَأَبَيْتَ عَلَيْهِمْ، وَ تَبَرَّاتِ إِلَى اللَّهِ مِنْ فِعْلِهِمْ، وَ فَوَضَّعْتَهُ إِلَيْهِمْ، فَلَمَّا أَسْفَرَ الْحَقُّ وَ سَفِهَ الْمُنْكَرُ، وَ اعْتَرَفُوا بِالزَّلِيلِ وَ الْجَوْرِ عَنِ الْقَصْدِ، اخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِهِ، وَ أَلْزَمُوا عَلَى سَفِهَةِ التَّحْكِيمِ، الَّذِي أَبَيْتَهُ وَ أَحْبَبْتَهُ وَ حَظَرْتَهُ، وَ أَبَاحُوا دُنْبَهُمُ الَّذِي اقْتَرَفُوهُ؛ و همچنین تو ای امیر مؤمنان، همین که قرآن‌ها بالا رفت گفتی: ای ملت شما به آن آزمایش شدید و گرفتار نیرنگ گشته‌اید، اما از خواسته تو سرپیچی کردند و با تو به مخالفت برخاستند و گماشتن دو داور را از تو تقاضا نمودند، تو از تقاضای آنان سرباز زدی و از عمل آنان به سوی خدا بی‌زاری جستی و آنان را به خودشان واگذاشتی، پس زمانی که حق آشکار شد و خطای منکر روشن گشت و به لغزش و انحراف از راه حق اعتراف کردند، پس از آن دچار اختلاف شدند و از روی بی‌خردی تو را مجبور به پذیرفتن حکمیت کردند، حکمیتی که از آن سرباز زدی و آنان می‌خواستند و تو از آن باز داشتی، حلال دانستند گناهانشان را که مرتکب شدند.

وَأَنْتَ عَلَيَّ نَهْجٌ بَصِيرَةٌ وَهَدًى، وَهُمْ عَلَيَّ سُنَنٌ ضَلَالَةٍ
 وَ عَمَى، فَمَا زَالُوا عَلَيَّ النَّفَاقَ مُصْرِينَ، وَ فِي الْعِيِّ مُتَرَدِّدِينَ،
 حَتَّى أَذَاقَهُمُ اللَّهَ وَبَالَ أَمْرِهِمْ، فَأَمَاتَ بِسَيْفِكَ مَنْ عَانَكَ
 فَسَقَى وَ هَوَى، وَ أَحْيَا بِحُجَّتِكَ مَنْ سَعِدَ فَهَدَى، صَلَوَاتُ
 اللَّهِ عَلَيْكَ، غَادِيَةٌ وَرَائِحَةٌ، وَ عَاكِفَةٌ وَ ذَاهِبَةٌ؛ تو بر راه بینایی
 و هدایت بودی و ایشان بر روش‌های گمراهی و کوری،
 همچنان بر نفاق اصرار داشتند و در گمراهی سرگردان بودند
 تا خدا سنگینی کار ناپسندشان را به آنان چشاند و کسی را
 که با تو دشمنی کرد با شمشیرت به نابودی کشید، پس
 بدبخت و نگونسار شد و با حجت تو زنده کرد کسی را که
 سعادت یافت و راهنمایی شد. درود خدا بر تو باد بامداد و
 شامگاه، در حضر و در سفر.

فَمَا يَحِيْطُ الْمَادِحُ وَصَفِكَ، وَ لَا يَحِيْطُ الطَّاعِنُ
 فَضْلِكَ، أَنْتَ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبَادَةً، وَ أَخْلَصُهُمْ زَهَادَةً، وَ
 أَذْبَهُمْ عَنِ الدِّينِ، أَقَمْتَ حُدُودَ اللَّهِ بِجُهِدِكَ، وَ فَلَلْتَ
 عَسَاكِرَ الْمَارِقِينَ بِسَيْفِكَ، تُحْمِدُ لَهَبَ الْحُزُوبِ بِنَائِكَ، وَ
 تَهْتِكُ سُتُورَ الشُّبُهَةِ بِبَيَانِكَ، وَ تَكْشِفُ لَبْسَ الْبَاطِلِ عَنِّ
 صَرِيحِ الْحَقِّ، لَا تَأْخُذُكَ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ؛ بر وصفت مدح
 کننده‌ای احاطه نکند و عیب جویی برتریت را نابود نماید،
 تو در عبادت بهترین خلقی و در پارسایی خالص‌ترین آنانی و
 در دفاع از دین سرسخت‌ترین ایشان، با کوششت حدود
 خدا را بپا داشتی و با شمشیرت اردوهای خارج از دین را
 فراری دادی، با سرانگشتانت شعله جنگ‌ها را خاموش
 ساختی و با بیانت پرده‌های شبهه را دریدی و آمیختگی
 باطل را از حق آشکارا برطرف کردی، سرزنش هیچ
 سرزنش‌کننده‌ای تو را در راه خدا مانع نشد.

وَ فِي مَدْحِ اللَّهِ تَعَالَى لَكَ غَنَىٰ عَنْ مَدْحِ الْمَادِحِينَ، وَ تَقْرِيطِ الْوَاصِفِينَ؛ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ، فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ، وَ مِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ، وَ مَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا»^{۱۳۲}؛ مدح خدای تعالی تورا بی‌نیاز کرد از مدح مداحان و ستایش وصف‌کنندگان؛ خدای تعالی فرمود: «از مؤمنان مردانی هستند که به عهدی که با خداوند بسته بودند وفا کردند، برخی از آنان عهد خود را به انجام رساندند و بعضی انتظار شهادت به سر می‌برند و به هیچ وجه عهدشان را تغییر نداده‌اند.

بخش دوازدهم: فوز عظیم

وَ لَمَّا رَأَيْتَ أَنْ قَتَلْتَ النَّكَثِينَ، وَ الْقَاسِطِينَ وَ الْمَارِقِينَ، وَ صَدَقَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ عَدَدَهُ، فَأَوْفَيْتَ بِعَهْدِهِ، قُلْتَ: أَمَا أَنْ أَنْ تُخْضَبَ هَذِهِ، مِنْ هَذِهِ أُمِّ مَتَّى يَبْعَثُ أَشْقَاهَا، وَ إِثْقَا بِأَنَّكَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكَ، وَ بَصِيرَةٍ مِنْ أَمْرِكَ، قَادِمٌ عَلَى اللَّهِ، مُسْتَبْشِرٌ بِبَيْعِكَ الَّذِي بَايَعْتَهُ بِهِ، وَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ؛ زمانی که دیدی پیمان شکنان و ستمکاران و بیرون رفتگان از دین را کشتی و رسول خدا (که درود خدا بر او و خاندانش باد) وعده‌اش را به تو راست گفته بود و تو هم به عهدش وفا کردی، گفتی: آیا وقت آن نرسیده که این محاسن به خون سر رنگین شود؟ یا چه زمان بدبخت‌ترین این ملت برای این کار برانگیخته می‌شود، اطمینان داشتی به اینکه بر پایه برهانی از پروردگارت و

بصیرت از کارت هستی، وارد شونده بارگاه خدایی، شادان به معامله‌ای که انجام دادی و این است آن رستگاری بزرگ.

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ أَنْبِيَائِكَ، وَ أَوْصِيَاءِ أَنْبِيَائِكَ بِجَمِيعِ لَعْنَاتِكَ، وَأَصْلِهِمْ حَرَّ نَارِكَ، وَالْعَنْ مَنْ غَضَبَ وَلِيكَ حَقَّهُ، وَأَنْكَرَ عَهْدَهُ، وَجَحَدَهُ بَعْدَ الْيَقِينِ، وَالْإِفْرَارِ بِالْوَلَايَةِ لَهُ يَوْمَ أَكْمَلْتَ لَهُ الدِّينَ؛ اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ مَنْ ظَلَمَهُ، وَأَشْيَاعَهُمْ وَ أَنْصَارَهُمْ؛ اللَّهُمَّ الْعَنْ ظَالِمِي الْحُسَيْنِ وَ قَاتِلِيهِ، وَ الْمُتَابِعِينَ عَدُوَّهُ وَ نَاصِرِيهِ، وَ الرَّاضِينَ بِقَتْلِهِ وَ حَادِلِيهِ لَعْنَا وَبِيلا؛ خدایا کشندگان پیامبرانت و جانشینان انبیایت را به همه لعنت‌هایت لعنت کن و آنان را ملازم حرارت آتشت گردان و لعنت کن کسی را که حق ولیت را غصب کرد و پیمانش را انکار نمود و او را پس از یقین و اقرار به ولایتش، روزی که دین را برای او کامل کردی، منکر شد، خدایا قاتلان امیر مؤمنان و کسانی که به او ستم کردند و پیروان یاران آنان را لعنت کن. خدایا ستم‌کنندگان بر حسین را لعنت کن و همچنین قاتلانش و پیروی‌کنندگان از دشمنش و یاوران دشمنش و راضیان به قتلش و دریغ‌کنندگان از یاری‌اش را لعنتی شدید و سخت بر آنان بفرست.

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَوْلَ ظَالِمِ ظَلَمَ آلَ مُحَمَّدٍ

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَوْلَ ظَالِمِ ظَلَمَ آلَ مُحَمَّدٍ، وَ مَا نَعِيَهُمْ حُقُوقَهُمْ؛ اللَّهُمَّ حُصَّ أَوْلَ ظَالِمٍ وَ غَاصِبٍ لِآلِ مُحَمَّدٍ

بِاللَّعْنِ، وَكُلِّ مُسْتَرٍّ بِمَا سَنَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، خَاتِمِ النَّبِيِّينَ، وَعَلَى عَلِيِّ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَاجْعَلْنَا بِهِمْ مُتَمَسِّكِينَ، وَبِوَلَايَتِهِمْ مِنَ الْفَائِزِينَ الْأَمْنِينَ، الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ؛ خدایا لعنت کن اول ستمکاری که به خاندان محمد ستم کرد و آنان را از حقوقشان بازداشت، خدایا اول ستمکار و غاصب حق خاندان محمد را به لعنت اختصاص ده و هر پیروی کننده از آنچه او شیوه و روش ساخت تا روز قیامت. خدایا درود فرست بر محمد خاتم پیامبران و بر علی سرور اوصیا و خاندان پاکش و ما را قرار ده از متمسکین به آنان و از کامیابان به ولایتشان و ایمنی که نه بیمی بر آنان است و نه اندوهگین می شوند^{۱۳۳}

---

۱۳۳. سند زیارت غدیریه: از کتاب «المزار» محمد بن جعفر مشهدی: أَخْبَرَنِي الْقَفِيهَ الْأَجَلِيُّ أَبُو الْقَضَلِ شَادَانُ بْنُ جَبْرِئِيلَ الْمُؤَيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ الْقَفِيهِ الْعِمَادِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ الطَّبْرِيِّ، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ، عَنْ وَالِدِهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانَ، عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ جَعْفَرِ بْنِ قَوْلُوَيْهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْكَلْبِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ بْنِ رُوحٍ وَ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدِ الْعَمْرِيِّ، عَنْ أَبِي مُحَمَّدِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ الْعَسْكَرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا، وَ ذَكَرَ أَنَّهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ زَارَ بِهَا فِي يَوْمِ الْغَدِيرِ فِي السَّنَةِ الَّتِي أَشْخَصَهُ الْمُعْتَصِمُ.

منابع فهرست

١. قرآن كريم
٢. نهج البلاغه
٣. عيون أخبار الرضا عليه السلام ، الشيخ صدوق، ناشر منشورات جهان.
٤. شيخ كليني(٣٢٩ ق)، الكافي (ط- الاسلاميه)، محقق: غفارى على اكبر، آخوندى محمد. تهران: دارالكتب الاسلاميه، تهران، ١٤٠٧ ق .
٥. ابن طاووس، على بن موسى، إقبال الامال(ط- القديمه)، تهران: دارالكتب الاسلاميه، ١٤٠٩ ق.
٦. شيخ حرالعالمى، شيخ محمد بن الحسن(١١٠٤ ق)، وسائل الشيعه، موسسه آل البيت،
٧. شيخ حرالعالمى، شيخ محمد بن الحسن(١١٠٤ ق)، وسائل الشيعه، لبنان: موسسه دار احياء التراث العربى بيروت.
٨. شيخ صدوق، عيون اخبارالرضا، منشورات جهان.
٩. مجلسى، محمد باقر. بحارالانوار، بيروت: موسسه الوفاء، ١٤٠٣ ق.
١٠. شيخ طوسى، مصباح المتهجد، لبنان: موسسه فقه الشيعه بيروت، ١٤١١ ق.
١١. الديلمى حسن بن محمد، إرشاد القلوب، محقق: السيد هاشم الميلانى، ناشر رضى، ١٤١٢ ق.
١٢. علامه امينى، عبدالحسين، الغدير فى الكتاب و السنّة و الأدب، علامه عبدالحسين امينى، ١٣٩٠ ق.
١٣. المحدث الاربلى، كشف الغمة فى معرفة الأئمة، ناشر الرضى.

١٤. شیخ قمی، عباس، سفینه البحار و مدینه الحکم و الاثار، نشر اسوه.

١٥. خمینی، روح الله، صحیفه امام خمینی، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ١٣٨٩.
١٦. میزان الحکمة، المحمدی الری شهری، شیخ محمد، قم، دارالحديث، ١٣٧٥.

غدیر و عاشورا دو بال یک پروازند و با هم پیوند ناگسستنی دارند. عاشورا، بال‌هوام از غدیر زنده نگه داشته می‌شود و تعظیم شایسته‌ی غدیر، از تکرار عاشورا جلو‌گیری می‌کند.

عاشورا، از رهگذر غدیر، عبرت آموز می‌شود و بزرگداشت و تعظیم شایسته‌ی غدیر، بانگاه به عاشورا، ضرورت پیدا می‌کند.